

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

KAHRAMANMARAŞ ARKEOLOJİ MÜZESİNDE YER ALAN BİZANS DÖNEMİ SİKKELERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET GÜRİÇİN

GAZİANTEP
TEMMUZ 2019

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

KAHRAMANMARAŞ ARKEOLOJİ MÜZESİNDE YER ALAN BİZANS DÖNEMİ SİKKELERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET GÜRİÇİN

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi: Makbule EKİCİ

GAZİANTEP
TEMMUZ 2019

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesinde Yer Alan Bizans Dönemi Sikkeleri

Öğrencinin ADI SOYADI : Mehmet GÜRİÇİN

Tez Savunma Tarihi: 26.07.2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

(Doç. Dr. Zekiye ANTAKYALIOĞLU)
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

(Prof. Dr. Atilla ENGİN)
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

(Unvanı, Adı ve SOYADI)

(Dr. Öğretim Üyesi, Makbule EKİCİ)

İkinci Tez Danışmanı (varsa)

Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

(Unvanı, Adı ve SOYADI)

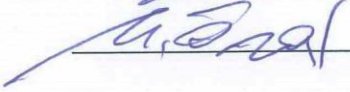
İmzası

Dr. Öğretim Üyesi, Makbule EKİCİ

Dr. Öğretim Üyesi, Timur DEMİR

Prof. Dr. Mehmet ÖNAL

ETİK BEYAN

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Mehmet GÜRİÇİN

ÖZET

KAHRAMANMARAŞ ARKEOLOJİ MÜZESİNDE YER ALAN BİZANS SİKKELERİNİN İNCELENMESİNE YÖNELİK BİR ÇALIŞMA

MEHMET GÜRİÇİN

Yüksek Lisans Tezi, Arkeoloji ABD

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Makbule EKİCİ

Temmuz 20019,181 Sayfa

Bağımsız devlet olma vasfının temel unsurlarından birisi tarih boyunca para basma hakkıdır. Eski çağlarda ticaretin yapılması için devletlerin başlıca hedeflerinden birisi beklide en önemlisi madenlere sahip olmak ve para basmak olmuştur.

Bu tezin amacı Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi'nde bulunan Bizans dönemine ait sikkeleri tanıtmaktır. Bu amaçla Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi'nde yapılan araştırmada çalışmaya yön verecek olan 2500 Bizans Sikkesi incelenmiştir. İncelenen sikkelerin Altın, Gümüş ve Bronz metallerden oluşan sikkeler kronolojik olarak tarihi belirlenmiştir. Sikkelerin hemen hemen tamamına yakını satın alma yoluyla müzeye kazandırılmıştır. Satın alma dışında müzeye kazandırılan sikkeler arasında hediye ve zoralık (istirdat) yönetimiyle alınan sikkeler oluşturur. Sikkeler üzerinde yapılan incelemede sikkelerin büyük bir kısmının silik olduğundan okunamadığı gözlemlenmiştir. Bazı sikkelerin ise oldukça korozyonlu olmasından dolayı sikke ikonografisi belirlenememiştir. Müzedeki sikkeler Genel olarak V. yüzyıl ile VII. yüzyıl arasında kesintisiz olarak devam etmektedir.

Kahramanmaraş müzesinde yer alan Bizans sikkelerinin önemli bir kısmını ise “Anonim Follisler” oluşturmaktadır. Yüz yıl gibi bir dönemi (970–1072) kapsayan bu follisler Müzede A2, B, C, D, G,I ve İ Grubu ile adlandırılmıştır. Ayrıca katalog içerisindeki 1494 sikkenin Envanter numarası belirtilmiş, Müzeye geliş şekli ve tarihi belirlenerek ağırlık ve çapları belirlenmiştir. Bu uygulama ile sikkelerin daha iyi tahlil edilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Kahramanmaraş Müzesi, Ticaret, Bizans, Sikke

ABSTRACT**A STUDY OF THE BYZANTINE COINS HELD AT THE
KAHRAMANAMARAS ARCHAEOLOGY MUSEUM**

Mehmet GÜRİÇİN

Master of Arts

Thesis Advisor: Dr. Makbule EKİCİ

July 2019, 181 pages

Throughout history one of the most important aspects of an independent state was undoubtedly the right to print money. Therefore, in order to maintain trade in antiquity, having precious metals and printing money from various metals was of the main objectives of the states.

The aim of this thesis is to present the Byzantine coins belonging to the Kahramanmaraş Archaeological Museum. Hence, 2,500 Byzantine coins that belong to the Kahramanmaraş Archaeology Museum were studied. These coins were made of gold, silver, bronze and they were dated chronologically. Almost all of the coins were added to the museum collection through purchasing. Apart from purchasing, museum also acquired some coins through gifts as well as restitution. Most of the studied coins were faded and therefore could not be read. There are also some highly corroded coins and the iconography on them could not be determined. In general, the coins in the museum were dated from the V. century to the VII century.

An important part of the Byzantine coins in the museum is also consist of “Anonymous *Folles*”. These folles in the museum were represented with group A2, B, C, D, G, I, Ī and covering a hundred-year period (970-1072). In addition, along with the inventory number of the 1,599 coins in the catalogue, their acquired circumstance by the museum with arrival date as well as their weights and diameters were determined.

Key Words: Kahramanmaraş Museum, Trade, Byzantine, Coin.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi antik sikke koleksiyonunda bulunan Bizans sikkeleri Dr. Öğr. Üyesi Makbule EKİCİ danışmanlığında ele alınmıştır. Öncelikle Yaşadığım dünyayı, yeryüzündeki her canlıyı algılayıp sevmem ve duyarlı olmam konusunda beni yönlendiren ve hayata pozitif bakmamı neden olan anne ve babam, bugünlere gelmemde hayatını, hep çalışmakla geçiren hayatını bizlere adayan, kendisini yaşamında göstermiş olduğu hal ve hareketiyle hep örnek aldığım, beni yanından ayırmayan, bir hastalık sonucu aramızdan ayrılan sevgili babam Mustafa GÜRİÇİN'i sonsuz sevgi, saygı ve rahmetle anıyorum. Rahat uyu sevgili Babacığım. Beni dünyaya getiren, beni doyurup büyüten her türlü kahrımı çekerek doğumumdan bugüne kadar beni şekillendiren varlığını hep yanımda hissettiğim sevgili annem Fatma GÜRİÇİN'e sonsuz sevgilerimi sunuyorum. Çalışmam sırasında beni destekleyen kardeşlerim de unutmamak gerekiyor. Bu çalışmanın konu seçimini aşamasından, sonuna kadar bana her anlamda güvendiği inandığı destek olduğu ve deneyimleriyle beni usanmadan yönlendirdiği için sayın hocam Rıfat ERGEÇ'e saygılarımı sunarım.

1998-2002 yılları arasında Arkeoloji öğrenimimi gördüğüm, Arkeolojiyi bizlere sevdiren bugünlere gelmemde bana yardımcı olan Atatürk Üniversitesi Arkeoloji Bölümü hocalarıma saygılarımı sunmayı bir borç bilirim. Tezin hazırlanma aşmasında bana yardımcı olan Gaziantep Üniversitesi hocalarına teşekkür ediyorum. Yine tezimin şekillenmesinde desteğini esirgemeyen değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Makbule EKİCİ hocama sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum kendilerine minnettarım. Bu çalışmanın tüm zorluklarını benimle paylaşan, her zaman yanımda olan sevgili eşim Sevda GÜRİÇİN “siz olmasaydınız bu tez de olmazdı”.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLO LİSTESİ.....	vi

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1.GİRİŞ.....	1
----------------	---

İKİNCİ BÖLÜM

PARANIN TARİHÇESİ.....	4
2.1. PARANIN DOĞUŞU VE GELİŞMESİ.....	4
2.2. SİKKENİN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ	7
2.2.1 Sikke Metali ve Sikke Basım Tekniği.....	10
2.2.2 Yapım Teknikleri.....	12

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. BİZANS İMPARATORLUĞU TARİHİ	18
3.2. ANASTASİUS DÖNEMİ.....	20
3.3. BİZANS'IN ALTIN ÇAĞI.....	21
3.4. HERACLİUS HANEDANI.....	22
3.5. İSAURİA VE AMORİON HANEDANLARI:	24
3.6. MAKEDONYA HANEDANI	26
3.7. DUKAS HANEDANI (ROMANOS DİOGENES)	27
3.8. KOMMENOS VE ANGELOS HANEDANI	28
3.9. PALAİOLOGOS HANEDANI VE BİZANS'IN YIKILIŞI.....	30

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİZANS NÜMİSMATİĞİNE GİRİŞ	32
4.1. İMPARATOR ANASTASİUS'UN SİKKE REFORMU	32
4.2. BİZANS DÖNEMİNDE SİKKE	35

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.1. BİZANS İMPARATORLUĞUNUN TEMEL PARA BİRİMLERİ.....	38
5.1.1. Sikke Metali ve Birimi.....	39
5.2.1. Altın	40

5.2.1.1.Solidus.....	41
5.2.1.2. Semissis.....	42
5.2.1.3.Tremissis	43
5.2.1.4 Taterteron	43
5.2.1.5. Histamenon	43
5.2.1.6. Hyperpyron	44
5.2.2. Gümüş	46
5.2.3. Bakır & Bronz:.....	49

ALTINCI BÖLÜM

6. BİZANS SİKKE TİPLERİ	53
6.1. Yazılar.....	56
6.2. Harfler ve Rakamlar	62
6.3. Monogramlar.....	63
6.4. İmparator Tipleri.....	65

YEDİNCİ BÖLÜM

7. KATALOG VE DEĞERLENDİRME	68
7.1. ALTIN SİKKELER	68
7.2. GÜMÜŞ SİKKELER.....	70
7.3. BRONZ SİKKELER.....	70
7.4. KATALOG.....	72
SONUÇ	154
KAYNAKLAR	155
LEVHALAR.....	160
ÖZGEÇMİŞ	171
VITAE	173

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1	Bizans İmparatorluğu'nun Temal Para Birimleri	38
Tablo 2	867 - 1092 Yılları Arasında Nomisma'nın Değer oranları	45
Tablo 3	1204 - 1354 Yılları Arasında Nomisma'nın Değer oranları	46
Tablo 4	Bizans imparator adlarını ifade eden Monogramlar	65
Tablo 5	Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi Altın Sikkelerin İmparatorlara Göre Dağılımı	70
Tablo 6	Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi gümüş Sikkelerin imparatorlara Göre Dağılımı	71
Tablo 7	Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi Bronz Sikkelerin imparatorlara Göre Dağılımı	72

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1.GİRİŞ

Sikke; tarih boyunca bir değişim aracı olarak kullanılmış, çeşitli şekillerde uygulamaya konulmuş bir değişim aracıdır. “Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi’nde Yer Alan Bizans Sikkeleri” adlı tez konusunu seçilmesinin nedenleri arasında Kahramanmaraş Müzesinde çok sayıda Bizans sikkelerinin bulunması, ayrıca bu sikkelerin ikonografik açıdan değerlendirilerek kronolojik olarak belgelenmesi fikrinin ağır basmasıdır. Tarihi açıdan oldukça zengin ve arkeoloji açısından araştırılmaya ihtiyacı olan Kahramanmaraş ve çevresinin özellikle Bizans dönemine ait çalışmalarda kullanılacak olan bulguların değerlendirilmesine yönelik çalışmalarda bölgenin Bizans dönemine ait tarihi, kültürel ve sosyal hayatını yansıtan önemli verilere ulaşılması amaçlanmıştır.

Türkiye’de Bizans sikkeleri konusunda yayın az bulunmasından dolayı müzelerde bulunan Bizans sikkelerini konu alan yayınlar çok az sayıdadır. Çalışmaya karar vermemin amacı Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesinde yer alan Bizans Dönemine ait sikkelerini kronolojik olarak belgelemek, dönemlere göre istatistiğini çıkarmak ve bölgenin tarihi coğrafyası birlikte değerlendirmektir. Herhangi bir sikkenin bilimsel olarak sağlayacağı arkeolojik, nümismatik ve ekonomik boyutları birbirleri ile bağlantılı olmasından dolayı Sikkenin icadının nedenlerini, savaş harcamaları ve günlük ihtiyaçlar için yapılan ödemelerde standart bir ödeme aracına gereksinim duyulması nedeniyle bölgenin iktisadi hayatına, kültürel yapısına ve ticaretine katkıda bulunulacağı amaçlanmıştır.

Çalışmaya başlamadan önce bir ön çalışma yapılarak Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesinde tez konusunu oluşturan sikkelerin ikonografik açıdan değerlendirilerek 2015–2017 yılları arasında yapılan çalışmada müze içerisindeki envanter defterlerinde yaklaşık 21 bin sikke incelenerek 2500’e yakın Bizans

sikkeleri belirlenmiştir. Sikkelerin büyük çoğunluğu silik ve korozyonlu olduğundan ikonoğrafik açıdan fikir veren 1494 adet kataloğa alınmış olup Envanteri belirlenen Bizans sikkelerinin fotoğrafı çekilmiş, yaklaşık ağırlığı ve ölçüleri alınmıştır.

Kaynak olarak önemli ölçüde tezin içeriğinin oluşturulması ve kataloğunun hazırlanmasında Oğuz Tekin'in "Bizans Sikkeleri" adlı kitabı esas alınmıştır. Bunun yanı sıra Alfred R. Bellinger ve Philip Grierson'un "Dumbarton Oaks Collection ve Whittemore Collectionu" ile Kenneth W. Harl'ın "Kazılarda Bulunan Sikkelerin Tanımlanması İçin Rehber" adlı kitaplardan da büyük ölçüde yararlanılmıştır. Ayrıca David R. SEAR'ın Byzantine Coins And Their Values adlı eserinden faydalanılmıştır.

Tez altı bölümden oluşmaktadır. Tezin İkinci bölümünde Paranın doğuşu ve gelişmesi, sikkenin tanımı ve özellikleri konusunda bilgi verilerek sikkelerin basım teknikleri ve yapım teknikleri konusunda bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde İkinci bölümünde Bizans İmparatorluğu'nun tarihçesi anlatılmıştır. Tarihçe "I. Konstantinus'tan Batı Roma'nın Yıkılışına Kadar" başlığı altında başlamaktadır. Bu bölümde Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünüşü ve Batı Roma'nın yıkılışı anlatılmıştır. Ayrıca Doğu Roma İmparatorluğu'nun yani Bizans Devleti ile İstanbul'un kuruluşuna değinilmiştir. Daha sonra "Anastasius Dönemi" başlığı altında bir bölüm anlatılmıştır. İmparator Anastasius 498 yılında gerçekleştirdiği para reformu nedeniyle ayrı bir başlık halinde anlatılmıştır. "Bizans'ın Altın Çağı" diye adlandırılan bölümde özellikle I. Justinianus (527–565) dönemi üzerinde durulmuştur. II. Justinus (565–578), I. Tiberius (578–582), Maurikios (582–602) ve Phokas (602–610) geçmiştir. Bu imparatorlardan sonra tahta gelen Heraclius (610–641) dönemi Bizans tarihi açısından önemli olaylara sahne olmuştur. Heraclius ile birlikte Bizans siyasal yaşamında hanedanlık dönemi başlamıştır. Heraclius'tan itibaren son imparator XI. Konstantinos'a kadar dokuz hanedan Bizans Devleti'ni yönetmiştir. I. Justinianus'tan sonraki bölümler hanedanlar dönemi başlıkları altında anlatılmıştır. Tarihçe anlatılırken dönemin ekonomik özellikleri üzerinde durulmasına dikkat edilmiştir.

Dördüncü bölümde Bizans Numizmatikliği hakkında bilgi verilerek Anastasius'un 498 yılında gerçekleştirdiği para reformu hakkında bilgilere değinilmiştir.

Beşinci bölümde Bizans İmparatorluğu'nun temel para birimleri konusuna değinilerek Bizan Döneminde basılan sikke Metali ve birimleri hakkında bilgi verilmiştir.

Altıncı bölümde Bizans döneminde sikke tipleri hakkında bilgi verilerek altıncı bölümde katalog ve değerlendirme yapılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

PARANIN TARİHÇESİ

2.1. PARANIN DOĞUŞU VE GELİŞMESİ

Para, sikke icat edilmeden önce uzun süreden beri kullanılan bir araçtır. Tarih öncesi dönemlerden yakın zamana kadar sikke dışında çeşitli objeler ve mallar değişik toplumlarca para yerine kullanılmıştır.¹

İnsanoğlu ilk çağlardan beri artan ihtiyaçları karşısında sürekli icatlarda bulunmaya devam etmiştir. Tek başına karşılamaya çalıştığı ihtiyaçlarının gittikçe çoğalması karşısında zorlanan insanoğlu, bunları yalnız başına sağlayamaz hale gelmiş ve ilk olarak değiştirme yolunu bulmuştur. İhtiyacından fazla olan malını bir başkasının ihtiyaç fazlası olan başka bir mal ile değiştirmek suretiyle gereksinimlerini karşılamaya çalışmışlardır. Ancak elle değiştirme usulünün tatbikatta pek çok güçlüklerle sebep olduğunu gören insanlar bu defa da değiştirilmesi kolay ve kıymeti herkesçe kabul edilen şeyleri araya koyarak mallarını değiştirme yoluna gitmişlerdir. Değiştirmede araya bir vasıta koymak şeklini bugünkü paranın başlangıcı olarak kabul etmek doğru sayılabilir.²

Göçebe yaşam süren ilk insanlar, bütün gereksinimlerini kendileri karşıladığından para gibi bir aracıya ihtiyaçları yoktu. Neolitik Dönem'de yerleşik düzenin başlamasıyla birlikte gereksinimler çoğalmaya başladı. Bu durum insanların elinde bulunan mallara bir değer biçilmesi zorunluluğunu doğurdu. Böylelikle değer biçilen malın gereksinim duyulan malla değiştirilmesiyle değiş-tokuş (takas, trampa) yöntemi ortaya çıkmış oldu. Örneğin; bir inek satın almak isteyen, onun yerine belki birkaç kuzu, belli bir miktarda tam tartılmış maden vermek zorundaydı.³

Takas yapılan malların korunması, taşınması, parçalara bölünmesi ve ihtiyaçlara göre sınıflanması bir takım zorlukları da beraberinde getirmiştir. Bundan dolayı insanlar, değişimleri kolay ve değeri herkes tarafından kabul gören, taşınması

¹Ian Carradice, Martin Price, 2001: 14

² Pere, 1968: 7

³Karwiese, 2004: 12

kolay şeylere yönelmeye başladılar. Değiştirmelerde yani “al-ver” lerde araya bir vasıta koyma fikri gelişti.⁴

İlerleyen dönemlerde değişim vasıtası olarak yalnızca madenler kullanılmaya başlandı. Az bulunmalarından, bozulmamalarından, kolayca taşınıp ve saklanabilmelerinden dolayı altın ve gümüş ön plana çıkmıştır. Değerli metallerin özellikle de gümüşün değişim aracı olarak kullanılması geleneği, bizi Mezopotamya'ya M.Ö. 24. yüzyıla götürmektedir. Mezopotamya'da Sümer ve Asur dönemlerine denk gelen yerleşimlerde yapılan kazılarda küçük gümüş parçaları ve kırık gümüş takılar ele geçmiştir. Bunlar muhtemelen bir değişim aracı olarak kullanılıyordu. Bu yüzden sikkenin ortaya çıkışı için tam bir tarih vermek mümkün değildir. Çünkü sikke ağırlıklardan gelişmiş ve uzun zaman ağırlık olarak kullanılmıştır.⁵

Altın, gümüş, bakır çubuk ve ağırlıklar M.Ö. 8. yüzyılda Asurlularca daha da geliştirilip, Madeni külçeleri disk şekline sokup, üstüne de Kral Barre- kub'un adı yazılmıştır.⁶ Metaller üzerinde görülen bu ilk uygulamalar Batı Anadolu'da sistematik olarak uygulanarak geliştirilip Lidya Bölgesinde sikke biçimini almıştır.⁷

Mal değiştirmelerinde kullanılan ilk vasıtalar daha çok coğrafi şartlara ve insan topluluklarının yaşayış seviyelerine göre çeşitli şekillerde olmuştur. Örneğin eski Doğu Asyada deniz (istiridye) kabukları ve tunçtan yapılmış malzemeler, Antik Mısır'da altından yapılan yüzükler ilk olarak para olarak kullanılmıştır. Ortaçağ İzlanda'sında sahilde kurutulmuş balıklar ve yakın zamanda ise Kuzey Amerika yerlileri arasında istiridye kabuğundan boncuk-kolyeler (wampum) veya battaniyeler ve XIX. yüzyıl Habeşistan'ında tuz gibi elementler para yerine kullanılmıştır. Aynı zamanda silahlar, köleler ve elbiselerde para olarak kabul görmüştür. Bunlar bazen de ödül ve fidye vermek veya tazminat ödemek içinde kullanılmıştır.⁸

Bazı insanlarda vücutlarını örtmeye yarayan hayvan postlarını ve evcilleştirdikleri hayvanları değiştirme vasıtası olarak kabul etmişlerdir. Sonraları buğday, arpa, yulaf gibi toprak mahsullerinin de değiştirme vasıtası olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. O kadar ki bazı yerlerde insan bile değiştirme aracı

⁴Fırat,1975:43

⁵Karviese, 2004: 24

⁶Dinçkal (t.y.): 1-4

⁷Tekin 2011: 32-49

⁸ Ian Carradice, Martin Price, 2001:14

olmuştur. Homeros'a göre (M.Ö IX. yyıl) çalışkan bir esir kadın dört sığır ediyordu. Bu vasıtalar kıymetli madenlerin bulunmasına kadar çeşitli şekillerde devam etmiştir.⁹

İlk sikkeyi Anadolu'nun batısında M.Ö.VII. yüzyılda Lidyalılar basmıştır. Paktolos Irmağı'nda (Sart Çayı) koyun postlarının yardımıyla toplanan elektron zerrecikleri Sardes'teki eritme atölyelerinde ayrıştırılarak altın, gümüş ve ikisinin karışımından oluşan elektron sikkelere dönüştürülüyordu. Lidya Krallığı elinde bulunan maden zenginliğini sikkeye dönüştürerek insanlık tarihinde bir ilke imza atmıştır.¹⁰

Sikkenin icat edilmesinden sonra üç yüzyıl boyunca sikke kullanımı tüm Ege ve Akdeniz dünyasına yayılmıştır.¹¹ Sikkenin icadı, yaşamı ve ticari hayatı kolaylaştırmıştır. Eldeki mallar önce sikke karşılığında değiştirilmek suretiyle satış işlemi gerçekleştirilmiştir. Satılan malların sikkeye dönüştürülmesi sonrasında elde edilen birikim ile de ihtiyaç duyulan malzemeler satın alınmıştır. Sikkenin icadından önce malın mal ile değiştirilmesinin yani trampa yapmanın belli birçok zorlukları vardı. Zira, değiş-tokuş da, alışveriş de takas olayının yapılması için ihtiyaç duyulan malın her iki tarafın da elinde takas yapacak malının olması gerekirdi.¹²

Sikke icat edilir edilmez, yöneticiler ve kentler hem bir takas aracı hem de mesaj taşımaları nedeniyle kullanışlılığını hemen fark ettiler.¹³

Sikkeler sınır tanımamış, basıldıkları coğrafyaların dışında dolaşmış ve götürüldükleri her yerde varlıklarını sürdürmüşlerdir. Öyle ki öteki dünyada bile kullanılmak üzere ruhları Akeron Irmağı'ndan geçirecek olan Kayıkçı Kharon'a verilmek üzere ölen insanların yanına sikke bırakılmıştır. İnsanın sosyal hayatında da bu kadar derin yer edinen sikke, icat edildiğinden 20. yy.'a kadar değerli metallere basılarak kullanılmıştır. Bu yüzyıldan başlayarak kâğıt paranın yaygınlaşması sikkenin sonunu hazırlamıştır. Değerli metallere daha farklı amaçlarla kullanılması gündeme gelmiştir. Günümüz sikkeleri sayılabilecek Bozuk Paralar da ise daha çok

⁹ “Sikke”, 1974, XV, 217

¹⁰Tekin 2010: 48-49

¹¹Tekin 2009:14

¹²Tekin 1988:22

¹³Bates 2001:46-58

nikel, bakır-nikel, tunç, alüminyum, tunç -alüminyum gibi metal ve alaşımlar kullanılmıştır.¹⁴

Bugün kullanılan madeni paraların çapları ve değerleri değişik olmakla beraber hemen bütün dünyada düzgün ve yuvarlaktır. Eskiden şekilleri pek düzensiz paralar kullanılmıştır. Teknik bakımdan yuvarlak olarak işlenmeleri ve basılmaları daha kolay olduğundan yuvarlak tip, uluslararası bir tarif olarak kabul edilmiştir. Para bilgisinin devamlı suretle gelişmesi bilhassa, Arkeoloji, Tarih, Mitoloji ve Sanat Tarihi bakımından bu sahalarda çalışan araştırmacılara büyük ölçüde bilgiler kazandırmaktadır.¹⁵

2.2. SİKKEİN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

Sikke, ödeme aracı olarak ticarette ve günlük alışverişlerde kullanılan, ağırlığı ve içindeki maden miktarı ayarlanarak, üzerinde sikkeyi basıp piyasaya çıkaran gerektiği zaman devletin tekrar geri almayı garanti eden, aynı zamanda devletin arma ya da işaretini taşıyan, maddesi metalden yapılan bir ödeme aracıdır.¹⁶

Sikke, genellikle yuvarlak madenden yapılmış bir disk olmasından dolayı, iki yüze sahiptir. Bunlar Ön ve arka yüzden oluşur. Her zaman ana yüz, ön yüzdür; sikkenin en önemli karakteristik ifadeleri bu yüzde yer alır. Ön yüzde en az bir resim bulunur. Resmin yanında ya da etrafında bir yazı (lejand) konulabilir. Sık olmasa da ön yüzde diğer işaret ve semboller de konulabilir. Arka yüzde ilk başta sadece bir çukur vardır. Bu çukurun içine resim ya da benzeri semboller oyulabiliyordu. Daha sonraları çukur ve çukurların yerini, ön yüzdeki resim gibi ikinci bir resim konmaya başlamıştır. Resmin çevresinde onu açıklayıcı bir yazı yer alırdı. Sikkenin tanımında önemli olan bir ayrıntı da genellikle sikkelerde arka yüzler çapraz konumdadır. Ön yüz saat gibi kabul edildiğinde, sikke iki parmak arasında tutulup çevrildiğinde arka yüzün yönü, ön yüzdeki saat konumuna göre belirlenir.¹⁷

¹⁴ Artuk ve Artuk 1971: 69-70

¹⁵ Pere, 1968: 8

¹⁶ Tekin, 1998:2, Atlan, 1976:1

¹⁷ Karwiese, 1995:18-19

Günlük alışverişte veya ticarete değişim ve ödeme aracı olarak kullanılan paranın son şekle gelmesi uzun aşmalardan geçerek günümüze gelmiştir. Paranın ortaya çıkmasından önce, insanların yiyecek, giyecek, silah ve buna benzer aletleri kendilerinin üretmelerinden dolayı paraya gereksinim duymamışlardır. Bu nedenle para kavramı bilinmiyordu. Yerleşik düzene geçtikten sonra, ilkel topluluklar malın malla değiş tokuş edilmesi anlamına gelen *barter*, (takas) sistemini kullanmışlardır. İnsanlar değiştirmek istediklerini malları karşıda bulamayınca, değiş tokuş yapacakları malın yerine aynı değerde başka bir mal almaya başlamışlar, bunun sonucunda değer ölçüsü olarak bazı yararlı malzeme ve hayvanlar kullanılmıştır. Toplumlar geliştikçe para yerine hayvanlar, tahıl ürünleri ve çeşitli araç gereçler kullanılmıştır.¹⁸

M.Ö.624 lerde Drakon'un metinlerinden Hayvanların para olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu metinlerde hayvan olarak bulunmuş cezalar vardır.

Latince *Pecunia* para demektir ve hayvan anlamına gelen *pecus* kökünden gelmektedir. Ancak Miken Dönemi'nden (1580-1200) önce bu ödeme şekilleri son bulmuştur.¹⁹ Değişim aracı olarak kullanılan bu gibi malları koruyabilmek ve değişime ihtiyaç duyulduğunda kolayca ortaya koymak ve bir yerden başka bir yere taşımamanın güçlüğünden dolayı, sadece altın ve gümüş gibi değerli madenler para olarak kullanılmıştır.²⁰

Madeni aletler (silahlar, üç ayaklı kazanlar, çıpalar baltalar, şişler, kürekler,) ya da süs eşyaları (yüzük, bilezik v.s.) para olarak kullanılmıştır Girit ve Mısır'da Avrupa'da, yapılan kazılar sonucunda birçok çifte baltalar ortaya çıkarılmıştır. Mykenai ve Troia kazılarında bulunan yüzükler de para olarak kullanıldığı öngörülmektedir.²¹

Yakın Doğu'da gerçekleştirilen kazılarda metal parçalarının çok sayıda bulunması ve bunların belirli ağırlıkta olmaları sebebiyle bunların para yerine kullanılmış olabileceğini işaret etmektedir.²²

Terazinin icad edilmesi ve ağırlık sisteminin bilinmesinden sonra, eritilen madenler alınan eşyaya tartıldıktan sonra karşılığı olarak veriliyordu. Bu para şekli

¹⁸Tekin,1998:2-3 2004:39;

¹⁹ Atlan,1976:1

²⁰ Tekin, 1998:3

²¹Atlan, 1976:1

²²Tekin, 1998: 3

M.Ö. IX. ve VII. yüzyılda Zincirli Kazısında bulunan gümüşler örneğinde olduğu gibi Akdeniz havzasında da kullanılıyordu. Tartılarak ödenen madenlere Daha sonra belirli bir şekil verilerek ve bunların ağırlıkları önceden tespit edilip üzerleri damga vurularak külçe (ingot) veya çubuk para şekli ortaya çıkmıştır. 1982 yılında Kaş Uluburun batığında bulunan yaklaşık on ton ağırlığındaki bronz külçeler de bu görüşü kanıtlamaktadır.²³

Değerli madenlerden (Altın, gümüş, bakır, kurşun ve elektron) yapılarak kullanılan bu para şekli, Mezapotamya Mısır, ve Avrupa'da yapılan kazılarda bulunmuştur ve sikkenin icadından önceye ait son para şeklidir. Bazen çubukların üzerine çentikler açılır ve bu çentikler kopararak küçük ödemelerde kullanılırdı. sikkenin icadından sonra da çubuk para ile yapılan ödeme şekli yüzyıllar boyunca kullanılmıştır. Halen devletler arasındaki büyük ödemeler de külçe şeklinde yapılmaktadır.²⁴

Anadolu'da en eski sikke örneği M.Ö. VII. yüzyılda Lidyalılar tarafından basılmıştır. Lidyalılara ait olan bu sikke başkent Sard'da (Salihli) ortaya çıkmıştır ve muhtemelen M.Ö. 645'li yıllarda Ege denizinin iki yakasında ticaret yapan Lidya ve Agos Krallıkları arasında kullanılmıştır. Bu gelişmedeki en önemli faktör bölgede gelişen ticari ilişkilerdir.²⁵

Sikke, Peloponnessos savaşıdan sonra (M.Ö.434-404) Hellen dünyasında yaşanan büyük gelişime paralel olarak gündelik yaşantıya girmiştir. Yine bu dönemde Aristoteles, Platon gibi birçok antik yazar sikkenin kökenini araştırmıştır. *Politikada* (IX, 7) Şu ünlü açıklama bulunur. "Değiş tokuş gereksinimleri için insan günlük hayatta demir veya gümüş gibi gerekli bir nesneyi kullanmayı uygun görmüştür. İlk önce bu metaller parçalar halinde belirli bir ölçü ve ağırlıkta kullanıldı. Daha sonra bir daha kontrol zahmetinden kurtulmak için sikkelerin üstüne bir tip darp edildi.Çünkü bu tip sikkenin belirli bir değeri olduğunu belirtmek için alınmıştı." *Aristoteles* (Fragmente, 481) ise, Argos kralı Pheidon'un İlk gümüş parayı Peloponnesos'ta tedavüle soktuğunu ve daha önce değiş tokuşta kullandıkları demir şişleri (*obelos* kelimesinden türemiş *obeliskoi*) Hera tapınağına adadığını hatırlatır. Bu şişler 1890 yılında kutsal alanda yapılan kazılarda bulunmuştur ve bugün Atina Müzesinde sergilenmektedir. Helen'leri M.Ö. IV. yüzyıldaki sikke darp etmeye iten

²³A Hauptmann, R.Maddinand, M.Prange, 2002:1-2

²⁴Atlan,1976 : 2

²⁵Erkiletlioğlu, ve Güler, 1996:16

nedenlerle VII. yüzyılda değiş tokuş için yeterli olan tek tipli külçeleri kullanmaya iten nedenler aynı değildir. Mezopotamya ve Mısırdaki Faal bir ekonomiye sahip olduğundaki sikkeye hiç bir zaman gerek duymamıştır. Roma döneminde de çok uzun süre sikke basılmamıştır. Ta ki savaş ve vergilerin sikkelerin darp edilmesini zorunlu hale getirmesine kadar. Sikkeye sahip olma tüccarlardan ziyade daha çok kentlerin ihtiyacıdır ve bu ihtiyaç gereksinimi zorunlu hale getirir. Eretria'da İ.Ö. 525 te olduğu gibi Sikkelerin kullanımı kent sınırları içinde zorunlu hale getiren sikkelerin iki önemli kolaylık sağladığı bilinir. Bunlar Tapınak stoklarının işletilmesinde, vergi ve cezaların toplanmasında kullanılan en kolay değer birimi kabul edilir. daha fazla prim yapması, nedeniyle sikkeleri kullanan kent veya krala gelir kaynağı sağlamaktaydı.²⁶

Sikkeler, Anadolu'dan başlayıp doğuda Pers imparatorluğuna ve batıda Akdeniz kıyısı boyunca İspanya'ya kadar Kuzeyde Güney Rusya, güneyde Mısır'a, kadar uzanmıştır. Akdeniz dünyası ve çevresine yayılmış sikkelerin üzerindeki darp teknikleri ve resimler Hellen Kültürünün etkisini taşımıştır.²⁷

2.2.1 Sikke Metali ve Sikke Basım Tekniği

Anadolu'da sikke darbında ilk kez değerli madenler, altın ve gümüş veya bu iki madenin doğal karışımı Elektron (ham altın % 40'a kadar gümüş içerebilir) kullanılmıştır. Daha sonra Roma dönemi öncesinde ve Roma döneminde İtalya ilk olarak bakır veya değişik şekillerdeki bakır alaşımlarına başvurmuştur. Genellikle %20'ye varan oranda kalay içeren bronz kullanılmakta, M.S. I. ve III. Yüzyılda *sestertius* ve *dupondius* gibi bazı sikkelerde altın yaldızlı ve parlak görünümünden dolayı "*orikhalkos*" diye adlandırılan bronz ve çinko karışımı kullanıldığı gözlenir. Bu metal yanı sıra diğer metaller sikke pulu olarak kullanılmış olsa bile, değişik teknik nedenlerden dolayı çok ender görülür. Genellikle oksidasyona karşı aşırı duyarlı olmasından dolayı demirden kaçınılmaktaydı. Fakat Argos'un ünlü "*eboloi*"u (şişleri)Antik Yunanistan'da daha geç dönemde demirden üretildiği saptanmıştır.²⁸

²⁶Tekin, 2009:14

²⁷I. Carradice ve M. Price, 2001: 14

²⁸Morrisson, 2002: 27

Sikkeler M.Ö. 5. yüzyılın sonlarına kadar elektron, altın ve gümüşten basılmıştır. Bronz sikkeler M.Ö. 5. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmış ve asıl M.Ö. 4. Yüzyılda yaygın olarak kullanılmıştır Demir, sikke basımı için uygun bir metal değildir buna rağmen bir kaç demir sikke Peloponnesos'ta bulunmuştur

M.Ö. 5. yüzyıl sonlarında Bizansta (İstanbul), M.Ö.4. yüzyılda da Klazomeniai'de (Urla) demir sikkenin kullanıldığına dair antik kaynaklardan öğreniyoruz ancak günümüze gelen örnek bulunmamaktadır.²⁹

Batı'da her türlü sikke metali için en önemli madenler İspanya, İber Yarımadası, Batı Akdeniz, Afrika, Sicilya, Yunanistan ve Kıbrıs gibi adalardan karşılanmıştır. Doğuda ise Hindistan, Anadolu ve Sibirya gibi bölgelerden maden ihtiyacı sağlanmıştır.³⁰

Sikke metali kaynakları hakkında yalnızca madenler ve ganimetlerden söz edilemez. Aynı zamanda tazminatlar, armağanlar, satın almalar ve stoklanmış bulunan çeşitli eşyaların (kült heykelleri, adaklar, taşlar, vazolar, mobilyalar bina süslemeleri ve külçeler) eritilmesinden de söz edilir. Eski sikkeler ile yabancı sikkeler eritilerek yeniden sikke metali olarak kullanılmıştır. Madenlere sahip olmayan kentler sikke metalini savaş, ticaret ve vergilendirme ile tedarik etmişlerdir. Bu şekilde sağlanan sikke metali eritilerek hammadde ihtiyacı giderilmiştir.³¹

Değerli madenden sikke basmak için karşılaşılan en büyük sorun hammadde ve hammadde yataklarıdır. Antik çağda değerli maden metal yataklarının işletilmesi sikkenin icadından çok öncelere dayanır. Bu nedenle altın ve gümüş gibi değerli metal çubuklar ya da külçeler (ingot) ticari alışverişlerde para yerine kullanılıyordu. Sikkenin icadından sonra, değerli madenler ve mücevherlerin yanı sıra, büyük ölçüde sikke üretiminde yararlanılmıştır. Sikke üretimi değerli maden yataklarına sahip bazı kentlerde daha fazlaydı. Bu nedenle değerli maden kaynakları olmayan kentler ise ithal yoluna gitmişlerdir.³²

Demir madeni oksidasyona karşı aşırı duyarlı olmasından dolayı pek fazla tercih edilmemiştir. Antik Yunanistan'da demir sikkelere rastlansa da bunlar sayıca

²⁹Tekin, 1998: 4

³⁰Morkholm, 2000: 4

³¹Howgego, 1998: 28

³²Tekin, 2005: 41

pek azdır. Yunanistanın yanı sıra Çin’de hatta Japonya’da XVIII-XIX. yüzyılda ve I. Dünya Savaşı sırasında kriz dönemlerinden demir kullanılmıştır.³³

X.yüzyıldan itibaren yeni keşfedilen madenleri önemli miktarda kullanmışlardır. Örneğin nikel, 1890’dan itibaren büyük miktarda saf veya alaşımlı halde kullanılmıştır. İkinci derecede önemli sayabileceğimiz alüminyum ise 1920’ler de görülmeğe başlanmıştır. Diğer taraftan XIX. yüzyılda Sibiry’a’daki rezervlerin büyüklüğünden dolayı platin, Çarlık dönemi Rusya’sında birkaç yıl sikke darbında kullanılmıştır³⁴

Pra yapımında eeğerli metallerin kullanılması XX. yüzyıla kadar sürmüştür kâğıt paranın yaygınlaşmasıyla önemini yavaş yavaş terk etmiştir. Günümüzde bozuk para ihtiyacı için yapılmakta olup bu paralarda nikel, tunç, alüminyum, bakır - nikel, tunç - alüminyum gibi metal ve alaşımlar kullanılmaktadır.³⁵

2.2.2 Yapım Teknikleri

Sikke üretiminde kullanılan teknoloji hakkındaki bilgiler, sikke darbını gösteren gravürler, günümüze kalan kalıplar ve sikkeler üzerinde yapılan bilimsel araştırmalar sayesinde sağlanmaktadır. Sikkeler darphane denilen atölyelerde basılmışlardır. Eski yazıtlardan anlaşıldığı kadarı ile bu atölyelerde çalışan işçilerin ve memurların çeşitli Unvanları bulunmaktadır. Bu memurlar (dispansatorrationis; kasiyer, aequatores; kontrol memuru³⁶ nummularii; sikke işçileri³⁷) işin nasıl yapılacağı, metallerin hazırlanışı, kalıpların hak edilmesi ve basılması gibi işlerle uğraşmışlardır.³⁸

Metalin sikkeye dönüştürülmesi işlemi birkaç aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada önemli olan husus teknolojik donanımına sahip bir darphane ve işten anlayan sanatçılar, zanaatkârlar ve uzman personelin olması gerekmektedir.³⁹

³³Morrisson, 2002: 127–128

³⁴Morrisson, 2002, s. 128

³⁵ Artuk ve Artuk, 1971:69–70

³⁶ Tulay, 2001: 11

³⁷ Tulay, 2001: 149

³⁸ Howgego, 1998: 30

³⁹ I. Carradice, M. Price, 2001: 51

Bugün sikkelerin hangi teknikte yapıldığını anlamak için kenarlarını incelemek gerekmektedir. Sikkelerin kenarlarının kesiminden hangi teknikte yapıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca paraların kenarının kesilip değerlerinin düşürülmesi tehlikesine karşı da buraya çentikler yapmak, tırtıklar açmak ya da bir yazı kazımak gibi önlemler alınmıştır.⁴⁰

Sikke serilerinin tanımlanması, sınıflandırılması ve basılan sikke miktarının belirlenmesi bakımından Sikke yapım ve yöntemleri hakkında bilgi sahibi olmak, oldukça önemlidir. Sikke darbı üç yoldan gerçekleştirilmiştir;

- a) Döküm, b- Çekiçle Darp Etme c-1643 yılından itibaren kullanılan Mekanik Darp.

a) Döküm (Eritme): Sikke ve yapımında ilk olarak kalıp içinde eritme, daha sonra önceden üzerine tasvir kazınmış sikke kalıpları aracılığı ile darp etme yöntemi kullanılmıştır. Antik çağlardan günümüze kadar bu iki yöntem kullanılmıştır. İlk Roma paraları da, aynı yöntem ile üretilmiştir. Çin sikkeleri başlangıcından 1890'a kadar dökme tekniği ile yapılmıştır. M.Ö. IV. yüzyıldan itibaren taştan, pişmiş topraktan ya da bronzdan yapılmış döküm tablaları, ya “ana sikke”den ya da eyalet atölyelerine dağıtılmış sikke üretiminde kullanılan resmi kalıptan (matris) yapılmıştır. Çin sikkelerinin (sapek) ortasında önceleri yuvarlak daha sonra kare formlu olan delikler üretim şekli ile ilintilidir. Akma kanalları sayesinde istenen şekilde oluşturulan sikkeler bu delikler kullanılarak kare kesitli bir çubuğa geçirilir ve törpülenme işlemi sırasında sikkelerin kolayca döndürülmesini sağlanırdı. Madalyon üretiminde de aynı anda ya da ardı ardına dökme ve basma yöntemleri uygulanmıştır. Rönesans döneminde ilk madalyonlar alçıdan balmumundan ya da sert tahtadan hazırlanmış modelin üzerindeki kalıptan dökülerek yapılmıştır.⁴¹

Bir sikke serisinin ayarına ve ağırlığına belirlendikten sonra metal pullar eritilerek, sikkenin basılacağı kalıbın içerisine dökülmesiyle yapılır (Şekil-1)

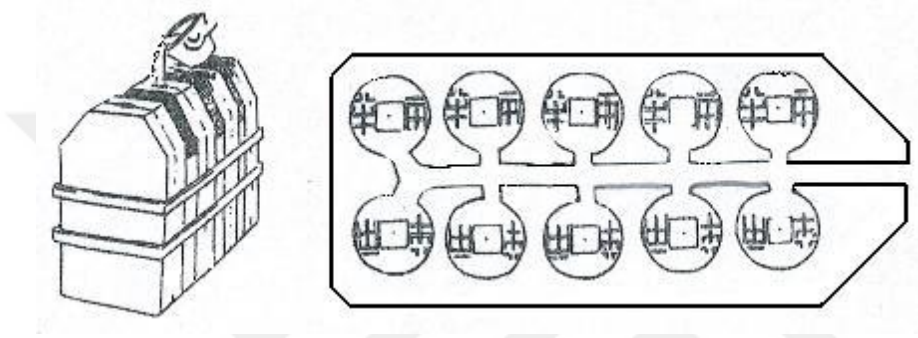
Fırınlanmış kilden veya taştan yapılan kalıplar bazen de kapalı şekilde yapılmışlardır. Bunlar, kanallarla birbirine bağlı iki eşit yarım kalıptan oluşmaktadır. İki yarım kalıp ayarlanıp birbirine bağlanarak, erimiş metal madde yukarıdan

⁴⁰Artuk ve Artuk, 1971: 74

⁴¹ Morrisson, 2002: 68-69

dökülerek soğumaya bırakılırdı. Soğuduktan sonra, pullar birbirine bağlanan kanallardan, yuvarlak bir bronz çubuktan testere veya keski ile kesilerek ayrılmıştır. Bundan sonra birbirine bağlanan iki kalıp birbirinden ayrılarak sikkeler kalıptan çıkarılmıştır. Bu tip kalıplarının çoğu tunç ve demirden yapılmıştır.⁴²

Bu yöntemle yapılmış sikkelerin bazı kusurlar tespit edilmiştir. Birinci kusur kesme işlemi yapılırken tesviye izi sikke üzerinde kalır. İkinci sorun dökülen her bir sikke ayarının tam olamayacağı hususunun ortaya çıkmasıdır..⁴³

Şekil-1: Dökme (Eritme Kalıbı ve Bu Kalıbın Bir kesitinin Şeması (Cecile Morrisson, 2002)

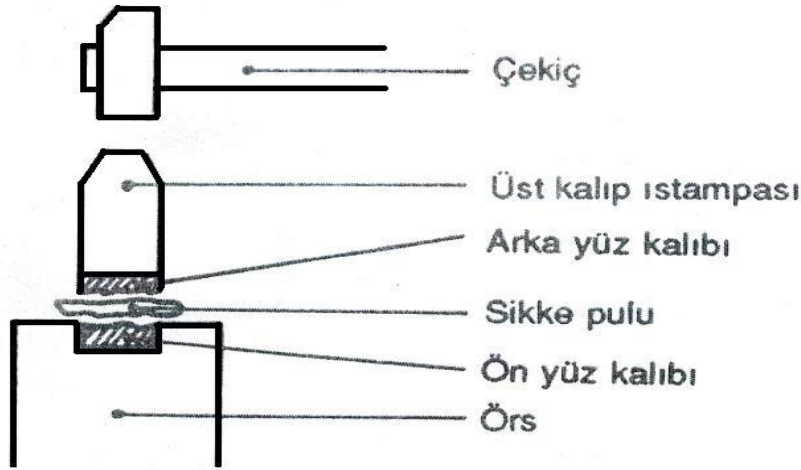
b) Çekiçle Darp: Sikkenin darp etmek için için öncelikle sikke pulu için metalin hazır olması gerekir. Dolayısıyla hazır hale getirmek için önce doğal halde bulunan altın bir dizi arındırma-saflaştırma işleminden sonra külçe haline getirilerek ve darphaneye gönderilir sikke pulu üretimine sikkelerin basıldığı darphane (argyrokopeion) eski çağ'da oldukça basit atölyeydi ve her şey elle yapılıyordu. 17. yüzyıla kadar sikke basma tekniğinde çok az değişiklik olmuştur. Eski çağda bir darphanenin içinde, üzerinde darp işinin yapıldığı bir örs, sikke pulunu ısıtmaya yarayan bir ocak, bu pulları tartmak için kullanılan bir tartı, kalıp hazırlamada kullanılan aletler (hakkak kalemi vb), kalıplar, ısıtılan pulu örs üzerindeki kalıp üzerine koymak için maşa ve çekiç bulunuyordu. Sikke pulu önceleri çubuk haline getirilmiş madenden kesiliyordu; daha sonra ise ısıtılarak eritilen metal eriğin yuvarlak sığ kalıplara dökülmesi suretiyle daha düzgün sikke pulu elde edilmeye

⁴² Morkholm, 2000: 14

⁴³ Morrisson, 2002: 68

başlanmıştır. Altın gibi değerli metalden basılan sikkelerde, ağılık ön planda olduğundan, sikke pullarının hazırlanması çok dikkat gerektiren bir işti. Bazen daha önce basılmış sikkelerin (ki bunlar tedavülden kalkmış veya başka bir kentin sikkeleri de olabilir) üzerindeki tip silinerek aynı pul üzerine yeni tip basılarak da tedavüle çıkarılıyordu. Bu şekilde basılmış çok sayıda sikke günümüze ulaşmıştır. Sikke basımı, boş sikke pulunun iki kalıp arasına yerleştirilmesi ve sonra üst kalıba bir çekiç ile vurulmasıyla gerçekleşir. Çekiç darbesi sonucu, kalıplar üzerindeki resim ve yazılar sikke pulunun üzerine çıkıyordu. İlk sikkeler tek tip bir kalıp ile basılmıştır. Bu kalıp örs üzerine ters ve iç bükey kazınan ön yüz kalıbıdır. Kalıp, örs üzerine doğrudan kazındığı gibi, ayrıca hazırlanıp örs üzerindeki yuvanın içine de konabiliyordu. Sikke olacak madeni pul ısıtılıp yumuşatılarak örs üzerindeki kalıbın üzerine konduktan sonra ıstampa tam pulun üzerine denk gelecek şekilde tutulur ve üst ucuna bir çekiçle vurularak, örs üzerindeki kalıbın resminin (tipin), örs ile ıstampa arasında sıkışan pula, bu kez düz ve dış bükey olarak geçmesi sağlanırdı. Sikke pulu üstünde tutulan ve üzerine çekiç ile vurulan ıstampanın, pula temaseden alt yüzü önceleri kaba bırakılıyor ya da kazıma çizgiler ile dolduruluyordu. Böylece darp sırasında sikke pulunun kayması önleniyordu. Fakat daha sonraları ıstampanın bu yüzü de (alt) bir kalıp olarak hazırlanmış ve başlangıçtaki geometrik bezemelerin yerini giderek ikinci bir resim (tip) almaya başlamıştır. Böylece tek bir darp sonucu, sikke pulunun her iki yüzüne de resim çıkıyordu. Örs kalıbı ön yüzü, ıstampa kalıbı ise arka yüzü oluşturunuyordu. Dolayısıyla alt kalp ön yüz, üst kalp arka yüzdü. İlkel darphanelerde sikke basımını dört kişi tarafından yapılıyordu Bir kişi ocakta ısıtılmış olan pulu alıp örs üzerindeki önyüz kalıbının üzerine yerleştiriyor, diğeri arka yüz kalıbının bulunduğu ıstampayı pulun üzerinde tutuyor, üçüncü kişi çekiçle ıstampayı vuruyor ve dördüncü kişi de basılı sikkeyi kaldırıyordu. Üzerine çekiçle vurulan üst kalıp (arka yüz) doğal olarak, alt kalıba (ön yüz) göre daha çabuk bozuluyor ve daha sık değiştiriliyordu. Sertleşmiş tunçtan yapılan antik kalıbın dayanıklılığı, günümüz çelik kalıbıyla kıyaslanamamakla birlikte, antik dönemde bir ön yüz kalıp kullanılarak yapılan bir kalıptan on ile otuz bin arasında değişen sikke basıldığı görülmüştür.⁴⁴(Şekil-2)

⁴⁴ Tekin, 2005: 47-49

Şekil-2: Çekiçe Darp Yöntemi (Ahmet Semih Tulay, 2001)

c) Mekanik Darp: 15. yüzyılda yayılmaya başlamıştır. Fransa’da 1643’ lerde kullanılırken, İngiltere’de 1662’de sadece madalyon üretimde kullanılmıştır. Bu yeni yöntem çap ve ağırlık oluşturarak sikkelerin taklit edilmesini zorlaştırmıştır. Madde ve kesme makinesi, öncelikle düzgün kalınlıkları olan yuvarlak sikke pulu üretilmesine olanak sağlamıştır. 16. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar birçok farklı mekanikleştirilmiş darp yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemler arasında ilki “merdaneli pres” makinesi yer alır. Merdanelinin üzerinde bir sıra sikke kalıbı bulunur ve altta bulunan metal bir plakaya sikkeleri basar. Bu plakalar daha sonra kesilerek sikkeler plakadan ayrılır. Diğer bir yöntem olan “kaldıraçlı pres” ise, özellikle İspanya ve Germen ülkelerinde yaygındır. Bu sikke basma makinesi, kollarını birçok kişinin hareket ettirdiği, içinde dik vidasıyla, artan bir kuvvet ile basım işlemini gerçekleştiren dökme çatıya sahiptir. Ancak buhar makinesinin sikke basımında kullanılmasıyla yeni bir çığır açılmıştır. En son elektriğin basımda kullanımı ile sikkeye tek birdarbe ile ön, arka yüz ve kenar betimi basan bir yöntem kazandırılmıştır. 19. yüzyılda teknik gelişmeler sikke üretiminin diğer tüm aşamalarını, özellikle artık tamamen otomatik olarak tartılan sikke pulu ve kalıpların alışımının elde edilip eritilmesini de etkiler.⁴⁵

⁴⁵ Morisson, 2002: 71-73

Sikke basma makinesi, birçok kişinin hareket ettirdiği, kolların içinde dik vidasıyla artan bir kuvvet ile basımı gerçekleştirilen alettir.⁴⁶

Bu yöntem ile dakikada 11 ile 60 sikke basılmıştır. İlk zamanlar etkili olan bu mekanik darp yöntemi zamanla pahalı, yavaş ve on beşe yakın bir işçiye gereksinim doğurduğu için yerini yeni bir buluş olan buhar gücünde elektrikli makinelerle gerçekleştirilmekte, kullanılan metallerin özelliklerini ve niteliklerini belirlemek, basılan paraların denetimini yapmak için de bilgisayar kullanılmaktadır Bu yöntem ile dakikada 400 ile 800 arasında para basılmaktadır.⁴⁷

⁴⁶ Morrisson, 2002:72

⁴⁷ Morrisson, 2002: 73

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. BİZANS İMPARATORLUĞU TARİHİ

Bizans İmparatorluğu, Roma İmparatorluğu'nun devamı olarak 330–1453 yılları arasında Balkan Yarımadası, Anadolu, Suriye, Filistin ve Mısır'da hüküm sürmüştür.⁴⁸

Bizans adı ile tanınan bu devlet aslında Hristiyanlaşmış Roma İmparatorluğu'dur. Bizans kavramı, modern tarihçilerin ortaya attığı bir deyimdir ve İstanbul'un eski adı Byzantion'dan gelmektedir. Tarih bilimcileri Roma İmparatorluğu'nun M.S. 395'te Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılmasıyla “Bizans İmparatorluğu” olarak tanımlanan devletin temeli atılmıştır.⁴⁹

Bizans Devleti bin yıldan daha uzun yaşayarak kendini hiçbir zaman Bizans olarak tanımlamamıştır. Büyük Roma İmparatorluğu'nun doğu parçası olarak yaşamıştır. Halk kendilerine “Romaioia” (Romalı), imparatorlarını da “Romalıların İmparatoru” olarak adlandırmışlardır.⁵⁰

Diokletianos (284–305). Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyet merkezini doğuya (Nikomedia, İzmit) nakletmiştir. Ancak Bizans Devleti'nin kuruluşu Büyük Konstantinos'a (306–337) bağlanmaktadır. M.Ö. III. yüzyılda iktidar kavgaları, iç savaşlar ve bunu fırsat bilen dış düşmanların saldırıları sonucunda tehlikeye düşen Roma için yeni bir alternatif şehir düşünölmeye başlanılmıştır. Yeni bir devlet merkezi kurmanın gerekli olduğuna inanan imparator bu amaca uygun olarak coğrafi konumu kadar siyasi, askeri ve ticari bakımdan da merkez olan Asya ile Avrupa'nın birleştiği noktada bulunan ve M.Ö. VII. yüzyılda Megaralı göçmenler tarafından kurulan İstanbul'u yeni merkez olarak seçmiştir.⁵¹

⁴⁸Demirkent, 1992: VI, 230

⁴⁹ Ötügen, 1997: I, 252.

⁵⁰Demirkent, 1992: VI, 231

⁵¹ Demirkent, 1992:230

M.S. 324 yılında yeni merkezin kurulmasına başlanılmıştır. Önce şehrin alanını genişleterek her taraftan işçi ve malzeme getirtmiştir. İstanbul'a bir çok seçkin aile yerleştirilerek vergiden muaf tutulmuştur. Efes, İskenderiye, Atina, ve Antakya'nın en güzel tapınakları yeni kenti süslemek için kullanılmıştır. Meydanlar sanat eserleriyle süslenmiştir. Şehir Marmara'dan Haliç'e kadar bir surla çevrilmiştir. 11 Mayıs 330 tarihinde 40 gün devam edecek büyük bir törenle açılış yapılmıştır.⁵²

İmparator Konstantinus, yeni merkezinde devletin idari, askeri ve ekonomik alanında köklü değişiklikler gerçekleştirmiştir. Yeni düzen imparator kudreti, otokrasi devletin merkezileştirilmesi ve bürokratlaştırılması ile devlet-kilise arasındaki sıkı bağıllık esas alınmıştır. Bu dönemde en önemli olan şey büyük ölçüde değerini kaybetmiş olan devlet parası da güçlendirilmiştir. Konstantinus çok sağlam ve yeni bir para sistemi oluşturmuş Bu sistemin temelini "solidus" teşkil etmiştir. Bu altın para, imparatorlukla birlikte bütün Akdeniz dünyasının yüzyıllar boyunca standart parası olmuştur. Dengeli para sistemi ile faal ve dinamik ticarete yol açmış ve İstanbul'u dünyanın en zengin şehri yapmıştır.⁵³ İmparator hükümdarlığı döneminde şehrin nüfusunu 200.000 civarına yükselerek her geçen gün nüfusun giderek artmasını sağlamıştır.⁵⁴

İmparator Konstantinus'un 337'de ölümünden sonra tahtta büyük oğlu II. Konstantinus geçmiştir ve babasının başlattığı imar faaliyetlerini devam ettirmiştir. İmparator Valens, İstanbul'un su ihtiyacını karşılamak için yapımı devam eden su şebekesine Valens Su Kemeri'ni (Bozdoğan Kemeri) eklemiştir. Yeni bir hanedanın mensubu olan I. Theodosius zamanında da şehir kültürel ve siyasi açıdan gelişmiştir. bu dönemde Bizans İmparatorluğu Hristiyanlığı kesin olarak benimsemiştir.⁵⁵

M.S. 395 yılında I. Theodosius'un ölümünden sonra imparatorluk ikiye ayrılmıştır. Doğu Roma Arcadius'a, Batı Roma ise Honarius'a verilmiştir. Germen Kralı Odoaker bir darbe sonucu M.Ö. 476 yılında Batı Roma İmparatorluğu'nu tarih sahnesinden silmiştir.⁵⁶

⁵² Demirkent, 2001: 206

⁵³ Demirkent, 1992: 231

⁵⁴ L. P. Dabağyan, 2006: 96

⁵⁵ Demirkent, 2001: 207

⁵⁶ Oğuz Tekin, 1999: 16

3.2. ANASTASIUS DÖNEMİ

Bizans imparatorluğu bir anlamda Helen kültürü, Roma'nın hukuksal ve siyasal sistemi ile Hristiyan dininin karışıp kaynaşması ile oluşmuş bir imparatorluktur. Ancak Anastasius Dönemi'nin (491-518) Roma İmparatorluğu'ndan, Bizans İmparatorluğu'na geçişte siyasi ve kültürel tarih açısından bir önemi yoktur. Anastasius, İmparator Zeno'nun M.S. 491 yılında ölümünden sonra yaşlı bir saray muhafızı olarak görev yaparken imparatorluğun başına geçmiştir.⁵⁷

İmparator Anastasius'un M.S. 491 yılında tahta geçtikten sonra en önemli başarısı M.S. 498 yılında gerçekleştirmiş olduğu ekonomik reformdur. V. yüzyıldaki yüksek enflasyon nedeniyle para sisteminde yapılan değişiklik imparatorluğu ekonomik bakımdan refaha kavuşturmuştur.⁵⁸

Yeni imparator Büyük Konstantinus tarafından yaratılmış olan madeni para sistemini geliştirmiştir. İşleyişi bakımından büyük dalgalanmalar gösteren bakır follis ile altın sikkeyi sağlam bir orantı esasına sokarak daha düzgün bir hale getirmiştir. Ayrıca halkın üzerinde yoğun bir baskı oluşturan vergi sistemini de değiştirmiştir. Ancak bu vergi sisteminde ticaret ve zanaatla uğraşan şehir halkı zenginleşirken kırsal kesimde yaşayan halk ise zor durumda kalmıştır.⁵⁹

Anastasius Dönemi'nin (491-518) önemli olaylarından birisi de şehrin batı tarafına yapılan surlardır. Batıdan gelecek kavimlerin saldırısını İstanbul'a varmadan durdurmak için Silivri'nin 6 km. batısından başlayarak Karadeniz kıyısında Evcik İskelesi'ne kadar uzanan yaklaşık 56 km. uzunluğunda bir sur duvarı Theodosius surlarına eklenmiştir. Böylece şehir 1453 yılına kadar bu surlar sayesinde korunmuştur.⁶⁰

⁵⁷ Tekin, 1999: 16

⁵⁸ Demirkent, 2001: 208

⁵⁹ Ostrogorsky, 1986: 59–60

⁶⁰ Dikici, 2007: 104–107

Anastasius'un 27 yıllık saltanat süresince onu meşgul eden olayların başında monofozit düşünce çerçevesinde gelişen dinsel sorunlar gelmektedir. İktidar yılları da büyük oranda bu sorunlarla uğraşmakla geçmiştir.⁶¹

3.3. BİZANS'IN ALTIN ÇAĞI

İmparator Justinianus Dönemi (527–565) Bizans tarihine damgasını vuran olaylara sahne olmuş bir devirdir. I. Justinianus, kendisini eski Roma İmparatorları'nın halefi olarak kabul ederek imparatorluğu yeniden eski sınırlarına kavuşturmuş ve Bizans'a ilk altın çağını yaşatmıştır.⁶²

Bizans sanatına ve tarihine damgasına vuran olaylardan bazıları onun dönemine rastlamıştır. İustinianus'un pek tutkun olduğu ve M.S. 527 yılında onunla birlikte taç giyen Theora ülke yönetiminde söz sahibi olmuştur, Theodora, hipodromdaki bir ayı bekçisinin kızı olup dansözlük ve sahne oyunculuğu yapmıştır. Fakat tahta geçtikten sonra en küçük eleştirilecek hareketi olmayıp görevinin büyüklüğüne uygun davranmıştır.⁶³

M.S. 532 yılındaki ünlü Nika Ayaklanması, Corpus İuris Civilis'in (Yurttaşlar Yasası Derlemesi) hazırlanması ve 541–542 yıllarında başlayıp iki yüz yılı aşkın Akdeniz dünyasını tehdit eden veba salgını bu dönemdeki önemli olaylardır. Ayrıca I. Justinianus Dönemi'nin en önemli olaylarından biriside 532-537 yılları arasında Büyük Ayasofya'nın inşa edilmiş olmasıdır.⁶⁴

I. Justinianus zamanında ekonomik konularda bazı değişiklikler yapılmıştır. M.S. 539 yılında follisin, solidusa olan karşılığında azalışa gidilmiştir. Anastasius zamanında 1 solidus: 210 follis iken bu kez 1 solidus: 180 follis olmuştur. Böylece bakır follislerin değeri artmıştır. M.S. 539 yılından sonrada arka yüzdeki değer işaretlerinin sağında iktidar yılını işaret eden Latince sayılar yer almaya başlamıştır.⁶⁵

İmparator I. Justinianus'tan sonra tahta II. Justinus (565–578) geçmiştir. II. Justinus, Theodora'nın yeğeni Sofia ile evlenmiştir. İmparatoriçe Sofia en az

⁶¹Tekin, 1999: 17

⁶²Demirkent, 1992: 232

⁶³Lemerle, P. 1994: 54

⁶⁴Akgündüz, 2005: 87

⁶⁵Tekin, 1999: 17

teyzesi Theodora kadar güçlü bir kişilik sergileyerek yönetimde imparator kadar söz sahibi olmuştur. Öyle ki ilk defa imparatorlukta basılan sikkeler üzerinde imparatorun yanında imparatoriçe de yer almıştır. Ancak imparatorun 4 Kasım 578 yılında ölmesiyle I. Justinus ile başlayan sülale son bulmuştur.⁶⁶

3.4. HERACLİUS HANEDANI

I. Justinianus M.S. 565 yılında ölümü ile idaresi altındaki ülkedeki bıkınlık ve yoksulluk o kadar büyümüştür ki sonuçta bu ölüm yatıştırıcı bir etki yaratmıştır. Ondan sonra tahta II. Justinus (565–578), I. Tiberius (578-582) , Mavricius (582–602) ve Fokas (602–610) geçmiştir.⁶⁷

Ermeni kökenli bir aileden gelen ve Afrika valisinin oğlu olan Heraclius, M.S. 610 yılında önceki imparator olan Fokas'ı ortadan kaldırarak Bizans tahtına geçmiştir.⁶⁸ Bizans tarihinin en büyük hükümdarlarından birisi olan Heraclius (610–641), tahtta geçtikten sonra imparatorluğun ayakta kalmasını sağlayacak askeri başarılar kazanmıştır. Birçok araştırmacıya göre Roma İmparatorluğu'ndan Bizans İmparatorluğu'na gerçek geçişin Heraclius zamanında olduğuna inanılır.⁶⁹ İktidarı ele aldığı anda ülke iktisadi ve mali bakımdan çöküntüye uğramıştı. Eskimiş idare sistemi çökmüş, ücretli askerliğe dayanan ordu artık işlevini kaybetmişti. Devletin çekirdek arazisi düşmanlar tarafından ele geçirilmiş. Balkanlar Avarlar ve Slavların eline geçmiş, Anadolu ise İranlılar tarafından kuşatılmıştır. Heraclius böylesi zor bir dönemde imparatorluğun başına geçmiştir.⁷⁰ Heraclius devlet yönetimini ele geçirdikten sonra bir takım yeni düzenlemeler yapmıştır. En önemli reformu ise Anadolu'da "thema"⁷¹(askeri eyalet) sistemini kurmasıdır. Her bir thema'nın başına "strategos"⁷²denilen kumandanlar getirilmiştir. Böylelikle kurulan bu kuvvetli ve

⁶⁶ Dikici, 2007: 128–129

⁶⁷ Lemerle, 1994: 69

⁶⁸ Runciman, 1998: 8

⁶⁹ Hür, 2003: IV,52-53

⁷⁰ Ostrogorsky, 1986: 86

⁷¹ Kelime anlamı ordu demektir. Askeri eyalet de denilmektedir. Heraclius döneminden itibaren askerlerin yerleştirildiği ve devşirildiği bir idari birim; böyle bir bölgede konuşlandırılan ordu. Bizans Dönemi'nde Anadolu'da 4 Thema vardı: Anatolikon, Opsikion, Kibyraioton ve Armeniakon.

⁷² Grekçe komutan anlamına gelmekte olup askeri ve sivil yönetimin başkanıdır. Bizans idari sisteminde Thema Valisi'ne verilen isimdir. Kendisine bağlı bölgelerin komutanıdır.

yerli ordu sistemiyle hiç bir zaman güven vermeyen ve her zamanda yeterli sayıda sağlanamayan yabancı asıllı, ücretli asker ihtiyacı ortadan kalkmıştır.⁷³

Heraclius devri askeri ve siyasi başarıların yanı sıra kültürel başarılarında gerçekleştiği bir devirdir. Bu döneme kadar devletin resmi dili, kilise ve halkın aksine Latince idi. Heraclius'un almış olduğu bir kararla Grekçe resmi dil ilan edilmiştir. Artık halkın ve kilisenin dili devletin de resmi dili olmuştur.⁷⁴

Heraclius Hanedanı zamanında bakır, gümüş ve altın sikkeler üzerinde önemli değişiklikler olmuştur. Hanedanın önemli imparatorları olan Heraclius (610-641) ve II. Konstans'ın (641-668) bakır follisleri çoğu zaman daha önceki follislerin, yarım follislerin ve dekanummiaların⁷⁵ üzerine tekrardan basılmıştır. Dolayısıyla bu döneme ait follisler pek düzgün değildir. Daha sonra tahta geçen IV. Konstantinus (668-685), 675 yılında kısa süren bir reformla son iyi tasarlanmış follisi (18.0 gr.) bastırmıştır. 685-717 yılları arasında ise follisler çok kötü bir şekilde önceki follislerin yarıya veya çeyreğe bölünmüş parçalarının üstüne basılmıştır.⁷⁶

Heraclius Dönemi'nde (610-641) gümüş sikkeler üzerinde de önemli değişiklikler yapılmıştır. Heraclius 615 yılında gümüş sikkeleri "Hexagram" adı altında yeniden düzenleterek bastırmıştır. Buna göre 1 Hexagram 6.75 gr. ağırlığında ve 24 tanesi 1 solidusa karşılık gelmektedir. Hexagramlar'ın ön yüzlerinde imparator Heraclius ve onun oğlu Heraclius Konstantinus'un tahtta oturan figürleri bulunur. Arka yüzde üç basamak üzerinde haç ve onunda üzerinde "SCVS ASIHTA ROMANIS" (Tanrı Romalıları yardım etsin) lejantı bulunmaktadır. Daha sonra basılan sikkelerde cepheden imparator büstü de yer almıştır.⁷⁷

Heraclius Hanedanı'nın son ferdi olan ve aynı zamanda çok dindar bir imparator olarak tanınan II. Justinianus Dönemi (685-695) sikkelerinde de bazı değişiklikler olmuştur. İmparator sikkeler üzerinde kendini "Servus Christi" (İsa'nın kulu) olarak adlandırmıştır. Ayrıca II. Justinianus sikkelerinin arka yüzlerine İsa betimlemesini koyan ilk Bizans İmparatoru olmuştur.⁷⁸

⁷³ Tekin, 1999: 18

⁷⁴ Ostrogorsky, 1986: 89

⁷⁵ Çeyrek follis.

⁷⁶ Harl, 2002: 9-10

⁷⁷ Harl, 2002: 10

⁷⁸ Ostrogorsky, 1986: 129.

Heraclius ile birlikte Bizans siyasal yaşamında hanedanlık dönemi başlamıştır. Heraclius'tan itibaren son imparator XI. Konstantinos'a kadar dokuz hanedan Bizans'ı yönetmiştir. Heraclius hanedanının tüm imparatorları despotik eğilimli devlet adamları ve başarılı komutanlardır. Hanedanın hemen hemen bütün imparatorları ordunun başında sefere çıkmışlardır.⁷⁹

3.5. İSAURİA VE AMORİON HANEDANLARI:

Anatolikon Themasi'nin Strategosu olan III. Leon (717–741) girdiği taht mücadelesini kazandıktan sonra 25 Mart 717'de İstanbul'a gelerek Ayasofya'da imparatorluk tacını giymiştir. Yaklaşık yirmi yıllık bir taht mücadelesi görmüş olan devlet, III. Leon ile birlikte sadece sağlam ve dayanıklı bir hükümet kurmakla kalmamış aynı zamanda yeni bir hanedan tesis eden hükümdara kavuşmuştur.⁸⁰

III. Leon, Kuzey Suriye kökenli olup İsaüralı sayılmaktadır. Tahtta kendisinden sonra oğlu V. Konstantinos Kopronimos (741–775) ve IV. Leon Khazaros (775–780) geçmiştir. İsauria Hanedanı'nı temsil eden Bu üç imparator, imparatorlukta altmış yılı aşkın bir süre istikrarlı bir yönetim sağlamıştır.⁸¹

Bizans tarihinde İsauria Hanedanı, ilginç bir rol almıştır. III. Leon'un gerçekleştirdiği "Tasvirkırcılık" (İkonoklazma) Akımı (726–842) bu dönemde yaşanmıştır. İkonoklazma Hareketi; Aziz ve Meryem tasvirlerine, dinsel resimlere tapmaya mum ya da tütsü yakmak gibi inanışlara karşı gelişen bir harekettir. Tasvirkırcılık hareketinin doğuşunu Bizanslılar ile daimi temas halinde bulunan İslam'ın etkisine bağlamak yaygın kabul edilen bir görüştür. Uzun süreden beri Anadolu'da fetih hareketlerinde bulunan islam orduları Bizans'a yalnız kılıçlarını değil kültürlerini ve insan yüzünün tasvirine karşı duydukları olumsuz anlayışı da getirmişlerdir.⁸²

III. Leon İsa'nın ikonunu kaldırmasına dair ilk emri verdiğiinde kuvvetli bir karşı koymayla karşılaşmıştır.⁸³Tasvir karşıtı hareket V. Konstantinos Dönemi'nde (741-775) şiddetlenmiştir. İmparator Theophilos'un (829-842) ölümünden sonra

⁷⁹Hür, 2003: IV, 53-54.

⁸⁰Ostrogorsky, 1986 : 145.

⁸¹Lemerle, 1994: 81.

⁸²Demirkent, 1992: 234

⁸³ Hür, 2003: IV, 153-155

Amorion Hanedanı'nın son ferdi III. Mikhael Dönemi'nde (842–867) bir daha görülmemiştir. Bu arada Isauria Hanedanı'nın bir ferdi olan Eirene'nin (797–802) adından bahsetmek gerekmektedir. Çünkü Bizans tarihinde ilk kez bir kadın, Bizans tahtının tek başına hâkimi olmuştur. Hatta kendisini kraliçe (Basilissa) olarak değil kral (Basileus) olarak görmüştür. Tasvir kırılcılığın karşısında olmuş tasvirlerin yeniden ihyası için çalışmıştır.⁸⁴

Bizans İmparatorluğu'nun VII. yüzyılda yaşamış olduğu bu bunalımların artması sonucu VIII. yüzyılda özellikle kilise ve manastırlara karşı bir tepki doğmaya başlamıştır. Bunda Anadolu'dan gelen bazı Hristiyan mezheplerinin de katkılarının olduğu düşünülmektedir. Her türlü dini resimlere karşı olduğu için kilise ve manastırların güçlerini kırarak Bizans tarihinde önemli sonuçlara yol açmıştır. Bu akım sadece Bizans tarihini değil sanatını da etkilemiştir. Sanıldığığının aksine bu dönem sanatsız bir dönem değildir. Ancak bu dönemde sanatsal faaliyetlerde dini resimlerin yerini Helenistik üslupta bezeme motifleri almıştır.⁸⁵

İkonoklazma Dönemi'nde (726-842) yaşanan olumsuz olaylar imparatorluğun mali yapısını etkilemiştir. Bu dönemde basılan follisler 5.0 gr. ağırlığında ve oldukça kötü şekilde imal edilmişlerdir. Follisler üzerinde M harfinin yanında NNN veya XXX gibi harflere de yer verilmiştir. İmparator Theophilos (829-842) bu kötü duruma son vermek için 835 yılında 175 yılın kötü bakır follislerini toplatıp yeniden darp ettirmiştir. Bu yeni follis sadece Yunancadır, bir altın Nomisma 288 tane follise karşılık gelmektedir. Bu dönemdeki sikkelerin ön yüzlerinde imparator tören lorosu ve tacıyla yarım veya üç çeyrek tasvir edilmiştir. Arka yüzlerinde ise dört veya beş satır halinde imparatorun ismi yer almaktadır. Isauria ve Amorion Hanedanları dönemlerinde İsa'nın betimi sikkelerden kaldırılmıştır. Ayrıca birçok sikkenin ön yüzünde yazı bulunmamaktadır.⁸⁶

Isauria Hanedanı Dönemi'nde gümüş sikkeler üzerinde de bazı değişiklikler olmuştur. Hanedanın kurucusu III. Leo (717-741), 720 yılında gümüş Miliarion'u çıkartmıştır. 2.0 gr. ağırlığındaki bu gümüş sikkelerin 12 tanesi 1 Nomisma'ya karşılık gelmektedir. Miliarion'nun ön yüzünde basamaklar üzerinde bir haç ve onunda üzerinde "ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΝΙΚΑ" (Fetheden Yüce İsa) lejanti

⁸⁴ Tekin, 1999 : 19

⁸⁵ Eyice, 1994: II, 251

⁸⁶ Harl, 2002: 24-25

bulunmaktadır. Arka yüzde ise imparatorun ismi dört veya beş satır halinde yazılmıştır. Miliarsion'nun tipi X. yüzyıla kadar aynı şekilde devam etmiştir. Ancak İsaoria ve Amorion Hanedanları dönemlerine ait çok az gümüş ve bakır sikke ele geçmiştir.⁸⁷

3.6. MAKEDONYA HANEDANI

876–1056 yılları arasında hüküm süren Makedonya Hanedanı Bizans uygarlığına ikinci altın çağını yaşatmıştır. I. Basileios'un (867–886) Hanedanın kurucusu olup kökeni Makedonya'ya yerleşmiş Ermeni bir ailedir ve yaklaşık iki yüz yıl Bizans tahtında hüküm sürmüştür..⁸⁸

I. Basileios Dönemi (867–886) Bizans İmparatorluğu tarihinde refah ve ihtişamın yeniden sağlandığı bir dönem olmuştur. Kiliseyle ilgili problemler çözülmüştür. Kanuni düzenlemeler yeniden yapılandırılarak düzenlenmiştir. Yeni kiliseler yapılmış ve saraylar yenilenmiştir. Kendisinden sonra tahta çıkan VI. Leo Dönemi'nde (886–912) ise ilerleme ve gelişme devam etmiş ilim, sanat, felsefe ve teoloji alanlarında büyük gelişim olmuştur.⁸⁹

Bu dönemin önemli imparatorlarından birisi de Nikeforus Fokas'tır (963–969). 6 yıllık iktidarlığı döneminde önemli gelişmeler olmuştur. İmparatorun yetenekli bir komutan olması, askeri ve diplomatik alanda birçok başarının kazanılmasını sağlamıştır. Kıbrıs'ın tamamının ele geçirilmesi ve Hristiyanlığın en önemli merkezlerinden biri olan Antakya'nın alınması imparatorun önemli başarılarına örnektir.⁹⁰

II. Nikeforos'un yaptığı önemli bir değişiklikte “Nomisma” yerine yeni bir para birimi olan “Nomisma Tetarteronu” çıkarmıştır. 3.95 gr. ağırlığındaki “Tetarteron” resmi ödemelerde orijinal ağırlıktaki Nomisma'nın ağırlığına eşit olarak kullanılmıştır. Resmi ödemelerde kullanılan Nomisma Histamenon ise kalın ve düz basılan Tetarteron'a zıt olarak çukur (Scyphate) basılmıştır. IX. Konstantinus (1042-

⁸⁷ Harl, 2002, : 24

⁸⁸ Lemerle, 1994: 93

⁸⁹ Dikici, 2007: 227–229

⁹⁰ Dikici, 2007: 273

1055) Nomisma Histamenon'un ayarını düşürerek %10'u altın olan gümüş ve bakır karışımı bir sikkeye dönüştürmüştür.⁹¹

Hanedanın sekizinci ferdi I. Ioannes Tzimiskes Dönemi (969–976)⁹² Tzimiskes'den başlayarak yüz yıldan fazla bir süre boyunca follisler üzerinde hiç bir imparatorun portresi yer almamıştır. Kendisinden sonra tahta geçen II. Basileios (976–1025) ise 49 yıl 11 ay 5 gün ile Bizans tahtında en uzun kalan imparator unvanına sahiptir. Bulgarlara karşı sergilediği acımasız tutum yüzünden kendisine “Bulgar Kesen” anlamına gelen “Voulgaroktonos” lakabı verilmiştir.⁹³ Makedonya Hanedanı zamanında Bizans toprakları en geniş sınırlarına erişmiştir. Bu hanedan Theodora (1055–1056) ile son bulmuştur.⁹⁴

3.7. DUKAS HANEDANI (ROMANOS DİOGENES)

İmparatoriçe Zoe'nin son eşi olan VI. Mikail (1056–1057) imparator seçilmesine rağmen yönetimde sorumsuzca davranarak yalnız kalmıştır. Bunun üzerine toplanan senatörler ve üst düzey komutanlar Kommenos Sülalesi'nin temsilcisi ve Doğu Orduları Komutanı olan İsakios Kommenos'u (1057–1059) imparator ilan etmişlerdir. Kommenoslar, Kastamonu civarında geniş arazi sahibi olan Anadolu'nun önemli ailelerinden birisidir. Ancak 50 yaşında tahta geçen imparator yetenekli ve başarılı bir asker olmasına rağmen av merakı yüzünde kendini yıpratmış ve hasta düşerek ölmüştür.⁹⁵ İsakios Kommenos'tan sonra tahta X. Konstantin Dukas (1059–1067) geçmiştir. Dukas döneminin en önemli olayı ise Anadolu'da Kars-Ani (1065) ve Kayseri (1067) şehirlerinin Selçukluların eline geçmiş olmasıdır.⁹⁶ Ancak Dukas Hanedanı'nın en dikkat çeken ferdi Kapadokya asilzadelerinden IV. Romanos Diogenes (1069–1071) olmuştur.⁹⁷

Yeni imparator Romanos'un ilk işi doğuda giderek güçlenen Anadolu Selçuklu Türklerine karşı koymak ve kaybedilen toprakları ele geçirmek olmuştur.

⁹¹ Harl, 2002: 23

⁹² Hür, 2003: IV, 179

⁹³ Herrin, 2010: 293

⁹⁴ Tekin, 1999: 19

⁹⁵ Dikici, 2007: 297–301

⁹⁶ Dikici, 2007: 302

⁹⁷ Tekin, 1999: 20

IV. Romanos Diogenes (1069–1071) Norman, Frank, Oğuz ve Peçeneklerden oluşan ücretli asker toplayarak bir ordu kurarak harekete geçmiştir. İlk başlarda başarı sağlamasına ve sayıca üstün olmasına rağmen Van Gölü’nün kuzeyinde Sultan Alparslan komutasındaki Büyük Selçuklu ordusu karşısında fazla dayanamayarak bozguna uğramıştır (26 Ağustos 1071). Hatta imparator Türk sultanına esir düşmüştür.⁹⁸ Sultan Alparslan kısa bir süre sonra anlaşma yapmış ve imparatoru serbest bırakmıştır. Ancak Romanos ülkesine döndükten sonra tahta yeni çıkan VII. Mikhael (1071–1078) tarafından yakalanarak gözlerine mil çekilmiş bir yıl sonrada öldürülmüştür.⁹⁹

Dukas Hanedanlığı döneminde özellikle Anonim Follisleri üzerinde değişiklikler yapılmıştır. Bu dönemde yaklaşık yüzyıldır devam eden Anonim Follislerin ikinci bir tipi ortaya çıkmıştır. Buna göre ön yüzde İsa ikonu, arka yüzde ise diğerlerinden farklı olarak imparator ismi ve figürünün yer aldığı yeni tipler ortaya çıkmıştır.¹⁰⁰

3.8. KOMMENOS VE ANGELOS HANEDANI

Anadolu’da ve Balkanlar da uğradığı toprak kayıplarıyla çaresiz duruma düşen Bizans’ı kurtaran kişi Edirneli Aleksios Komnenos (1081–1118) olmuştur.¹⁰¹ İmparator Aleksios Komnenos Bizans tahtını 37 yıl 4 ay yönetmiştir.¹⁰²

I. Aleksios Komnenos (1081-1118) tahta geçtikten sonra ilk olarak para sorununu çözmek istemiştir. Ekonominin kötü yönetilmesinden dolayı sürekli değer kaybeden altın Nomisma onun dönemine kadar yaklaşık %25’lik bir değer kaybına uğramıştır.¹⁰³

1092’de I. Aleksios (1081-1118) değeri düşürülmüş bu Makedonya sikkelerini bir reform yaparak ve ana birimi saf altından oluşan “Hyperpyron” adında yeni bir sikke tedavüle sokmuştur. 20 karat değerindeki Hyperpyron, %85 oranında saf altın, elektron (altın-gümüş karışımı), billon (gümüş-bakır karışımı) ve bakır

⁹⁸ Ostrogorsky, 1986: 319

⁹⁹ Demirkent, 1992: 237

¹⁰⁰ Harl, 2002: 36

¹⁰¹ Lemerle, 1994: 107

¹⁰² Khoniates, 1995: 5

¹⁰³ Dikici, 2007: 325.

olmak üzere dört madenden basılmıştır. Hyperpyronun üçte biri elektrondan basılan AspronTrachy'dir. Başlıca alt birimi ise Billon AspronTrachy¹⁰⁴ olarak adlandırılmıştır. Billon AspronTrachy'nin 48 adedi 1 Hyperpyrona karşılık gelmektedir. Bakır Tetarteronun 18 adedi veya yarısı değerindeki Noummion'un 36 adedi 1 Billon AspronTrachy'ye eşittir. 1092'deki tarife ise şöyledir: 1 Hyperpyron = 3 Elektron Aspron Trachy = 48 Billon AspronTrachy = 864 Tetarteron = 1728 Noummioa'ya eşittir.¹⁰⁵ Hyperpyronun daha yüksek birimleri olan Elektron Aspron ve Billon Aspron, "Scyphate" denilen çukur sikke şeklinde basılmışlardır. Bu biçim XI. yüzyılın ortalarında altın sikkeler için oldukça yaygın hale gelmiştir.¹⁰⁶

Kommenos Hanedanından (1081–1191) olan Aleksios imparatorluğa son defa parlak bir yüzyıl daha yaşatmışlardır. I. Aleksios'dan sonra tahta sırasıyla İoannes Kommenos (1118-1143) ve Manuel Kommenos (1143-1180) taht'a çıkmıştır. Kommenos Hanedanı'ndan sonra gelen Angelos Hanedanı ise sadece 19 yıl tahtta kalabilmiştir (1185–1204)¹⁰⁷

Kommenos ve Angelos Hanedanları zamanında yapılan Haçlı Seferleri Bizans'ı huzursuz etmiştir. V. Aleksios Murtzuphlos'un (1204) tahtta olduğu sırada IV. Haçlı Seferi başlamıştır. İmparator Haçlılara karşı koymak için elinden geleni yapmıştır. Fakat onların Nisan 1204'te Konstantinapolis'i ele geçirmelerine engel olamamıştır. Şehir Latinler tarafından yağmalanmıştır. Bundan sonra 1204–1261 yılları arasında Konstantinapolis'de Latinler hüküm sürmüştür. Başkentten kaçan Bizanslılar Epeiros, Thessalanika ve Nikaia'da devletler kurmuşlardır. Latin istilası öncesinde bir devlette I. Aleksios Kommenos liderliğinde Trabzon'da kurulmuştur.¹⁰⁸

Bu iki hanedan döneminde cereyan eden bir başka olayda Miryokefelon Savaşı'dır (1176). Anadolu Selçuklu Devleti ile Frigya'da 1176 yılında yapılan savaşta Bizans ordusu bozguna uğratılmıştır. Böylece Bizans için Malazgirt'ten 100

¹⁰⁴ Roma Paundu'nun 1/72 ağırlığında ve %7 oranında gümüş kaplı olarak basılmıştır. Soluk beyaz renkli ve düzgün olmayan olarak tanımlanan Billon Aspron Trachy'yi Haçlılar "Staminum" olarak adlandırmışlar ve Yunan resmi sikkesi olan Histamenon'un kötü bir taklidi olarak değerlendirmişlerdir. Çukur Billon Aspron Trachy kazılarda en yaygın ele geçensikkelerdir ve çoğunda gümüş kaplama görülmez. Ayrıca bu sikkeler milyonlarca basılmışlardır, bu yüzden genellikle pulları düzgün olmaz ve üzerindeki yazılar kısa ve hatalı olarak basılmışlardır. Bakır olarak basılan Tetarteron ve Noummion, Billon Aspron Trachy'ye göre dahadüzgün ve kalın basılmışlardır.

¹⁰⁵ Harl, 2002: 40

¹⁰⁶ Harl, 2002: 40

¹⁰⁷ Demirkent, 1992: 237

¹⁰⁸ Tekin, 1999: 21

yıl sonra Türkleri Küçük Asya'dan çıkarma umutları artık kesinlikle son bulmuştur.¹⁰⁹

3.9. PALAİOLOGOS HANEDENİ VE BİZANS'IN YIKILIŞI

VIII. Mikhael Palaiologos önderliğindeki küçük bir Bizans kuvveti 25 Temmuz 1261'de İstanbul'a gelerek Latin imparatoru II. Baudouin ile Venedikli işbirlikçilerini kentten sürerek Latin istilasına son vermişlerdir. İstanbul ise Bizans İmparatorluğu'nun yeniden başkenti olmuştur.¹¹⁰ IV. İoannes'i öldüren VIII. Mikhael Palaiologos Ayasofya'da 15 Ağustos 1261'de taç giymiştir. Böylece iktidarda n imparatorluğun sonuna kadar Paliologoslar Hanedanı Dönemi (1261–1453) başlamıştır.¹¹¹

Bizans tahtının başına geçen imparator VIII. Mikhael Palaiologos, Latin İstilas (1204-1261) zamanında şehirden kaçan aristokrat sınıfını yeniden şehre davet ederek harabeyi andıran Konstantinapolis'te büyük imar faaliyetlerini başlatmıştır. IV. Haçlı Seferi (1203-1204) sırasında zarar gören deniz surlarını tamir ettirmiştir. Haliç'e girmeyi zorlaştıran zinciri yenilettirmiştir. Daha sonra kara surlarını tamir ettirerek yeni bir donanma kurmuştur. Bütün bunların yanı sıra başarılı bir diplomasi uygulayarak devletin ömrünü biraz daha uzatmıştır.¹¹²

Hanedanın son ferdi XI. Konstantinus (1448–1453), Bizans'ın da son imparatorudur. Bu arada Osmanlı Sultanı II. Murad ölmüş yerine II. Mehmed geçmiştir. Yeni sultanın amacı Konstantinapolis'i ele geçirip Bizans'a son vermektir. Nitekim 1453 Nisan ayında kuşatma başlamış, 29 Mayıs 1453'te de Konstantinapolis Türklerin egemenliği altına girmiştir. XI. Konstantinus savaş sırasında ölmüştür. Bundan sonra Konstantinapolis Osmanlı Devleti'nin başkenti olmuştur.¹¹³

1204'de Haçlıların Konstantinapolis'i ele geçirmesiyle bütün imparatorluk para sistemi çökmüştür. Anadolu da sadece Nikomedia (İznik) ve Magnesia'da (Manisa) sikke basılmıştır. Konstantinapolis'te ise Latin imparatorları bozuk (kaba) Billon Aspron Trachy basmışlardır. Bu merkezlerde III. John Vatatzes (1222-1254)

¹⁰⁹ Lemerle, 1994: 109

¹¹⁰ Nicol, 2001: 35

¹¹¹ Demirkent, 1992: 239

¹¹² Dikici, 2007: 389–390

¹¹³ Tekin, 1999: 21.

döneminden başlayarak önemli ölçüde altın Hyperpyron ve Billon Aspron Trachy basılmıştır. II. Andronikos (1258-1282) döneminde 1304 yılında Katalanlara ve diğer paralı askerlere ödenen ücret nedeniyle ekonomi oldukça zarar görmüştür. Bu dönemde Hyperpyron içindeki altın oranı %50 oranında azaltılmıştır. 1305-1306 yılında Katalanların ayaklanma çıkarıp Konstantinapolis'i kuşatmaları ve imparatorluk topraklarının büyük bir kısmının Osmanlıların eline geçmesiyle artık Anadolu'da Bizans sikkelerinin sirkülasyonu durmuştur.¹¹⁴

¹¹⁴ Harl, 2002: 41

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİZANS NÜMİSMATİĞİNE GİRİŞ

4.1. İMPARATOR ANASTASIUS'UN SİKKE REFORMU

İmparator Zeno 491'de ölünce tahtta geçecek bir varis bırakmadı. Kardeşi Longinus ve eşi I. Leon'un kızı Ariadne hayattaydı. Zeno'nun ölümünden bir gün sonra Ariadne hipodromda, eski bir Saray Muhafızı (Silentiarius) olan Anastasius'u imparator olarak seçerek, dört ay sonra da onunla evlenmiştir.¹¹⁵

Anastasius'un ilk işi tahta geçer geçmez İsaoria akınları ile uğraşmak zorunda kalmıştır.¹¹⁶ İmparator Isauria sorunu sonrasında Kappadokia'da Saberiler Libya'da Mazikes, Pontus'da Tzanlar ve Bulgarlar ile savaşmıştır. Bu dönemde Sasaniler uyaşmak zorunda kalmıştır. İmparator 506 yılında Sasanilerle 7 yıllık bir ateşkes imzalayıp, 39.600 nomismata haraç ödemeyi kabul etmiştir.¹¹⁷ Anastasius tahtta çıktıktan sonra sadece askeri ve siyasi sorunların yanı sıra dini sorunlarla uğraşmıştır.¹¹⁸ uyguladığı ekonomi siyaseti sayesinde, saltanatı süresince baş etmek zorunda kaldığı savaşlara verdiği imtiyazlara rağmen hazinede bir çok zorluklarla baş etmeyi başarmış döneminde 320.000 libra altın biriktirmeyi başarmıştır.¹¹⁹

Anastasius'un para reformu, altın ve gümüş sikkelerin birimlerinin yapısında bir etkiye sebep olmamıştır. bununla birlikte, bu iki maden arasında bazı ayarlamalar olduğu söylenebilir. Uzun zamandır altın sikkenin alt birimleri olan semissis ve tremissisin, solidus'a oranla sayısal bir artışa doğru eğilim gösterdiği, yani bu sikkelerin emisyon hacminin solidustan fazla olduğu görölmekteydi. I. Theodosius döneminde 9 siliqualık birimin, 8 siliqualık birime düşürölmesi ve bu birimin gümüş sikke biriminin üçte biri haline getirilmesi, ayrıca 5. yüzyıl başlarında gümüş

¹¹⁵Gregory,T.E. 1991: 86-87

¹¹⁶ Bury, 1889: 433.

¹¹⁷ Jones, 1964. 231-232; ve Treadgold, 1997: 169

¹¹⁸ Bury,1889: 436-439 ve Treadgold,1997: 171

¹¹⁹ Jones, 1964: 237

sikkenin azalması, semissis ve tremissisin artışı görülmektedir.. Bu küçülme sonucu altın ve bakır birimler arasında büyük bir boşluk ortaya çıkarmıştı.¹²⁰

Diocletianus, ve Theodosius'un da bu konu ile ilgili çalışmaları stabil ve esnek bir para sisteminin kurulması ile sonuçlanmıştır. 4. Yüzyılda imparatorların gümüş sikke ile ilgili çabaları geçici ve sınırlı olmuştur. 294/6, 348, 363 ve 379 yıllarında bu konu için girişimlerde bulunulmuş, ancak başarısızlığa uğramıştır. En az üç çağdaş kaynakta da belirtildiği üzere, bu sorunun çözümünü imparator Anastasius bulmuştur. Yapılan reformun bir kanıtı Marcellinus Kroniğinde şu ifade ile yer almaktadır: “Romalılar tarafından Terentiani ve Yunanlılar tarafından follares olarak bilinen sikkelerin (nummi) her biri sahip oldukları isimler ile işaretlenmiştir”. Ioannes Malalas ise reformu şu şekilde açıklamaktadır: “İmparator Anastasius Caiphas olarak adlandırılan Paphlagonialı Ioannes'i, Konstantinopolis'e comeslargitionum olarak atamış ve Ioannes'de tedavüldeki bütün küçük sikkeleri follera'ya çevirip, onların tüm Roma imparatorluğunda kullanılmasını emretmiştir”. Suriye kaynaklarında ise, “ve imparator (Anastasius) 40, 20, 10, ve 5 nummilik sikke bastı”, şeklinde ifade edilmiştir.¹²¹

Anastasius'un sikke reformu 498 ve 512 yıllarında olmak, üzere iki ana dönemde izlenir. Birinci dönem sikkelerinin arka yüzünde sikkelerin değerlerini gösteren yaklaşık 9 gr “M” (40 nummi), yaklaşık 4.5 gr. “K” (20 nummi) ve yaklaşık 2.25 gr. “I” (10 nummi). İkinci dönem sikkelerinde ise, bu ağırlıklar yaklaşık iki katına çıkarılmış ve ilave olarak yaklaşık 2.25 gr. Ağırlığında “C” (5 nummi) eklenmiştir. Marcellinus Anastasius'un ilk döneminden bahseder . Çünkü Terentiani bir libra'nın otuz altıda biri kadardır. Suriye kaynaklarının ise, Anastasius'un reformunun ikinci dönemine işaret ettiği söylenebilir. Çünkü Antiokheia (Orontes) darphanesi bu dönemde faaliyet vermiş ve 5 nummilik sikkeler de bu dönemde basılmıştır. Bunun yanında Malalas'ın Kroniğinde yanlış ya da eksik ifade yer almaktadır. Çünkü metinde yeni sikkelerin önceki döneme ait küçük sikkelerin yerini aldığı ifade edilir. Ancak bu küçük sikkelerin I.Justinianus'un saltanatlık dönemi boyunca da basılmaya devam ettiği bilinmektedir.¹²²

¹²⁰Hendy,1985: 476

¹²¹ Ag.e : 476

¹²² a.e : 477

Anastasius reformunun kökeni imparatorluğun kendisine, Vandal ve Ostrogoth sikkelerine dayanmaktadır. Roma Senatosunun 480'li yılların sonlarında tedavüle sürdüğü sikkelerin arka yüzünde, betimlerin yanı sıra XL (40 nummi) değer işareti yer almaktaydı. Ayrıca bu seri 20 nummilik sikkeleri de içeriyordu. 5. yüzyılda Kartaca'da tedavüle sürülen geniş bakır sikkeler üzerinde, LXXXIII ya da XLII değer işaretleri yer almaktaydı. Bu değerler, yeni bakır sikkelerin 250 nummilik yarım siliquaların üçte ve altıda biri olduğunu göstermektedir. Vandal sikkelerinin arka yüzünde ise, çelenk içerisinde NXLII, NXXI ya da NXII değer işaretlerinden birini kullanmışlardır.¹²³

Tedavüle sürülen yeni follislerin solidus karşısındaki kesin değerinin ne olduğu bilinmemektedir. Valentinianus'un (425-55) 445 yılına tarihlenen bir kanunundan, solidus'un 7.000 nummiye eşit olduğunu ve sarraflardan 7200 nummi karşılığında satın alındığı bilinmektedir. Procopiusun aktardığına göre imparator I. Justinianus, eşi Theodora'nın 548 yılındaki ölümünden önce, sarraflara 210 follis karşılığında satın aldıkları solidus'u (8400) bundan böyle 180 follis (7.200 nummi) karşılığında satın almalarını emrettiğini belirtir. Bu problem 538/9 yıllarında follisin ağırlığının 18 gr.'dan yaklaşık 22 gr.'a yükseltilmesi, follisin solidus karşısındaki fiyatının 201'dan 180'e düşürülmesi ile çözülmüştür. Dolayısıyla, follisin ağırlığının 538/9 yıllarına kadar, Anastasius reformunun ikinci dönemindeki ağırlığı ile aynı kaldığı söylenebilir. Anastasius döneminde 210 follis 1 solidus'a eşittir. Anastasius reformunun ilk döneminde ise, follisin ağırlığı ikinci dönemin yaklaşık yarısı kadar olduğu için, 498-512 yılları arasında 1 solidus 420 follis'e eşittir.

Buna göre:

445'de yaklaşık 7.200 nummi 1 solidusa eşit

498'de yaklaşık 16.800 nummi (420 follis) 1 solidusa eşit

512'de yaklaşık 8.400 nummi (210 follis) 1 solidusa eşit

538/39'da yaklaşık 7.200 nummi (180 follis) 1 solidusa eşit.¹²⁴

¹²³ Metcalf, D.M. 1969: 8-9

¹²⁴ Tekin, 1999: 37

4.2. BİZANS DÖNEMİNDE SİKKE

Bizans sikkelerinin başlangıcı hakkında bazı farklı görüşler vardır. İmparator Anastasius'un 491 yılında tahta çıkıp 498 yılında sikke reformu gerçekleştirdiği genel olarak başlangıç kabul edilmiştir.¹²⁵ Bu reform ile bozuk olan Geç Roma nummileri piyasadan kaldırılmış, yerlerine iri ebatlarda ve üzerlerinde değerleri belirtilmiş sikkeler basılmıştır. Böylece Geç Roma sikkeleri dönemi son bulmuştur.¹²⁶

Bin yıldan fazla bir süre hüküm sürmüş olan Bizans İmparatorluğu'nun sikke geleneğinin devamı olduğu, Roma İmparatorluğu sikkelerinden üslup açısından belirgin bir farklılık göstermemektedir. Bizans sikke geleneğine bakıldığında zaman Erken Bizans sikkelerinin Geç Dönem Roma sikkeleri ile büyük ölçüde benzerlikler taşıdığı görülmektedir. Bu dönemde tasvir benzerlikleri kısmen devam etmişse de zaman içerisinde çeşitli dönemlere göre farklı uygulamalar yapılmaya başlanmıştır. Böylece zaman içerisinde özgün Bizans sikke tipleri gelişmiştir.¹²⁷

Aslında Bizans sikke geleneğinin tam olarak ne zaman başladığı süregelen bir tartışma konusudur. Bizans sikkeleri açısından 6. yüzyıl başındaki bir dizi yeni gelişmeler, bir başlangıç olarak görülmektedir. Bu tarihe denk gelen dönemde I. Anastasius'un (491-518) 498 yılında gerçekleştirdiği sikke reformuyla, Geç Dönem Roma sikke sisteminden farklı olarak birim, değer, şekil ve üslubuyla yeni bir sikke tipi ortaya çıkmıştır. İmparator I. Anastasius'un Geç Dönem Roma bronzlarının yerini alan bir seri büyük bakır sikkeler piyasaya sürmesi, Bizans'ın sikke reformu olarak bilinmektedir. 498 ve 512 yıllarında olmak üzere iki dönemde gerçekleşen bu reformda önce sikkelerin arka yüzünde; 9 gr. ağırlığında, 40 nummi değerindeki follis M, 4.5 gr. ağırlığında 20 nummi değerindeki yarım follis K ve 2.25 gr. ağırlığında 10 nummi değerindeki çeyrek follis I işaretleriyle sınıflandırılmıştır. Sonrası ikinci dönemde ise ağırlıklar, yaklaşık iki katına çıkarılmış ve ek olarak da 2.25 gr. ağırlığında 5 nummi değerinde 1/8 pentanummium € eklenmiştir.¹²⁸

İmparator I. Anastasius'un Geç Dönem Roma bronzlarının yerini alan bir seri büyük bakır sikkeler piyasaya sürmesi, Bizans'ın sikke reformu olarak bilinmektedir.

¹²⁵ Tekin, 1999: 10

¹²⁶ Gokalp, 2007: 50

¹²⁷ Ünal, 2012-b: 4

¹²⁸ Gokalp, 2007: 53

498 ve 512 yıllarında olmak üzere iki dönemde gerçekleşen bu reformda önce sikkelerin arka yüzünde; 9 gr. ağırlığında, 40 nummi değerindeki follis M, 4.5 gr. ağırlığında 20 nummi değerindeki yarım follis K ve 2.25 gr. ağırlığında 10 nummi değerindeki çeyrek follis I işaretleriyle sınıflandırılmıştır. Sonrası ikinci dönemde ise ağırlıklar, iki katına çıkarılarak ek olarak da 2.25 gr. ağırlığında 5 nummi değerinde 1/8 pentanummium “€ ” eklenmiştir.

Anastasius’un 498’de yaptığı sikke reformunda bakır sikke birimlerinde kalıcı değişiklik yapılmıştır. Sikke birimleri, nummus değerlerini belirten harfler kullanılmıştır. Bizans sikkeleri I. Anastasius (491-518) ile başlayıp Konstantinopolis’in 1453’teki fethi sırasında tahtta olan XI. Konstantinos’a (1448-1453) kadar olan dönemi kapsar 1204’teki Latin istilasından sonra kurulan anadoludakurulan Nikaia, Epiros, Thessalonika İmparatorlukları ile Trabzon imparatorluğu sikkeleri de Bizans sikkeleri kapsamında ele alınır.¹²⁹

Reform sürecinde Roma’nın geleneksel profil büst tasvirinden, tam cepheden portre tipine geçiş yaşanmıştır.¹³⁰ Sonraki dönemlerde tam cephe büst tasviri, Bizans sikke sisteminin değişmez üslubu haline gelmiştir.¹³¹

Bizans sikkeleri nümizmatlarca beş dönem altında incelenir.. Birinci dönem; I. Anastasius (491-508) döneminden 8. yüzyılın ortaları, Bu dönem devlet ekonomisi ve Roma geleneğindeki parasal ekonomi ile ilişkilidir ki bu durum 7. yüzyılda da Pers ve Arap akınları süresince de devam etmiştir. 8. yüzyıldan 11. yüzyılın sonlarına kadar İkinci dönem;. Bu dönem devletin parasal kaynakları ile bağlantılıdır. Üçüncü dönem; I. Aleksios Komnenos (1081- 118)’un reformu ile başlar ve yaklaşık 13. yüzyılın sonlarını da içine alır. 11. Yüzyılın sonlarından 13. yüzyılın başlarına kadar süren üçüncü dönemde imparatorluğun kaynakları genişlemiştir. Bu dönemde altın para uluslararası değerini elinde bulundurmasına rağmen 11. yüzyılda değeri düşürülmüştür. Bu değer 1204’teki Latin istilasına kadar sürmüş, fakat 1261’de İstanbul’un Latinlerden geri alınmasına rağmen değer düşmesinin önüne geçilememiştir. Dördüncü dönem; 1300 ile 14. yüzyılın ortalarını kapsar. Altın sikke basımı dördüncü dönemde de sürmüş, fakat gümüş“basilikon”un ikinci türevi olmuştur. Beşinci dönem ise, 14.yüzyıl ortalarından imparatorluğun 1453’de

¹²⁹Tekin, 1999: 28

¹³⁰Ünal, 2012-b, 4, ve –Unal, 2006: 221-234

¹³¹Sear, 2006: 13

çöküşüne kadar olan dönemdir. Bu dönemde artık altın sikke görülmez. Para basımındaki bu dönüşümler, imparatorluğun finansal ve ekonomik koşullarının kısmen bir özetidir.¹³²

Anastasius tahta çıktıktan sonra askeri, siyasi ve dini bir takım problemler ile karşı karşıya kalmıştır. Ancak Anastasius uyguladığı ekonomik politika sayesinde, saltanatı süresince baş etmek zorunda kaldığı savaflara ve devlet hazinesindeki olumsuz tabloya rağmen hazinede 320.000 (23 milyon solidus) libra altın biriktirmeyi başarmıştır.¹³³

498 ile 685 yılları arasında en çok basılan sikke bakır follistir. Üzerinde 40 nummus değerinde olduğunu gösteren eski Yunan sayı sistemindeki M değer işareti vardır. 498’de İmparator Anastasius küçük AE4 nummus yerine follisi tedavüle sokmuştur. 498–512 arasındaki ilk seride follis 8.50 gr.dır. Ayrıca bundan başka 20 nummi veya yarım follis, 4.50 gr. ağırlığında K işaretli olarak basılmıştır. Daha küçük olan 10 nummi veya dekanummia ise 2.25 gr. ağırlığında ve I değer işaretli olarak tedavüle sokulmuştur. 512 yılında ağırlık ve boyut iki katına çıkmıştır. Ağırlığı 17 gr. ve 5 nummi değer işaretli olarak basılmıştır. 2.5 gr. ağırlığında E değer işaretiyle pentanummialar da yine bu dönemde basılmıştır. Ara sıra bir nummia birimi de (1.2 gr.) tedavüle sokulmuştur. Suriye kaynaklarında ise “ve imparator (Anastasius) 40, 20, 10 ve 5 nummilik sikke bastı” şeklinde ifadeler geçmektedir.¹³⁴

¹³² Grierson, 1999: 2-3

¹³³ Tekin, 1999: 43.

¹³⁴ Gökalp, 2007: 52.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.1. BİZANS İMPARATORLUĞUNUN TEMEL PARA BİRİMLERİ

Tablo1: Para Birimleri

İ.S 5.Yüzyıl- 8.Yüzyıl				
Altın	Solidus (Nomisma)	Semissis (1/2 Nomisma)	Tremissis (1/3 nomisma)	
Gümüş	Hexagram			
Bakır	Follis (40 Nummi)	Yarım Folli (20 Nummi)	Decanummium (10 Nummi)	Pentanummium (5 Nummi)

İ.S8.Yüzyıl- 12.Yüzyıl				
Altın	Nomisma			
Gümüş	Miliaresion 1/2 Nomisma			
Bakır	Follis (1/288Nomisma			

İ.S 12.Yüzyıl- 13.Yüzyıl				
Altın Elektron	HyperpyronAsprontrachy (1/2Hyperpyron)			
Düşük Ayarlı Gümüş	Trachy (önceleri 1/48 daha sonra 1/20)			

Bakır	Tetarteron (değeri belirsiz) Yarım tetarteron (değeri belirsiz) ¹³⁵
--------------	---

Bizans sikkeleri imparatorluk coğrafyası dâhilinde bulunan otuz civarında darphane ve işlikte basılıyordu.¹³⁶ Bu darphane sayısı, İmparatorluğun ulaştığı üst seviyeydi. Anastasius Dönemi'nin (491-518) sonuna doğru gelindiği dönemde imparatorluk topraklarında ancak dört adet darphane bulunmaktaydı: Konstantinopolis (İstanbul), Tessalonika (Selanik), Nikomedia (İzmit) ve Antiokheia (Antakya I. Justinianus Dönemi'nde (527-565) bu darphanelere Kyzikos (Erdek), Aleksandreia (İskenderiye) ve Kherson (Kırım) eklenmiştir. I. Justinianus Dönemi'nde İtalya, Balkanlar, Kuzey Afrika ve İspanya'nın fethi sonucunda Kartaca, Roma, Ravenna ve Karta- gena darphaneleri de imparatorluk için faaliyete geçen darphaneler olmuştur Gümüş daha çok Ravenna ve Kartaca'da basılırken, altın ise Konstantinopolis'in yanı sıra Ravenna ve Kartaca'da basılmıştır.

Roma ve Ravenna'daki darphaneler, uzun bir süre altın ve gümüş sikke basımında önemlerini muhafaza etmiştir.¹³⁷ Bu darphaneler içinde Konstantinopolis darphanesi M.Ö 5./6. yüzyıl- 1453 arası altın, gümüş, elektron ve bakır olmak üzere dört metalden de sikke basmıştı. İmparatorluk küçülmeye başlayınca ve Arap akınlarının artmaya başlamasıyla bazı önemli darphanelerde faaliyetler durmaya başlamıştır. Bu dönemde Konstantinopolis, değerli metalden sikke basan tek darphane olarak kalmıştır. 11. ve 12. yüzyıllara gelindiğinde Konstantinopolis imparatorluğun ana darphanesi olarak önemini sürdürmekteydi.¹³⁸

5.1.1. Sikke Metali ve Birimi

Sikkeler, fiyatlar ve değerlere dair bilgi vermesinin yanı sıra politik bir obje olarak hükümdarlık alametleri içerisinde yer almışlardır. Siyasi değerleri, resmi ideolojiyi, devlet ya da hükümdarın propagandasını ve hak iddialarını yansıtan simgesel imgeler ile birtakım işaretler taşımaktadır. Ayrıca vergilendirme ile genel

¹³⁵ Eagleton ve Williams, 2013: 96.

¹³⁶ Sear, 2006: 22

¹³⁷ Hendy, 1989: 142

¹³⁸ Tekin, 2012: 32

olarak ekonomik hayat arasındaki ilişkiye ışık tutmaktadır.¹³⁹

Bizans sikkeleri altın, gümüş ve bakır olmak üzere üç metalden basılmıştır: XI. yüzyıldan itibaren ise elektron ve billon sikkeler basılmaya başlanmıştır. Fakat bu son iki metalden sikke basılmasının nedeni yaşanan ekonomik krizdir. Gerçekte elektron avarı düşük altın, billon ise avarı düşük gümüş madenidir.¹⁴⁰

VII. yüzyılda Bizans'ın önemli maden yatakları Arap akınları ile kaybedilmiştir, X–XIII. Yüzyılda sikke darbı için gerekli olan madenlerin elde edildiği yataklar hakkında az bilgi vardır. Ancak ya bu maden yataklarının kaybedilmiş olması ya da günlük hayatta sikke darbı, lüks mallar ve silah imalatı gibi işlerde kullanılan madenler hakkında bahsetmek sıradan bir şey gibi algılandığından olsa gerek bu alanda bilgi vermeye gerek duyulmamıştır.¹⁴¹

Anadolu'da Bizans maden yatakları arasında Suspiritis (İspir) ve Artvin'de altın; Paipert (Bayburt), Argyropolis (Gümüşhane), Ardasa (Torul) ve Loulon'da (Ulukışla) gümüş; Kastomon (Kastamonu), Amisos (Samsun), Mourgoule (Murgul), Toros Dağları ve Sinop civarlarında bakır madenleri sayılabilir. Görüldüğü üzere Bizans topraklarında bulunan madenler, özellikle altın ve gümüş, Bizans'ın maden açısından tamamen dışarıya bağılı olmasını engelliyordu. Ancak yine de maden ihtiyacının bir kısmı ithal edilerek de karşılanmıştır.¹⁴²

5.2.1. Altın

Altın sikke devletin amaçlarını gerçekleştirmek için var olmasına karşılık, gündelik yaşamda da önemli bir rol oynuyordu. Bizans İmparatorluğu'nda altın sikkeler; solidus, semissis, tremissis, nomisma (Soliduslar, 717'den sonra "Nomisma" olarak adlandırılırlar ve çoğulu nomismata" denilmektedir.)¹⁴³ histamenon, taterteron ve hyperpyron isimleriyle tanımlanan birimlerle basılmıştır.

¹³⁹ Haldon, 2007: 82

¹⁴⁰ Tekin, 1999: 3

¹⁴¹ Gökalp, 2007: 54

¹⁴² Gökalp, 2007: 55.

¹⁴³ Harl, 2002: 10.

5.2.1.1.Solidus

Solidus; Bizans İmparatorluk ekonomisinin temelini oluşturmaktadır.¹⁴⁴ Solidus, başlangıçtaki ağırlığı 7.50 gr. olan ve sonraları I. Konstantinus dönemine gelinceye kadar 5.50, hatta 5.00 gr ağırlığına kadar düşen Roma altın sikkesi aureus'tan daha hafiftir. I.Konstantinus yaptığı para reformundan sonra yeni ve oldukça kuvvetli bir para sistemi oluşturmayı başarmıştır. Aureus'in yerini alan bu solidus para biriminin ağırlığı da 4.55 gr. ile 4.40 gr. civarına sabitlenmiştir. % 98 saflık oranında basılan soliduslar, Roma paundunun 1/72'si ağırlığındaydı.¹⁴⁵

Roma librasının 1/72'si ağırlığında olan bir solidus, 24 kara (keration), 1 karat ise 0.189 gr. Ağırlığındadır.¹⁴⁶ I. Justinianus, 540- 543 yıllarında solidusların ağırlığını 23-23,5 karat civarına düşürmek suretiyle daha hafif ağırlıkta bastırmıştır.¹⁴⁷ “Hafif Solidus” olarak adlandırılan 20, 22, 23 karat ayarına kadar düşen bu altın sikkeler, Focas, Heraclius, II.Konstans ve IV.Konstantinus) dönemlerinde (6. ve 7. yüzyıllarda) İmparatorluğun doğusunda ve batısındaki darphanelerde basılmıştır.¹⁴⁸ Solidusun arka yüzüne konan OBXX ya da BOXX, 20 karatsiliqua; OB-Msveya OB*+*, 22 siliqua; işaretleri sikkenin hafif solidus olduğunu ve değerini belirliyordu.¹⁴⁹ Solidusun saf altın olarak üretilme süreci ekonomik durum el verdiğince devam etmiştir. Bu duruma koşut olarak MavriciusTiberius (582-602) döneminde solidus ayarının % 98,5-99 civarında olduğu görülmektedir.¹⁵⁰

Solidusların 7. yy. boyunca ayarlarında bir değişiklik olmadığı, değerinin sabitlendiği görülmektedir. 10.yy. ortalarına geçildiğinde ağırlık, kalite ve büyüklük bakımından solidusun bir değişikliğe uğramadığı görülmektedir. Bu tarihten sonra II. Nikephoros Focas döneminde (963-969) değişikliğe gidilerek solidus'tan daha hafif “taterteron (nomisma) olarak adlandırılan sikkeyi tedavüle sokmuştur.

Roma sikke geleneğinde görülen profil büst tasvirlerin hemen terk edilmediği, Bizans altın sikke ikonografisinde 7. yy. sonuna kadar kullanıldığı

¹⁴⁴Chown 1994: 34

¹⁴⁵Harl, 2002: 23.

¹⁴⁶Grierson 1999: 3

¹⁴⁷Harl, 1996 :196

¹⁴⁸DOC 2/1: 11-14

¹⁴⁹Tekin 1999: 39

¹⁵⁰Harl, 1996: 195

görülmektedir. 6. yy. solidusları ön yüzlerinde genellikle askeri giysiler içinde gösterilen imparatorlar, tam frontal veya 1/3 oranında resmedilmişlerdir. Solidusların arka yüzlerinde ise Viktoria veya haç taşıyan baş melek figürü yer almaktadır. Ancak bu durum II. Justinus (565-578) döneminde Konstantinopolis'in oturan figürüne, II. Tiberius (578-582) döneminde ise, arka yüzde basamak üzerinde bir haç motifine dönüşecektir¹⁵¹. Bu tip III. Leon (717-741) dönemine kadar kullanılmıştır.

7. yy. başlarında Focas döneminde (602-610) arka yüz tasvirleri aynı üslupla devam ederken, ön yüz tasvirinde imparatorun sakallı portresi ortaya çıkar. Daha sonraki iktidarlarda da süreklilik gösteren bu uygulama, imparator ve ardılları arasındaki yaş farkını vurgulamak için kullanılmaktadır.¹⁵² Heraclius (610-641) döneminde solidusların arka yüzünde görülen basamaklar üzerindeki potent haç, standart bir uygulama olarak karşımıza çıkar. II. Justinus ile birlikte Bizans sikke ikonografisinde İsa büstü görülmeye başlamıştır.¹⁵³ Daha sonra imparatorluğu saran İkonoklazma Dönemi (726-842) ve bu dönemin sona ermesiyle III. Mikhael'in (842-867) döneminde basılan solidusların ön yüzünde kullanılan Pantokrator İsa tasviri ile ikonografi devam eder¹⁵⁴

5.2.1.2. Semissis

Semissis, Büyük Konstantinus döneminde tedavüle sokulmuş Solidus'un yarı değerindedir ve 2.25 gramdır. Semissisin ön yüzünde profilden imparator büstü bulunur, arka yüzünde Viktoria yer alır. II. Justinianus'un'un iktidar dönemlerinde (685-695 ve 705-711) getirdiği yeniliklerden 692 yılında Semissis de nasibini almış, ön yüzde İsa tasviri yer alırken arka yüzde ise İsa'nın hizmetkârı yazıtıyla birlikte imparatorun tam boy tasviri yer almıştır.¹⁵⁵ 9. yüzyılın ikinci yarısına kadar kullanılan bu sikke biriminin basılmasına bu tarihten sonra son verilmiştir.¹⁵⁶

¹⁵¹Grierson 1999: 6-7

¹⁵² Ünal 2012-b: 6

¹⁵³ Grierson 1999: 8

¹⁵⁴ Sear, 2006: 15

¹⁵⁵ Ünal, 2012-b: 6

¹⁵⁶ Gökalp, 2007: 56

5.2.1.3. Tremissis

Bu sikke birimi I. Theodosius tarafından tedavüle sokulmuştu. Solidusun üçte bir değerindedir, ağırlığı 1.25 gr. olarak belirlenmiştir. Tremissis de semissis gibi 9. yüzyılın ikinci yarısına kadar kullanılmış ve bu tarihten sonra kullanımdan kaldırılmıştır.¹⁵⁷

Başlangıçta semissisde olduğu gibi ön yüzünde daha çok profilden olmak üzere imparator büstü bulunurken, arka yüzünde Viktoria tasvir edilmiştir. Tremissis’de’ II. Justinianus’un’un iktidar dönemlerinde (685-695 ve 705-711) 692 yılında getirdiği yeniliklerle değişime uğrayarak, ön yüzde İsa tasviri, arka yüzde ise İsa’nın hizmetkârı yazıtıyla birlikte imparatorun tam boy tasvirine yer verilmiştir. Solidusla birlikte semissis ve tremissiste kullanılan kutsal kişi tasvirlerinin bu dönemde ortaya çıkması dinsel bir anlam taşımasından ziyade Hristiyan dinine ait kutsal bir figürün siyasi bakımdan kullanılması olarak değerlendirilebilir.¹⁵⁸

5.2.1.4 Tarteron

II. Nikephoros (963- 969) zamanında kullanılmaya başlanmıştır. 965-1092 yılları arasında 127 yıl tedavülde kalmış, hafif nomisma olarak adlandırılıyordu. Görünüş olarak histamenon ile büyük benzerlik gösteren tarteron, II. Basileius (976-1025) dönemine gelindiğinde görünüş olarak değişmiş ve daha küçük ve kalın olarak basılmıştır.¹⁵⁹

IV. Mikhael (1034-1040) dönemine gelindiğinde tarteron’un ayar ve kalitesinde bozulma başladığı görülmektedir. 1071 Malazgirt yenilgisi Bizans ekonomisinde büyük açıklıklara sebebiyet vermiştir. Bu bozuk ekonomi kendini nomismalarda göstermiş ve içlerindeki altın oranı % 75 oranında düşüş göstermiştir.

5.2.1.5. Histamenon

Tarterona alternatif olarak II. Nikephoros (963-969) zamanında basılmıştır. görünüşte tarterona çok benzese de ağırlığı tam altın olarak darp ediliyordu. Histamenon, Yan ölçü birimi olan tarterona alternatif olarak tedavüle sokulmuştu. II. Basileius (976- 1025) döneminde tarteron küçük ve kaim olarak darp edilirken,

¹⁵⁷ Gökalp, 2007:56

¹⁵⁸ Ünal, 2012-b, 7

¹⁵⁹ Grierson, 1999: 10

hitamenon büyük ve ince olarak darp ediliyordu¹⁶⁰. Ancak histamenon da IV. Mikhael (1034-1040) döneminde başlayan bozulma 1071 Malazgirt yenilgisi sonrası zirve yaparak karışımındaki altın oranı % 75 azalmıştır. İlk çukur sikke IX. Konstantinus (1042- 1055) döneminde çukur histamenon olarak basılmıştır.¹⁶¹

IX. Konstantinus (1042-1055) döneminde histamenonun çukur yapılmasındaki amaç ise görünüşe göre sikkeyi daha güçlü ve daha az eğilebilir yapmaktır¹⁶². Nikephoros (963-969) ve I. İonnes döneminde (969-976) darp edilen altın sikkelerin arka yüzünde Meryem ve İmparator tasvirleri görülmektedir.¹⁶³ IV. Romanos'a (1068-1071) ait histamenon'un ön yüzünde görülen imparator ve imparatoriçe arasında duran İsa, arka yüzünde ise imparatoriçenin üç oğlunun betimlenmesi farklı ve nadir kullanılan tasvir örneğidir.¹⁶⁴

5.2.1.6. Hyperpyron

I. Aleksius Komnenos (1081-1118) 1092 yılında para reformu yaparak Nomisma'nın yerine "hyperpyron" adıyla yeni bir altın sikke basmıştır Hyperpyron, nomisma' dan farklı olarak, bir yüzü çukur, bir yüzü bombeli şekilde tasarlanmış, altının karat ayarı da 24 yerine 20 /2 karata düşürülmüştü. İç- bükey-dış-bükey şekilde basılan bu sikkeler nümismatik literatürüne "skyphate" (çukur) sikke olarak girmiştir. ¹⁶⁵ 1204 yılında Latinler tarafından istila edilen Başkent Konstantinopolis'in (1204- 1261) sonra başkenti Nikaia'ya (İznik) taşımak zorunda kalan ve sürgünde bir imparatorluk kurarak yaşamaya devam eden Bizans'ta ekonomik sıkıntılar, hyperpyron'da bir takım düzenlemeler yapılmasına neden olmuştur. Bütün bu gelişmelerin neticesi olarak da III. İoannes (1222-1254) döneminde, hyperpyron'un içindeki altın ayarı 16-18 karata düşürülmüştür. Hyperpyron'un değer kaybı Konstantinopolis yeniden ele geçirildikten sonra da devam etmiş VIII. Mikhael (1259-1285) döneminde 15 karata, II. Andronikos (1285 - 1330) döneminde de 12 karata düşmüştür. V. İoannes (1341- 1391) döneminde son kez basılan hyperpyron 11 karata kadar düşmüştü. Böylece % 98 saflık oranında ve

¹⁶⁰ a.e. 1999: 10

¹⁶¹ a.e. 1999: 10-11

¹⁶² Ünal, 2010. s. 40

¹⁶³ Ünal, 2012-b, 9

¹⁶⁴ Ünal, 2012-b: 11

¹⁶⁵ Tekin, 1999: 38

24 karat değerinde yolculuğuna başlayan Bizans altın sikke basımı 11 karat olarak 1350' lerde sona ermiştir.¹⁶⁶

14. yüzyılın ortasına kadar kullanılan hyperpyron'un ön yüzünde, VIII. Mikhael Palaiologos tarafından uygulanan şehir surları arasında Meryem, arka yüzünde baş melek Mikhael tarafından tahta oturan İsa'ya kutsanması amacıyla takdim edilen imparator betimi, II. Andronikos Palaiologos döneminde tam boy cepheden İsa tasviri, önünde secde pozisyonunda kutsanmayı bekleyen imparator ve tam boy İsa tasvirleri oldukça farklı tipler olarak Bizans sikke ikonagrafisine yeni bir soluk getirmişlerdir.¹⁶⁷

Bizans altın sikkeleri Konstantinopolis, Tessalonika, Kartaca, Kartagena, Ravenna, Roma, Katania, Napoli ve Syrkusa'da basılmıştır. 11-14. yüzyıllarda darp edilen son Bizans altın sikkeleri, yalnız Konstantinopolis'de üretilmiştir. Tarihsel gelişmeler sonucu Bizanslıların altın stoku tamamıyla tükendiğinden, 1000 yıldan fazla hüküm süren bu büyük imparatorluğun son yıllarında en küçük bronz sikke bile basılamıyordu.¹⁶⁸

Tablo 2: 867-1092 Yılları Arasında Nomisma'nın Değer Oranları

İmparator	Saflık Oranı
I. Basileios (867-886)	% 98.0
VI. Leon (886-912)	% 97.5
VII. Konstantinus (920-921)	% 94.0
I. Romanos I (921 -931)	% 90.5
VII. Konstantinus (945-959)	% 95.0
II. Nikephoros (963-969)	% 94.0
I. Ioannes (969-976)	% 92.5
II. Basileios (977-1005)	% 91.5
II. Basileios (1005-1025)	% 95.0
VIII. Konstantinus (1025-1028)	% 93.5
III. Romanos (1028-1034)	% 92.5
IV. Mikhael (1034-1041)	% 90.5
IX. Konstantinus (1042-1055)	% 90.5
IX. Konstantinus (1042-1055)	% 89
IX. Konstantinus (1042-1055)	% 87
IX. Konstantinus (1042-1055)	% 81.5

¹⁶⁶ Tekin, 1999: 66

¹⁶⁷ Ünal, 2012-b: 12

¹⁶⁸ Karwiese , 2004: 121

Theodora(1055-56)	% 80.5
I. Isaakios (1057-1059)	% 77.0
X.Konstantinus (1059-1068)	% 75.5
IV. Romanos (1068-1072)	% 71.0
VII. Mikhael (1071-1078)	% 64.0
III. Nikephoros (1078-1081)	% 35.0
I. Aleksios (1081-1092)	%10.5

Tablo3: 1204-1354 Yılları ArasındaHyperpyron Biriminin Değer Oranları

imparator	Ayarlar	Saflık Oranı
I. Theodoros (1208-1222)	18	% 75
III.Ioannes (1222-1254)	16	% 66.7
VIII. Mikhail (1258-1282)	15	% 65
II. Andronikos (1282-1295)	14	% 57
II. Andronikos (1295-1320)	13	% 54
II. Andronikos (1320-1328)	11	% 48
VI. Ioannes (1347-1354)	11	% 45

5.2.2. Gümüş

Bizans imparatorluğu darphanelerinde basılan sikkeler içinde gümüş metali, altın ve bakıra oranla daha az kullanılmıştır. Bu nedenledir ki gümüş sikkelerin daha az sayıda basıldığı görülmektedir. Gümüş sikkelerin az sayıda darp edilmesinin nedeni ise M.S. 3. yüzyılda Roma'dan başlayarak gümüş stoklarının tükenmeye başlamasıyla, devlet hazinesinin imparatorluk çapında gereken gümüş miktarını karşılayabilmesinin neredeyse imkânsız hale gelmesidir.¹⁶⁹

Bizans'ta gümüş para 6. yüzyıldan 7. yüzyıla doğru oldukça farklılık göstermektedir. İtalya ve Kuzey Afrika'da Ostrogoth ve Vandal'lar hâkimiyeti süresince gümüş para çok önemli iken Doğu'da 6. yüzyılda gümüş sikke basımı çok

¹⁶⁹Gökalp, 2007:59

sınırlı kalmıştır. Gümüş, nadir olarak ticari amaç ve tören sikkesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle İtalya'da I. Justinianus ve II. Justinus dönemlerinde bu durum tersine dönmüştür. 615 yılından 680 yılına kadar Doğu'da çok sayıda ağır gümüş sikke basılmıştır. Batı'da ise sadece hafif gümüş sikke vardır.¹⁷⁰

I. Justinianus Dönemi'ne (527-565) kadar Roma İmparatorluk döneminde kullanılan “Sliqua” ve “Miliarenses” (Yunanca Miliarsion) tedavülde kalmıştır. Bu dönemde Sliqua, Solidus'un 1/24'ü iken Miliarenses ise 1/12'si oranına denk gelmekteydi.¹⁷¹ Yani 12 tane gümüş sikke bir solidus ediyordu. Bu değer de zaman içinde önemini kaybetmiştir. 7. Yüzyıldan başlayıp, 9. yüzyıla kadar devam eden zaman dilimi içerisinde darp edilen Miliarsion, dış biçim ve görünüşüyle İslam dirhemlerine benzetiliyordu. Bu dönem Miliarsionlarının ön yüzünde çoğu kez sadece yazı bulunmaktadır. Bazen de bu sikkeler elde edilen İslam dirhemlerinin üstüne tekrar darp edilmek suretiyle tedavüle sokulmuşlardır.¹⁷²

Heraclius Dönemi'nde (610-641) 615 yılında “Hexagram” ismi verilen yeni bir gümüş sikke tipi tedavüle sokulmuştur.¹⁷³ 6.84 gr. ağırlığındaki hexagram Roma İmparatorluğu döneminde basılan sikkelerden daha büyüktü.¹⁷⁴ Bu yeni sikke tipinin ömrü uzun olmamış 8. yüzyılın başlarında kullanımdan kaldırılmıştır. Fakat kısa ömrüne rağmen Sliqua ve Miliarsion'a oranla çok daha fazla sayıda darp edilmiştir.¹⁷⁵ Hexagram'da klasik arka yüz tasviri, çevresindeki yazıyla birlikte basamaklar üzerinde yükselen potent haç şekli kullanılmıştır.¹⁷⁶

720 yılında III. Leon (717- 741) yeni gümüş sikke birimi miliarsionu tedavüle sokar. İkonaklazma Dönemi'nde tedavüle giren bu sikkeler daha ince bir şekilde yeniden basılmıştır.¹⁷⁷ 2 gr. ağırlığında olan bu sikkenin değişim oranı; 1 nomisma; 12 miliarsion'a, 12 miliarsion da 288 follise eş değerdi. Miliarsionun ön yüzünde basamaklar üzerinde yükselen bir haç ve İHSYS XRISTYS NICA (Fetheden

¹⁷⁰ Gökalp, 2009-a: 13

¹⁷¹ Tekin, 1999: 39

¹⁷² Ebcioğlu 1997 ve 1666-Tekin 1999: 39.

¹⁷³ Grierson, 1990 : 5

¹⁷⁴ a.e. 1990: 13

¹⁷⁵ Tekin, 1999: 38

¹⁷⁶ Sear, 2006: 15

¹⁷⁷ Grierson, 1990: 7

Yüce İsa) lejantı bulunmaktadır. Arka yüzde ise tüm yüzeyi kapsayacak şekilde imparatorun ismi dört veya beş satır olarak yazılmıştır. Bu şekilde darp edilen miliaresionlar 10. yüzyıla kadar devam etmiştir. 10.-11. yüzyıllara gelindiğinde arka yüze eklenen imparator ve ardılının figürleri miliaresion üzerindeki standart uygulamayı sonlandıran bir yenilik olarak yerini almıştır.¹⁷⁸ Miliaresion üzerinde yer alan yazılara, I. Mikhael (811-813) döneminde “Romanion” (Romalı) ve “basileis” (imparator) ibareleri eklenmiştir.¹⁷⁹

VII. Konstantinus (913-947) ve I. Romanos (920-944) dönemlerinde imparator portresi ikonu haçın kollarının kesiştiği noktanın üzerinde yer almaya başlamıştır.

Yardımcı imparatorlar II. Basil (976-1025) ve VIII. Konstantinus (976-1028) geniş ve ağır bir Miliaresion (3.2 gr., 25 mm.) basmışlardır. Bu dönem sikkelerde ön yüzün her bir tarafında imparator portresinin yer aldığı bir patrik haçı bulunmaktadır. III. Romanos (1028-1034) döneminde basılan bazı sikkelerin ön yüzünde bu tipten farklı olarak Meryem ana ve çocuk İsa yer alırken, arka yüzde ayakta duran imparator figürünün yer aldığı tiplerde görülmektedir. Romanos (1028-1034) dönemi sikkelerindeki bu ön yüzde görülen kucağında sol elinde çocuk İsa'yı taşıyan Meryem tasviri, Bizans sikke ikonografisinde farklı ve nadir kullanılan Meryem tasvirlerinden biridir.¹⁸⁰

IX. Konstantinus'un (1042 -1055) altın nomismanın değerini düşürmesi sonucunda gümüş sikkelerin basılması önemli ölçüde sekteye uğramıştır.¹⁸¹ Gümüş sikkeler üzerinde dikkate değer bir şekilde karşımıza çıkan durum ise Hz. İsa figürünün tek resmedilmemiş olmasıdır.¹⁸²

Miliaresion, I.Aleksios Komnenus (1081-1118) dönemine kadar tedavülde kaldı. 11. yüzyılda miliaresion'un alt katları da basıldı.¹⁸³

¹⁷⁸ Sear, 2006, 15

¹⁷⁹ Grierson, 1999: 14-15

¹⁸⁰ Ünal, 2012-b: 10

¹⁸¹ Harl, 2002: 24

¹⁸² Özcan, 2009: 539-550

¹⁸³ Gökalp, 2009-a: 14

1092'de yapılan reformdan sonra gümüş sikke eski önemine ve kalitesine ulaşamamıştır. Ancak %7'si gümüş olan çukur sikkeler basılmıştır. Bu gümüş sikkenin adı “Aspron Trachy” olup, altın hyperpyron sikkenin 1/48'i değerine tekabül etmektedir¹⁸⁴

I. Manuel Dönemi'nde (1143-1180) AspronTrachy'nin değeri iyice düşmüştür. II. İsakios Dönemi'nde (1185-1195) ise 1 AspronTrachy, altın Hyperpyron'un 1/184'ü olmuştur. 14. Yüzyılın ilk çeyreğinde II. Andronikos (1282-1328) döneminde Venediklilerin gümüş “ducat”ına benzer “Basilicon” isimli gümüş sikke tedavüle girmiştir. Hyperpyron'un 1/12 değerindeki basilicon ancak 50 yıl tedavülde kalabilmiştir.¹⁸⁵ V. İoannes (1341-1391) döneminde “Hyperpyron” adıyla yeni bir gümüş sikke basılmaya başlanmıştır. Aynı isimle altın hyperpyron'un yerini alan bu gümüş hyperpyron, isimli yeni sikke ismini aldığı altın hyperpyron'un yarısı değerindeydi. Bu sikkenin diğer adı “Stavraton” olarak da biliniyordu. Bu sikkeden sonra gümüş sikke birimleri de tedavülden kaldırılmıştır.¹⁸⁶

5.2.3. Bakır & Bronz:

İmparator I.Anastasius (491-518) ile son İmparator XI. Konstantinus Paleologos (1448-1453) zamanına kadar Bizans sikkeleri kesintisiz tüm Akdeniz havzasında yaygın biçimde kullanılmaktaydı.¹⁸⁷ Roma İmparatorluk sikkelerinden Bizans İmparatorluk sikkelerine geçiş dönemi ve sonrasında Bizans sikke geleneği zaman içerisinde belirginleşmiştir.¹⁸⁸ Yavaş ve kademeli olarak geçilen bir evreden sonra Bizans sikkelerinde görülen konu içeriği Roma sikkelerinden belirgin bir şekilde ayrılmıştır. İmparator Augustus'un altın, gümüş ve bronz sikkelere dayanan sistemini temel alan I. Anastasius ve I. Justinianus reformlar yaparak mevcut sikke birimlerini yeniden yapılandırmışlardır.¹⁸⁹

I. Anastasius'un (491-518) 498 yılında başlattığı sikke reformu ile bakır - bronz sikke birimlerinde köklü değişiklikler yapılmıştır.¹⁹⁰ Bu reformla

¹⁸⁴ Gökalp, 2007: 60

¹⁸⁵ Grierson, 1999: 16

¹⁸⁶ Tekin, 1999: 40

¹⁸⁷ Kaya, 2011: 35

¹⁸⁸ Ünal, 2012-a: 4

¹⁸⁹ Ünal, 2012-a: 4-5

¹⁹⁰ Tekin, 1999: 27

birlikte Roma bronzlarının yerine bakır sikke piyasaya sürülmüştür.¹⁹¹ Böylelikle küçük bronz sikkeleri “nummus” un yerini büyük bakır sikke olan “follis” almıştır.¹⁹² . basılan en yaygın sikke bakır follistir 498 ile 685 yılları arasındabasılmıştır¹⁹³

Follislerin ön yüzünde figürler bulunurken arka yüzünde birim değerleri yer almaktadır. Bu figürlerde; 538-39 yılından sonra imparator portresi, genelde cepheden ve miğfer konsüllük giysisi veya taç giymiş durumda bulunurlar. II. Justinus (565-578) ve karısı Sophia tahtta otururken veya Heraclius (610-641) ve II. Konstans (641 - 668) follislerinde görüldüğü gibi imparator ve ailesinden iki ya da üç kişi ayakta tasvir edilmiştir.¹⁹⁴

Follisin arka yüzünde 40 nummi değerindeki M, 20 nummi değerindeki yarım follisin arka yüzünde K, 10 nummi değerindeki dekanummium (çeyrek follis) arka yüzünde I, 5 nummi değerindeki Pentanummium arka yüzünde ise € değer işareti yer almaktadır.¹⁹⁵

I. Justinianus döneminden sonra follislerin arka yüzüne imparatorun tahtta geçirdiği iktidar yılı ile değer işareti, altta darphane/ofis işareti, haç, yanına ANNO lejandı eklenmiştir.¹⁹⁶ Sikkelerin tam tarihlendirme geleneği böylece Bizans çağında ortaya çıkmıştır. Kıymet beyanlarının kullanışı da, o dönemde yaygınlık kazanmıştır.¹⁹⁷

I. Anastasius dönemi bitince Konstantinopolis, Thessalonika, Nikomedia ve Antiokheia gibi 4 darphane vardı. I. Iustinus döneminde bunlara Kyzikos, Aleksandreia ve Khersonos eklendi. I. Anastasius döneminde İtalya, Balkanlar, Kuzey Afrika ve İspanya'nın fethedilmesiyle Kartaca, Roma, Revanna ve Karthagena darphaneleri de faaliyete geçmiştir. Bütün bu darphanelerde bakır-bronz sikke basılıyordu. Gümüş daha çok Revanna ve Kartaca'da; altın ise

¹⁹¹Eagleton-Williams, 2013 : 96

¹⁹²Tekin, 1999: 27- Ünal 2012-a: 6

¹⁹³Harl, 2002: 9

¹⁹⁴Harl, 2002 :13

¹⁹⁵ Grierson 1990: 5 ve Ünal, 2012-b: 3

¹⁹⁶Sear, 2006:13

¹⁹⁷Karwiese, 2004: 118

Konstantinopolis'in yanında Revanna ve Kartaca da basılıyordu.¹⁹⁸ Bunlardan Konstantinopolis, 11. yüzyılda sikke ihtiyacının önemli bir kısmını karşılarken 11. ve 12. yüzyıllarda imparatorluğun ana darphanesiydi.¹⁹⁹

Follislerin ağırlığı I. Tiberius (578-582) ve Mavricius Tiberius (582-602) döneminde sabit hale getirilmiştir.²⁰⁰ Mavricius Tiberius'un (582-602) 602 yılında öldürülmesiyle başlayan kargaşayla birlikte sınırlar küçülmeye başlar ve başkent Konstantinopolis İslam orduları tarafından 3 kez kuşatılır. Bu olaylar sonucu ekonomi gerilemesiyle sikke sistemi etkilenmiştir.²⁰¹

V. Konstantinus (741-775) iktidarından sonra Bizans bakır sikkelerinde sadece M birim değer işaretinin kullanımı devam etmişti.²⁰² İkonaklazma Dönemi'nde (726 -842) follis ve yarım follisler oldukça kötü şekilde imal edilerek ağırlıkları da 5,0 gr'a düşürülmüştür. VI. Konstantinus (780-797) döneminde M değer işareti yanında "XXX/NNN" gibi latince harfler de yer almıştır.²⁰³ Yine bu dönem içerisinde Theopilos (829-842) zamanında Konstantinopolis darphanesi basımı olan bakır sikke birimlerinde değer işaretinin yerini 4 sıralı yazıt almıştır.²⁰⁴

Ioannes Tzimiskes (969-976) 970 yılında follisin dizaynını değiştirmiş, ön yüzdeki imparator portresinin yerine Pantakrator İsa portresini koymuş, arka yüzüne de "IhSYs XRISTYS bASILEYbASILE", (Krallar Kralı Yüce İsa) yazısını eklemiştir.²⁰⁵ Tzimiskes'in başlattığı bu uygulama anonim follislerin ortaya çıktığı dönemdir. Araştırmacılar tarafından "A" dan başlayıp, "N" ye kadar 15 gruba ayrılan anonim follisler I. Aleksius'un 1092'de yaptığı reforma kadar 122 yıl tedavülde kalmıştır.²⁰⁶

A2 Grubu" sikkeler, üzerindeki süslemelerinin çeşitliliği ile diğer Anonim follislerden ayrılır. A2 sınıfı dışında diğer tüm sınıflardaki bir sikke, kendi grubu

¹⁹⁸Tekin, 1999: 40

¹⁹⁹Tekin, 2012: 32

²⁰⁰Unal, 2012-a, : 8

²⁰¹Harl, 1996: 199

²⁰²Unal, 2012-b: 8

²⁰³Gökalp, 2007: 62

²⁰⁴Unal, 2012-b: 8

²⁰⁵Gökalp, 2009-b: 217-250

²⁰⁶Gökalp, 2007: 62

içindeki diğer tüm sikkelerle hemen hemen aynıdır. Fakat A2 grubunun 50 ila 60 varyasyonu bulunmaktadır.²⁰⁷

II. Andronikus ve III. Andronikus dönemlerinde (İ.S.1328-1341) tedavüle giren ve “Assaria” olarak adlandırılan sikkeler daha da hafiflemiştir. Bakır/Bronz sikke I. Anastasius ile başlayıp 1453 Bizans'ın yıkılışına kadar devam etmiştir.

²⁰⁷ Gökalp, 2009-a: 16

ALTINCI BÖLÜM

6. BİZANS SİKKE TİPLERİ

4. yüzyılın ilk yarısında I. ve II. Licinius'un tam cepheden; ikinci yarısında da II. Konstantius'un 4/3 cepheden resmedilmiş büstleri vardır. Tarihçi Ammianus Marcellinus, II. Konstantius'un 357 yılında görkemli bir törenle Roma'ya girişini anlatırken, onun, atların çektiği arabasının üstünde başını hiç kıpırdatmadan dosdoğru ileriye bakan ağırbaşlı tavrına dikkati çeker. Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak kabul edilen imparator, kendini diğer insanların üstünde ve erişilmez görüyordu. Bu tavır, zamanla, imparatorların sikkeler üzerinde cepheden resmedilmesinde kendini göstermiştir, imparatorluğun ikiye ayrılmasından sonra, 5. yüzyılda, 4/3 cepheden resmetme yine görülür. Özellikle Arcadius ile beraber bir yoğunluk söz konusudur; fakat süreklilik yoktur. Bu nedenle 5. yüzyılın, profil büstlerden cepheden büstlere geçiş sinyalini verdiğini; 6. yüzyılın ilk çeyreğinin ise bir geçiş dönemi olduğunu söyleyebiliriz. Bizans sikkelerini başlattığımız Anastasius'un (491- 518) ve ondan sonra tahta geçen I. Justinus'un (518-527) altın sikkelerinde (solidus'larda), imparatorlar 4/3 cepheden, daha ufak altın ve gümüş birimler ile bakır sikkelerde ise profilden resmedilmişlerdir. I. Justinianus (527-565) sikkelerinde Tam cepheden resmetme görülür. Fakat profilden resmetme hemen kaybolmaz; özellikle küçük birimlerde, II. Justinianus'un ilk hükümdarlığının (685-695)sonlarına kadar azalarak devam eder.²⁰⁸

Kullanıcının sikkeyi tanınması ve imparatorun propagandasını yaymak için sikkeler üzerinde çeşitli yazılar, tipler, hükümdarlık sembolleri ve dini unsurlar kullanılmıştır. Yönetimin başına geçen her imparatorun kendi imajını yansıtan sikkeler basması doğal olarak gereğinden çok fazla sikke çeşitliliğinin oluşmasına

²⁰⁸ Tekin, 1999: 29

sebebi olmuştur. Bizans İmparatorluğu gibi uzun ömürlü devletlerde bu çeşitliliği görmek mümkündür.²⁰⁹

Bizans sikkelerinin başlangıç dönemi olan Anastasius Dönemi (491–518) ve ondan sonra tahta geçen I. Justinus Dönemi'nde (518–527) altın sikkelerde imparatorlar 4/3 cepheden resmedilmiştir. Daha küçük olan altın ve gümüş birimler ile bakır sikkelerde ise imparatorlar profilden resmedilmiştir. Tam cepheden resmetme ancak I. Justinianus (527–565) ait sikkelerde görülmektedir. Fakat profilden resmetme hemen terk edilmemiştir.²¹⁰

538–539 yılından itibaren follislerde ve yarım follislerde imparator portresi, genelde cepheden ve miğfer, konsüllük giysisi veya taç giymiş durumda tasvir edilmişlerdir. Daha düşük birimlerde sağa doğru profil kullanılmaya devam edilmiştir. 'un Antiokheia'da (Antakya) basılmış erken follislerinde imparator tahtında tasvir edilmiştir.²¹¹

Bizans sikke ikonografisinde yüzler realistik değildir. Özellikle Focas, Heraclius, II. Konstans, VI. Leon, I. Romanos, VII. Konstantinus, , VIII. Konstantinus, IX. Konstantinus ve I. Andronikos sakallı olarak sikkelerde tasvir edilmiştir. II. Konstans'a (641–668) ait ilk sikkelerde imparator genç daha sonraki sikkelerinde ise yaşlı resmedilmişlerdir. İmparatorların sakallı resmedilmelerinin nedeni yaşlı imparator ile genç olanının (senior-junior) ayırt edilebilmesi için olmalıdır. Bir sikke üzerinde eğer iki ya da üç portre bulunuyorsa bunları ayırt etmek içinde sakal boyutu ön plana çıkmaktadır.²¹²

Sikkeler üzerinde imparatorlar sivil (khlamys), askeri (paludamentumlu ya da palumentumsuz zırh) veya resmi (loros) elbise giyimlidirler. Başlarında diadem veya taç ile tasvir edilmişlerdir. I. Justinianus'dan itibaren ellerinde haçlı globus, II. Tiberius'dan sonrada mappa ya da kartal başlı asa ile resmedilmişlerdir. IX. yüzyılda ise en yoğun kullanılan asa labarumdur. Bizans sikkeleri genel olarak

²⁰⁹ Grierson, 1999: 23

²¹⁰ Tekin, 1999: 29

²¹¹ Harl, 2002: 13

²¹² Tekin, 1999: 29–30

Hristiyan karakterleri taşımaktadır. Kendisinden önceki Roma sikkelerinde görülen pagan kültüne ait izler Bizans sikkelerinde bulunmamaktadır.²¹³

Bizans sikkelerinin ön yüzünde imparatorlar ayakta veya otururken resmedilmişlerdir. Sikke üzerinde tek başlarına ya da iktidarı paylaştıkları kişilerle veya aile bireyleri ile tasvir edilmişlerdir. Örneğin, II. Justinus ile onun karısı Sophia, birlikte tahtta otururken tasvir edilmiştir. Heraclius ile oğulları, gibi imparatorlar sıklıkla imparator veya imparator ailesinden iki ya da üç figür ile ayakta tasvir edilmişlerdir. IV. Konstantinus (668–685) dönemi sikkelerinde de cepheden portre yine en yaygın tip olarak kullanılmıştır.²¹⁴

İmparatorların bu şekilde sikkeler üzerinde başkalarına da yer vermesi, kendilerinden sonra oğullarının tahta geçmesini garanti etmek için onları ortak imparator ilan ederek sikkeler üzerinde beraber yer almalarını istemesinden kaynaklanmaktadır. Sikkeler üzerinde imparatorların oğulları ile beraber resmedilmesi ilk defa Heraclius Dönemi'nde (610-641) gerçekleşmiştir. Sikkede iki figür varsa asıl imparator sol tarafta yer almaktadır. Aynı şekilde iki figür aralarında bir asa ya da benzeri bir obje tutuluyorsa, büyük olanın eli üstte gösterilecek şekilde tasvir edilmiştir.²¹⁵

Bizans sikkelerinde haç dört tipte görülür: Latin haçı (düz), Potent haç, Patrik haçı ve basamaklı kaide üstünde haç. İsa'nın monogramı olan "kristogram" Geç Roma sikkelerinde Magnentius Dönemi'nde (İ.S. 350–353) karşımıza çıkar. Bizans döneminde en erken örneklerine II. Theodosius Dönemi'nde (408-450) rastlanılmıştır. Anastasius Dönemi'nden (491-518) itibaren sıkça kullanılmıştır.²¹⁶

I. Basileios Dönemi'nden (867-886) itibaren de İsa, tahtta otururken veya ayakta durur şekilde tasvir edilmiştir. Başında ise nimbus bulunmaktadır. Dikkati çeken konu ise İsa nasıl betimlenirse betimlensin başından itibaren İsa'nın takdis pozisyonunda durması ve kutsal kitabı (İncil) tutarken gösterilmesidir.²¹⁷

²¹³ Tekin, 1999: 30–31

²¹⁴ Harl, 2002: 13

²¹⁵ Tekin, 1999: 30

²¹⁶ A.e. 1999: 31

²¹⁷ Özcan, 2009: 541

İsa'dan sonra önemli dinsel figür Meryem'dir. Meryem figürü ilk olarak VI. Leon'un (886–912) solidoslarında tasvir edilmiştir. Genellikle imparator ile yan yana veya tek başına resmedilmiştir. Meryem'in Bizans ikonalarında tasvir edilen üç sahnesi de sikkelerde yer alır. Bunlardan birincisi Nikopoios'tır; İsa figürlü madalyonu tutan Meryem büstü olarak bilinir. İkincisi Hodegetria Meryem'dir; kucağında çocuk İsa'yı tutan Meryem'dir. Üçüncüsü ise Blakhernitissa'dır; ellerini yukarıya kaldırmış ayakta duran Meryem'dir. Bunların dışında Meryem'in Konstantinopolis surlarında resmedilmiş bir başka tipi daha vardır.²¹⁸

İsa ve Meryem tasvirinin dışında bir başka dini sembol olan azizlerde Bizans sikkeleri üzerinde ilk kez X ve XI. yüzyılda tasvir edilmeye başlanmıştır. Sikkeler üzerinde tasvir edilen ilk aziz ise Aleksandros'un (912–913) solidusunda görülen Aziz Aleksandros'tur. İmparatorun başına taç koyarken resmedilmiştir. Bu tiplerin yaygınlaşması XII. yüzyıl sonrasında olmuştur.²¹⁹

1204–1261 tarihleri arasındaki Latin İstilas Dönemi'nde kurulan Bizans devletlerinin sikkeleri öncekilere benzememektedir. Özellikle Trabzon Devleti sikkeleri ikonografik açıdan diğerlerinden oldukça farklıdır. II. Aleksios'tan (1297–1330) itibaren figürler at üstünde resmedilmiştir. VIII. Mihail Palaiologos'un Konstantinapolis'i almasıyla yeniden doğan Bizans Devleti tekrar eski günlerine dönmüştür. Bu tarihten son imparator XI. Konstantinus (1448-1453) Bizans sikkeleri tip olarak İsa, Meryem ve imparator tasvirlerini yeniden kullanmıştır. Fakat bunun yanı sıra “altı kanatlı serap başı” gibi değişik tiplerde kullanılmıştır. Ayrıca Meryem figürünün “orans” şekliyle tasvir edilmesi o güne kadar kullanılmayan bir tipi yansıtmıştır.²²⁰

6.1. Yazılar

Roma İmparatorluğu'nun devamı olan Bizans İmparatorluğu'nun erken dönem sikkelerinde görülen yazı tipi Latince'dir. Latince yazı, sikkeler üzerinde Anastasius Dönemi'nden (491-518) başlayıp Heraclius Dönemi'ne (610-641) kadar

²¹⁸ Tekin, 1999: 33

²¹⁹ A.e. 1999: 33–34

²²⁰ A.e. 1999: 34.

kullanılmıştır. Heraclius Dönemi'nde çıkarılan bir kanunla devletin resmi dili Grekçe olmuştur.²²¹

Bizans sikkelerinde sıkça rastlanılan Yunan alfabesindeki harflerin Latince karşılığı aşağıdaki gibidir:

Grekçe Harfler	Latince Karşılığı
A	A
B	B
Γ	G
Δ	D
E	E(Kısa)
Z,I	Z
H	E(Uzun)
Θ	Th
I	I,İ
K	K
Λ	L
M	M
N	N
Ξ	KS
O	O (Kısa)
Π	P
P	R
Σ,C	S
T	T
Υ	U
Φ	Ph
X	Ks
Ψ	Ps

²²¹Ostrogorsky, 1986: 99

ωΩω

O (uzun)

Bizans Devleti'nin Grekleşmesi hükümdar unvanların da önemli bir değişikliğe sebep olmuştur. Heraclius (610-641) karmaşık Latince imparatorluk unvanlarını kullanmaktan vazgeçip daha çok halkın benimsediği “Basileus” (kral) unvanını kullanmıştır. Bundan sonra “Basileus” Unvanı Bizans hükümdarlarının resmi unvanı olmuştur.²²²

Ancak sikkelerde ilk Grekçe yazı II.Konstans'ın (641-668) bakır sikkelerinde görülmesine rağmen yine de Latince'den Grekçe'ye geçiş süresi oldukça uzun olmuştur. XI. yüzyılın ortalarında iktidar olan VI. Mikhael'in (1034-1041) sikkelerinde imparatorun adı “MIXAHL” olarak yazılmıştır. Burada isim esas itibariyle Grekçe karakter taşımasına rağmen sondaki harf (L) Grekçe değil Latince yazılmıştır. Bu tür istisnalar olmakla beraber XI. yüzyıl artık tamamen Grekçe'nin egemen olduğu bir devir olmuştur.²²³Bizans sikkeleri üzerinde görülen bazı yazılar şu şekildedir;

IC XC	:İsa
MP ΘP	:Tanrının annesi
IC XC NIKA	: İsa kazanır; İsa'nın zaferine
ЄN T TO NIKA	:Zaferburada;bununla Kazanabilirsin
Ih CRISTOS RCX RC̅TNANTIUM	: İsa, krallar kralı
IhS̅YS XRIST̅YS bASILE̅Y BASILE	: İsa, krallar kralı
ЄMMANOVAHA	: Tanrı bizimledir
CONSTANTINOS S LEON	: Konstantinus ve Genç Leon
DN IUSTINIANUS MULTUS AN'	:Efendimizİustinianus Çok yaşa. ²²⁴

²²²Ostrogorsky, 1986: 99

²²³Tekin, 1999: 34

²²⁴A.e. 34

Roma imparatorluğunun resmi dili Latince'dir. Bu nedenle erken Bizans sikkeleri üzerinde görülen yazılar önceleri Latince'dir. Latincenin kullanıldığı dönem kabaca Anastasius'tan Heraclius iktidarının sonuna kadardır. Dolayısıyla 6. yüzyılda halen Latincenin egemen olduğu, 7. yüzyılda ise, özellikle II.Konstans'tan (641-668) itibaren Grekçe harflerinin Latince olanlarla yan yana kullanıldığı görülür.²²⁵

Yazıtlar genellikle büstün baş bölümünü çevreleyecek biçimde yerleştirilmiştir. Ancak büstü tamamen daire biçiminde çevreleyen örnekler de vardır.²²⁶ Bunun yanında daire biçiminde çift sıra yazıt da yer alır. Ayrıca dikey yazıt da bulunur. Yunanca yazı Bizans sikkeleri üzerinde ilk kez II. Konstans'ın follislerinde görülür. Bu yazıtta “en toutonika” (bununla (kristogram) zafer kazan) yer almaktadır. Yazıtta, Konstantinus'un “Milvian Köprüsü” savaşı sırasında gökyüzünde gördüğü ve sonra sancağa işlettiği kristogram eşlik etmektedir. Ancak Latincenin Grekçe yazı karakteri ile tamamen değiştirilmesi 11. yüzyıl ortalarında gerçekleşmiştir.²²⁷

Roma imparatorluk sikkelerinde ön yüzlerde 4. ve 5. yüzyıllarda kullanılan unvan ve sıfatlar, önceleri Bizans sikkelerinde de görülür: DN (Dominus Noster, “Efendimiz”), PF (Pius Felix, “dindar, talihli”), PP (Perpetus, “ebedi”), AVG (Augustus, “kutsal”) gibi. Fakat zamanla bunların yerini Grekçe unvan ve sıfatlar almaya başlamıştır. AVG (ustus) yerine 8. yüzyıldan itibaren BASILEUS (kral) ve daha sonra ΔΕΣΠΟΤΗΣ (despotes) kullanılmıştır.²²⁸

Bizans sikkelerinin kullanılan bir başka sıfat “ortodoks”dur. VI. Mikhael'in iktidarında miliaresion'un arka yüzünde, 1054 yılındaki Roma ile olan uyuşmazlık sonrası kullanılmıştır. Yine sikke üzerinde kullanılan bir diğer sıfat ise VII. Konstantinos'un miliaresion'unda görülen “porphyrogenitus”dur. 11. yüzyılın başlarında aile isimleri de sikke yazıtlarında yer alır. Aile ismini ilk kullanan imparator X.Konstantinus'dur. X.Konstantinus'un miliaresion'unun arka yüzünde “Tanrı Annesi imparator Konstantinus Dukas'a yardım et” okunur. Daha sonra aile adları IX. Konstantinus İsakios Komnenos'un gümüş birimlerinde karşımıza çıkar.

²²⁵A.e. 34

²²⁶Grierson, 1999: res. 27

²²⁷A.e. res. 38

²²⁸Tekin, 1999: 35

İmparator yazıtlarında dikkat çeken bir başka kullanım ise I. Aleksios ve sonrasında görülen, dikey köşe yazısı olarak düzenlenen yazıttır.²²⁹

Sikkeler üzerinde kullanılan bu sıfatlar zaman sonra yerini eski Yunanca'da kullanılan unvan ve sıfatlara bırakmıştır. Mesela AVG yerine VIII. yüzyıldan itibaren BASILEUS (kral) kullanılmıştır.²³⁰

Kullanılan bu unvan ve sıfatlar imparator isimleri ile birlikte sikkelerin ön ve arka yüz lejantlarında yer almıştır.

Anastasius (491–518)	D N ANASTASIVS P F AVG
I. Justinus (518–527)	D N IVSTINVS P F AVG
I. Justinus ve Justinianus (527)	D N IVSTIN ET IVSTINIAN P P AVG
I. Justinianus (527–565)	D N IVSTINIANVS P P AVG
II. Justinus (565–578)	D N IVSTINVS P F AVG D N IVSTINVS PIVS AVG
II. Tiberius (578–582)	δMTib CONSTANT P AVI δMTib CONSTANTINVS P P AVG
MauriciusTiberius (582–602)	D N MAVRC Tib P P AVG D N MAVRC Tib P P AVG D N MAVRICIVS P F AVG
Focas (602–610)	DN FOCAS PERP AVG D N FOCA P AVG
Heraclius (601–641)	D N HERACLIVS P PAVG D N RACAIOP P AV
Heraclius ve Heraclius	DD NN HERACLIVS ET HERA CONST P P AV
II. Konstans (641–668)	D N CONSTANTINVS P F AVG IhPER CONST
II.Konstans ve IV.Konstantinus	δCONSTANTINꝰ S C CONSTAN
IV. Konstantinus (668–685)	δCONSTANTINꝰS
II.Justinianus (685–695)	D IꝰSTINIANꝰS PC AV D IꝰSTINIANꝰS SCR CHRISJI
Leontius (695–698)	D LCON PC AV
III. Tiberius (696–705)	D TIBERIVS P AV

²²⁹Grierson, 1999:39

²³⁰A.e. 35

II. Justinianus ve Tiberius (705-711)	D IYNISTINIANYS ET TIBERIS PP A
Philippicus (711–713)	D N FILEPI YS M4LTYS AN
II. Anastasius (713–715)	8RTEMIYS ANASTASIYS M4L
III. Theodosius (715–717)	υNTEOυOSI YS M4LA ²³¹

8.yüzyıldan itibaren yaygın ön yüz lejantı olarak İHSYS XRISTYS HICA ifadesi üç basamak üzerindeki haçın etrafında yer almıştır.

8. yüzyıldan sonra kullanılan arka yüz lejant örneklerinden bazıları şunlardır:

III. Leon (717–741) ve V. ;

Beş satır halinde: LεOn/SCOnSt/ AητIηε ε/C ΘεΨbA/SILIS

V. Konstantinus (741–775) ve IV. Leon;

Beş satır halinde: COη/StAητI/ηεSLεOn/ C ΘεΨbA/SILIS

Theopolis ve III. Mikhael (842–867);

Beş satır halinde: + ΘεFI/LOS S MI/XHLεCΘεΨbA/SILIS RO /MAIOM

VI. Leon ve VII. Konstantinus;

Beş satırda: +LεOnCε/COηStAητI/ηεηXωεV/ σεbISbASI/LI ROM

İoannesTzimiskes (969–976);

Beş satırda: +IωAηη/εηXωAvτO/CRAτεVSεb/bASILεVS/ RωMAIωη²³²

Başlangıçta sikkenin arka yüz yazıtları Latince'dir. Genellikle 4. ve 7. yüzyılda Viktoria ya da haç tamamlayıcı öge olarak görülür. Başlangıçta “VICTORIA AVGVSTORVM” (imparatorların zaferi) ya da GLORIA ROMANORVM (Romalıların ihtişamı) yazıtı kullanılmıştır. 4. ve 5. yüzyıllarda iktidarda olan imparator sayısı, sikke üzerinde, AVG(GG)'deki G'lerin sayısı ile

²³¹ Harl, 2002: 13-14.

²³² A.e. s. 26-28.

belirtiliyordu: AVGGG gibi. Ancak bu uygulama zamanla standart bir biçime dönüşmüştür. İktidarı paylaşan imparatorların sayısına bakılmaksızın önce üç G, daha sonra da iki G olarak kullanılmıştır. Bu durum başta tek bir imparator bile olsa böyle idi. İsauria hanedanlığı döneminde, sikke arka ve ön yüzünde oldukça uzun yazıtlar yer alır. Örneğin IV. Leon'un nomismata'sında sikke arka yüzünde "Büyükbabası Leon, babası Konstantinos" ve ön yüzde "oğul ve torun Leon, genç Konstantinos" yazıtı bulunur. Özellikle 9. yüzyıl ve sonrasında görülen dini tiplerin yazıtında, önce kısmen Latince daha sonra tamamen Grekçe yazı karakteri kullanılmıştır.²³³

6.2. Harfler ve Rakamlar

Bizans bronz sikkelerinin arka yüzlerinde yer alan değer işareti, atölye ve tarih için Grekçe ya da Latince harfler ve rakamlar kullanılmıştır. Bazen de hem Grekçe hem de Latince bir arada kullanılmıştır. Değer İşaretleri için kullanılan harfler ve sayılar:

Genel olarak

M : 40 nummi
K : 20 nummi
I : 10 nummi
€ : 5 nummi
A : 1nummi

Alexandria Darphanesinde

IB : 12 nummi
S : 6 nummi
Γ : 3 nummi
ΛΓ: 33 nummi

Thessalonika Darphanesinde

IS : 16 nummi
H : 8 nummi
Δ : 4 nummi
Γ : 3 nummi
B : 2 nummi

Kartaca ve bir çok darphanede

XXXX : 40 nummi
XXX : 30 nummi
XX : 20 nummi
X : 10 nummi

²³³Grierson, 1999: s.40

Atölye için kullanılan harfler (A- E arası sadece bakır sikkelerde kullanılmıştır)

A : Atölye 1	B : Atölye 2
Γ : Atölye 3	Δ : Atölye 4
Ε : Atölye 5	Z : Atölye 6
H : Atölye 8	I : Atölye 10

6. yüzyıldan 8. yüzyılın başlarına kadar görülen ve iktidar yılına işaret eden sayılar

I : 1. iktidar yılı	ς veya ϘII : 6. iktidar yılı
II : 2. iktidar yılı	ςI veya ϘIII : 7. iktidar yılı
III : 3. iktidar yılı	ςII veya ϘIII : 8. iktidar yılı
III : 4. iktidar yılı	ςIII veya ϘIII : 9. iktidar yılı
Ϙ : 5. iktidar yılı	X : 10. iktidar yılı

Dolayısıyla Xς I 16 ya da XϘII, 17'ye; XXϘI 27'ye; XXϘII ya da XXϘIII 28'e işaret etmektedir. Hem değer ve atölye işareti hem de tarihler sikkenin arka yüzünde yer almaktadır. Tarihler genellikle dikey olarak yer almaktadır: X / X / ϘI gibi.²³⁴

6.3. Monogramlar²³⁵

Uzun isimlerin dar alanda ifade edilmesi sikke geleneğinde öteden beri görülen bir uygulamadır. Bizans sikkelerinde de imparator adlarını ifade eden monogramlar kullanılmıştır.²³⁶

²³⁴Tekin, 1999: s. 36-37

²³⁵ Monogram, isim ya da unvan gibi sıfatların ya da bir dua'nın kısaltılmış harflerinin bir kombinasyonudur. Mimaride, kontrol damgalarında, ağırlıklarda, sikke ve özellikle mühürlerde görülür. En çok 6-8. yüzyılda, enderolarak da 9-12. yüzyılda yaygındır. Palaiologoslar döneminde ise özellikle mimaride yeniden kullanılır. En yaygın formu, "kutu tipi"nde olanlarıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Wolfram Horandner, "Monogram", ODB, Oxford University Press, 1991, V.2, s.1397.

²³⁶Tekin, 1999: 35-36

İmparator monogramları Bizans sikkelerinde en yoğun olarak 7. Yüzyıl sikkelerinde görülür. Monogramlar kabaca üç şekilde başlamıştır. Birincisi “kutu ya da kare”, ikincisi “çapraz haç ya da haç”, üçüncüsü ise harflerin yan yana kullanıldığı örneklerdir. “Kutu” tipindeki monogramlar “H”, “N” gibi harfler ile oluşturulur. Sikkeler üzerinde genellikle 6. yüzyılın ortasında görülür. “Haç” monogramda ise harfler haçın kollarına yerleştirilir. Haç monogramda “I” ve “T” gibi harfler kullanılır. 7. Yüzyıl sikkelerinde ise en fazla üç ya da dört harfin yan yana kullanıldığı monogramlar yoğun olarak kullanılmıştır.²³⁷

Sikkeler üzerinde monogramların kullanılmasının amacı uzun isimlerin dar bir alanda ifade edilmesi içindir. Bizans sikkelerinde imparator adlarını ifade eden monogramlar kullanılmıştır (Tablo-3)²³⁸

ⲛⲁⲩⲁⲩⲁⲥⲓⲱⲥ	: Anastasius
ⲛⲁⲩⲁⲩⲱⲥ	: I. Iustinus
ⲛⲁⲩⲁⲩⲱⲥ ⲛⲁⲩⲁⲩⲱⲥ	: I. Iustinianus
ⲛⲁⲩⲁⲩⲱⲥ	: II. Iustinus (tek başına)
ⲛⲁⲩⲁⲩⲱⲥ ⲛⲁⲩⲁⲩⲱⲥ	: II. Iustinus ve Sophia
ⲛⲁⲩⲁⲩⲱⲥ ⲛⲁⲩⲁⲩⲱⲥ ⲛⲁⲩⲁⲩⲱⲥ	: Heraclius
ⲛⲁⲩⲁⲩⲱⲥ	: II. Constans
ⲛⲁⲩⲁⲩⲱⲥ	: IV. Constantinus
ⲛⲁⲩⲁⲩⲱⲥ	: II. Iustinianus
ⲛⲁⲩⲁⲩⲱⲥ	: Leontius
ⲛⲁⲩⲁⲩⲱⲥ	: III. Tiberius
ⲛⲁⲩⲁⲩⲱⲥ	: II. Anastasius
ⲛⲁⲩⲁⲩⲱⲥ	: III. Theodosius

Tablo 4 : Bizans İmparator Adlarını İfade Eden Monogramlar (Oğuz Tekin, 1999)

²³⁷DOC 2/1: 107-110

²³⁸Tekin, 1999, s. 36.

6.4. İmparator Tipleri

Bizans sikkelerinin ön yüzünde 6. yüzyılda imparatorun cepheden ya da profilden büstü ya da ayakta figürü yer alırdı. İmparator, ortağı ile betimlendiğinde genelde oturur vaziyette verilmiştir. Örneğin I. Iustinus ve I. Iustinianus ile II. Justinus ve Sophia'nın follis ve gümüş birimlerinde olduğu gibi. 7. yüzyılda ise büyük kullanım gören betimleme ayakta figür tipleridir. Özellikle bakır birimlerde kullanılan bu tip erken örneklerden oldukça farklıdır. Mavricius'un Kherson'da (Kırım) basılan "aile sikkeleri" bu kullanıma bir ön ayak olmuştur. Bu sikkelerde, Mavricius, ve Theodora ayakta betimlenmiştir. Bu kullanım Focas ve Leontia'nın ayakta betimlendiği sikkelerde de kopya edilmiştir. Daha sonra da bakır birimlerde yaygın olarak kullanılmıştır.²³⁹

Profil büst yerine cepheden büst kullanımı 7. Yüzyılın sonlarında yaygındır. İsauria ve Amorium Hanedanlığı dönemlerinde form olarak tek ya da birden fazla büst tercih edilmiştir. Ayakta figür Makedonya Hanedanlığı döneminde oldukça sık görülür. Ayakta tek imparator figürü imparatorluğun doğusunda I. Basileios'un nadir solidos'unda görülür. Batıda ise III. Leon'nun ve V. Konstantinus'un follislerinde görülür. 11. yüzyıla gelindiğinde ise oldukça nadirdir.²⁴⁰

İmparator, Roma ve Erken Bizans dönemi sikkelerinin ön yüzlerinde arka yüzde ise ikincil bir tip tasvir edilmiştir. Bu gelenek II. Justinianus dönemine kadar sürmüştür. II. Justinianus ise sikke ön yüzüne İsa'nın tasvirini arka yüze ise kendi tasvirini yerleştirmiştir. İleriki zamanlarda sikke üzerinde bir dini figür kullanılmak istense (İsa, aziz vb.) bu uygulama devam etmiştir. 11. yüzyılın çukur sikkelerinde de bu açıkça görülür. Dinsel imaj sikkenin dış yüzünde yer almıştır. Buna rağmen dinsel bir imaj olmasına karşılık "haç" motifi ikincil bir tip olarak sikkenin arka yüzünde kullanılmıştır.²⁴¹

Sikke üzerinde iki ortak imparator betimlendiğinde, yaşça büyük olanı sakallı olması ile ayırt edilir. diğeri sakalsızdır. Genellikle bıyık ile kullanılan sakal yüzün çizgiselliğini azaltacak yoğunlukla uygulanmamıştır. Buna rağmen her zaman sakal gerçek görünüş ile ilişkili değildir. Bu iki ortak imparatorlardan yaşça büyük olanı

²³⁹DOC 2/1: 68

²⁴⁰DOC 3/1: 107

²⁴¹DOC 3/1: 109

sikkenin solunda ve küçük olanı sağda yer alır. Bu ilişki dini olmayan iki figür ile ilgilidir. Bu kural hemen hemen tüm sikkelerde geçerlidir. Geleneğe uymayan tek örnek X. Konstantinus ile Eudokia'nın follislerinde görülür. Bu sikkelerde imparatoriçe imparatorun olması gerektiği yerde betimlenmiştir. Bu da Eudokia'nın eşinden sonra en rütbeli kişi olduğunu gösterir.

İmparator ve ilahi bir kişilerin cepheden tasvirleri hareketsizdir. Ancak İsa ya da bir aziz imparatoru taş giyerken hareketli bir ilişki söz konusudur. İsa ya da aziz sikkeye bakanın sağında yer alır. Bu kısmen pratik bir uygulamanın sebebi, çünkü bu durum İsa ya da azizin tacı sağ elinde tutmasına olanak verir. Bu düzenleme Aziz Aleksandros'un imparator Aleksandros'u, İsa'nın I. Romanos'u ve Meryem'in Ioannes Tzimiskes'i, III. Romanos'u, VI. Mikhael'i ve X. Konstantinos'u taçlandırdığı betimlemelerde görülür. Bunların tersine Baş Melek Mikhael ve imparator IV. Mikhael'in Thessalonika histamenon'unda Baş Melek solda yer alır. Ancak bu uygulama meleğin 4/3 profilden verilmesi ile ilgili olabilir.²⁴²

Sikke üzerinde üç figürlü örneklerde, , imparator ortada yer alır. İkinci önemli figür sağ tarafında, üçüncüsü de sol tarafında yer abulunur. İki ortak imparator bir dini figür ile resmedildiğinde, dini figür ortada yer alır. Sikke tasvirlerinde imparatorlar genelde loros giyimlidir. Loros, imparatorluk kostümüdür. II. Konstantinus'un da ön yüzde İsa tasviri yer alan soliduslarında yeniden görülen bir kostümdür. Buna rağmen II.Konstantinus'un hem loros hem de khlamys giyimli örnekleri vardır. loros genellikle 8-9. yüzyılda küçük imparatorlar tarafından giyilmiştir. Birden fazla imparatorun betimlendiği sikkelerde bazen ortak imparatorlar benzer işaretleri taşımışlardır (haçlı globus, akakia, uzun haç gibi). Potent haç 9. yüzyıl sikkelerinde büyük imparatorun işareti olarak kullanılmıştır. İki imparatorun arasında uzun haç gibi bir obje varsa, büyük imparatorun eli eli genellikle küçük küçük imparatorun elinin üzerinde yer alır. Ortak imparatorlar tahta otururken de betimlenmişlerdir. sikkeler üzerinde İmparatorların oturduğu üç farklı tipte imparatorluk tahtı görülür. Bunlar geniş temelli, lir biçimli taht, yüksek ve kavisli taht ve son olarak geniş ve yüksek, arkası panelli tahttır. 11. yüzyıl sikkelerinde görülen bir değişiklik, imparatorların ayakta tasvir edildiği örneklerde üzerlerinde durdukları objelerdir. Bu objeler iki formda görülür. Bunlar kare ya da dikdörtgen halı ve ayak taburesidir.²⁴³

²⁴²DOC 3/1: 110

²⁴³DOC 3/1: 11-115

Palaiologos Hanedanı dönemi sikkelerinde imparator tiplerinin betimlenmesinde iki farklı dönem vardır. Birincisi 1261'den sonradır ve sürekli değişen tiplerdir. Bunlar ayakta figür (tek başına ya da ortak imparator ile), yarım 4/3 cepheden figür (tek başına ya da ortakimparator ile), oturan figür (genellikle tek başına), diz çökmüş figür (İsa ya da Meryemönünde), proskynesis (İsa ya da Meryem önünde)

İmparatorlar doğal olarak yine bir işaret tutar. İmparator tiplerinin bu çeşitliliği ikinci dönemde zıtlık gösterir. 1360 sonrası bu ikinci dönemde baskın olan tip imparatorun cepheden büstüdür. Bu tip neredeyse 11.yüzyıldan itibaren görülmemiştir. Buna ek olarak bir yenilik imparatorun kubbe biçimli taç ve yakalı bir kıyafet ile betimlenmesidir. Buna rağmen küçük birimlerde yine de ayakta bir figür ve çok az da olsa at üzerinde imparator figürü görülür. Palaiologos Hanedanı dönemi sikkelerinin bir özelliği de nimbus geleneğinin yeniden canlanmasıdır. 7. yüzyıl başlarında yok olan bu gelenek genellikle altın madalyonlar, konsül solidusları ve gümüş tören sikkelerinde (miliarenses) görülürdü. 14. yüzyılda yeniden doğan bu gelenek

II. Andronikos döneminde görülür. Ayrıca 13. yüzyıl Thessalonika sikkelerinde görülen oldukça yabancı bir tip vardır. Bu sikkelerde imparatorlar kanatlı betimlenmiştir. Almanlardan ilham alınarak yapıldığı düşünülen bu tipteki tasvirlerin, dönemin “güzel söz” söyleyen imparatorları için kullanıldığı söylenebilir.²⁴⁴

²⁴⁴DOC 5/1: 65-69

YEDİNCİ BÖLÜM

7. KATALOG VE DEĞERLENDİRME

Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi'nde yapılan çalışmada araştırmayı yönlendirecek ve bilimsel anlamda fikir verecek Altın, Gümüş ve Bakır olmak üzere toplamda 2500 âdet Bizans sikkesi incelenmiştir. Sikke birimi belli olmasına rağmen okunamayan ve değerlendirmeye alınmayan sikkeler silik olarak değerlendirilmiş, ayrıca bu sikkelerin envanter numaraları belirtilmiştir. Sikkeler dönemlerine ve imparatorlara göre dağılımı yapılmıştır. Katalogda yer alan sikkelerin öncelikle katalog numarası, müzeye kayıtlı envanter numarası, müzeye geliş tarihi ve geliş şekli belirtilmiştir. Tarihleme yapılarak kronolojik sıraya göre sikkeler dizilmiştir. Daha sonra cinsi, ölçüleri ve ağırlığı gibi bilgiler verilmiştir. Bu teknik bilgiler verildikten sonra ön ve arka yüz fotoğrafları eklenmiştir.

Katalog belirleme sistemi sırayla Altın, Gümüş ve Bakır sikkeler olarak sıralanmıştır.

7.1. ALTIN SİKKELER

Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi'nde yapılan çalışmada araştırmayı yönlendirecek ve bilimsel anlamda fikir verecek 103 Adet Altın sikke bulunmaktadır. Bu sikkelerin tarihlendirme sıralaması İmparatorların tahta çıkış sıralamasına göre İmparator Anastasius'dan (491-518) imparator II. Andronikos ve IX. Mikhael (1295-1320) kadar değerlendirilmiştir. Erken Bizans dönemini Sikke Koleksiyonu'nda bulunan az sayıdaki altın sikkeler hemen hemen tamamına yakını satın alma yoluyla bazıları ise Mahkemelerce kaçakçılık sonucu zor alım (istirdat) yoluyla müzeye kazandırılmıştır. Bunlardan büyük çoğunluğunu Altın Solidus, semisis, tremissis, ve Histemenon sikkeleri oluşturur.

Tablo5 :Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi Altın Sikkelerin imparatorlara Göre Dağılımı

İmparatorlar	Solid.	Semisis	Tremissis	Histamenon	Aspron Trachy	Hyperpyron	Top.
Anastasius (491-518)	4	1					5
1.Justinianus (527-565)	11	1	3				15
II.Justinus (565-578)	1						1
II.Tiberius (578-582)	1		1				2
MavuriciusTiberius (582-602)	5	1	2				8
Focas (602-610)	11	1	2				14
Heraclius (610-641)	4	1	1				6
II.Konstans (641-668)	3		3				6
IV.Konstantinus (668-685)	2						2
Leontius (695-698)	1						1
Theophilos (829-842)	1						1
I. Basileios (867 - 886)	1						1
III.Romanos (1028-1034)				4			4
IX.Konstantinus (1042-1055)				2			2
X. Konstantinus (1059-1067)				6			6
IV.Romanos (1068-1071)				4			4
VII.Mikhael				22			22

(1071-1078)							
I.Aleksios (1081-1118)						1	1
II. Iohannes 1118-1143					1		1
II.Andronikos ve IX. Mikhael(1295- 1320)						1	1
							103

7.2. GÜMÜŞ SİKKELER

Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi'nde yapılan çalışmada araştırmayı yönlendirecek ve bilimsel anlamda fikir verecek 14 Adet Gümüş Sikke bulunmaktadır. Bu sikkelerin 10'u hexagram ve 4'ü miliaresion'dur. İmparatorlara göre değerlendirme yapılacak olunursa en fazla sikke sayısı Heraclius dönemine aittir,II. (Eylül 641 – 15 Temmuz 668), III. Leon (25 Mart 717 – 18 Haziran 714) , VII. Konstantinus (6 Haziran 913 – 9 Kasım 959), II. Nikephoros (15 Ağustos 963 – 10 aralık 969) dönemlerine ait sikkeler 1'er sikke ile temsil etmektedir.II. Basileios (11 Ocak 976 - 15 Aralık 1025) dönemine ait iki sikke bulunmaktadır.

Tablo 6: Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi Gümüş Sikkelerin İmparatorlara Göre Dağılımı:

	Hexagram	Miliaresion	Toplam
Heraclius (5 Ekim 610 – 11 Ocak 641)	9		9
II.Konstans (Eylül 641 – 15 Temmuz 668)	1		1
III. Leon(25 Mart 717 – 18 Haziran 714)		1	1
VII. Konstantinus (6 Haziran 913 – 9 Kasım 959)		1	1
II. Nikephoros (15 Ağustos 963 – 10 aralık 969)		1	1
II. Basileios(11 Ocak 976 - 15 Aralık 1025)		1	1
			14

7.3. BRONZ SİKKELER

Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi'nde yapılan çalışmada araştırmayı yönlendirecek ve bilimsel anlamda fikir verecek 1377 Adet Bronz sikke tespit edilmiştir.(Tablo 6) Bu miktarlar şu sonuçları vermektedir:

Tablo 7: Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi Bronz Sikkelerin imparatorlara Göre Dağılımı

Birim	Follis	Yarım Follis	Dekanimmium	Pentanummim	Top.
Anastasius (491-518)	57			3	60
1.Justnus (518-527)	61	7			68
I.Justinianus (527 –565)	109	16	4	4	133
II.Justinus (565-578)	127	22	5	1	155
II.Tiberius(578-582)	32	6			38
Mauricius Tiberius (582-602)	100	15	7		122
Focas(602-610)	16	3			19
Heraclius(610-641)	23				23
II.Konstans (641-668)	8				8
VI. Leon (886 – 912)	1				1
Anonim A2 Grubu	278				278
Anonim B Grubu	294				293
Anonim C Grubu	109				108
Anonim D Grubu	44				44
Anonim G Grubu	16				16
Anonim I	10				10

Grubu					
Anonim J Grubu	1				1
					1377

7.4. KATALOG

A)- ANASTASIUS (11 Nisan 491 – 1 Temmuz 518)

Solidus:(Katalog no: 3 - Levha1, 1)

ÖY: DN ANASTASIVS PP AVC

İmparatorun ¾ Miğferli büstü sağa, Tunik ve zırh giyimli, sağ elinde mızrak sol elinde süvari betimli kalkan tutuyor.

AY: VICTORI AVCCCI

Victoria Sola, sağ elinde uzun haç tutuyor. Sağ boşlukta yıldız, kesimde CONOB

Ref: DOC I, s.5, no.3i.1- 4 (Res.1)

Katalog No	Env. No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçü	Resim No
1	1.23.72	CON	Satın Alma 18.4.1972	4,19g	20 mm	
2	21.27.73	CON	Satın Alma 20.2.1973	4,32g	19 mm	
3	5.249.90	CON	Satın Alma - 7.6.1990	4,33 gr.	20 mm	Resim 1
4	5.251.90	CON	Satın Alma 7.6.1990	3,81 gr.	20 mm	

Semissis: (Katalog No: 5- Levha1, 2)

ÖY: DNANASTASIVS PPAVC

İmparatorun İnci diademli, pelerinli büstü sağa

AY: VICTORI AVCCC

Victoria göğüs zırhı üzerinde sağa doğru oturuyor.Şilte yazmakta, sağda haç kesimde CONOB, sağda haç işareti

Ref: DOC I s.8 no.8.1 (Res. 2)

Katalog No	Env. No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçü	Resim No
5	5423	CON	Satın Alma -5.11.1971	2,14g	18 mm	Resim 2

Follis :(Katalog No: 6-57-Levha1, 3-4)

ÖY:DN ANASTASIVS PP AVG

Ortada imparator Anastasius'un büstü sağa dönük diademli, zırhlı ve paludamentumlu şekilde tasvir edilmiştir. Üst kısımdaki lejantta (Efendimiz Anastasius ebedi ve kutsaldır) ifadesi yer almaktadır.

AY: Sikkenin ortasında değer işareti olan ve 40 Nummi birimindeki büyük M harfi yer alır. M harfinin sağında ve solunda birer yıldız ile üst tarafında bir haç işareti vardır. Alt tarafta atölye işareti € En altta ise basıldığı darphanenin yani Constantinapolis'in kısaltılmış şekli olan CON ifadesi yer almaktadır.

Ref.:

DOCI.s.22 no.23 i 1. vd (Res.3 CON)

DOC I, s. 19, no. 23 k 3 (Res 4 CON);

DOC Is.30 no.39vd.(NKM)

Katalog No	Env. No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçü	Resim No
6	2000.621	CON	Sat.Alma-Belirtmemiş	16,08g	34 mm	Resim 3
7	109	CON	Sat.Alma-Belirtmemiş	14,36g	35 mm	
8	298	CON	Sat.Alma-10.06.1960	17,58g	32 mm	
9	424	CON	Hediye- 04.03.1966	17,7 g	32 mm	
10	709	CON	Hediye- 30.08.1966	16,9 g	33 mm	
11	712	CON	Hediye- 30.08.1966	13,82 g	33 mm	
12	802	CON	Sat. Alma-03.10.1966	14,29g	29 mm	
13	822	CON	Sat. Alma-03.10.1966	16,40g	35 mm	
14	991	CON	Sat. Alma-23.11.1966	15,20g	31mm	
15	1068	CON	Sat. Alma-23.11.1966	15,63g	30mm	
16	1074	CON	Sat. Alma-23.11.1966	15,37g	33mm	
17	1076	CON	Sat. Alma-23.11.1966	16,98g	31 mm	
18	1169	CON	Sat. Alma-02.01.1967	11,9 g	32 mm	
19	2759	CON	Sat. Alma-24.06.1967	15,95g	30 mm	
20	2967	CON	Sat. Alma-06.11.1967	11,69g	29 mm	
21	3100	CON	Sat. Alma-24.01.1968	16,78g	35 mm	
22	3263	CON	Sat. Alma-02.01.1968	14,39g	31 mm	
23	3427	CON	Sat. Alma-06.02.1968	16,91g	31 mm	
24	3734	CON	Sat. Alma-10.04.1968	15,43g	34 mm	
25	3735	CON	Sat. Alma-10.04.1968	13,54g	30 mm	
26	3828	CON	Sat. Alma-10.04.1968	10,07g	34 mm	
27	4091	CON	Sat. Alma-20.05.1968	16,86 g	33 mm	
28	4355	CON	Sat. Alma-27.06.1969	17,86g	36 mm	
29	4463	CON	Sat. Alma-17.09.1969	16,75g	34mm	
30	4802	CON	Sat. Alma-06.05.1971	16,09g	31 mm	
31	30.11.72	CON	Sat. Alma-23.06.1972	13,20g	30 mm	
32	32.37.72	CON	Sat. Alma-12.07.1972	12,89g	36 mm	
33	8.19.73	CON	Sat. Alma-13.02.1973	17,50g	37 mm	
34	14.74.73	CON	Sat. Alma-13.02.1973	16,19g	30mm	
35	14.134.73	CON	Sat. Alma-16.02.1973	15,70g	31 mm	
36	17.117.73	CON	Sat. Alma-16.02.1973	13,84g	32 mm	
37	4.309.75	CON	Sat. Alma-31.01.1975	16,86g	31 mm	

38	5.220.75	CON	Sat. Alma-21.02.1975	7,5 g	25 mm	
39	5.224.75	CON	Sat. Alma-21.02.1975	15,03g	31 mm	
40	5.265.75	CON	Sat. Alma-21.02.1975	16,06g	31 mm	
41	5.273.75	CON	Sat. Alma-21.02.1975	16,35 g	36 mm	
42	7.31.76	CON	Sat. Alma-26.11.1976	15,12g	34 mm	
43	8.38.76	CON	Sat. Alma-30.11.1976	18,13g	33 mm	
44	9.132.76	CON	Sat. Alma-08.12.1976	15,00 g	35 mm	
45	1.6.77	CON	Sat. Alma-18.01.1977	14,65g	33 mm	
46	3.183.77	CON	Sat. Alma-18.01.1977	14,46g	34 mm	
47	3.186.77	CON	Sat. Alma-11.02.1977	15,34g	33 mm	
48	6.39.77	CON	Sat. Alma-21.02.1977	17,29g	32 mm	
49	6.41.77	CON	Sat. Alma-21.02.1977	16,42g	35 mm	
50	7.93.77	SİLİK	Sat. Alma-21.02.1977	10,37g	23 mm	
51	10.35.77	CON	Sat. Alma-25.02.1977	17,65g	38 mm	
52	12.61.77	NKM	Sat. Alma-17.06.1977	14,78g	31 mm	
53	1.84.78	CON	Sat. Alma-18.01.1978	16,97g	36 mm	
54	14.41.78	SİLİK	Sat. Alma-20.07.1978	15,84g	33 mm	
55	28.174.78	CON	Sat. Alma-22.12.1978	16,62g	34 mm	
56	28.178.78	CON	Sat. Alma-22.22.1978	18,14g	34 mm	
57	7.33.79	CON	Sat. Alma-26.01.1979	15,47g	31 mm	Resim 4
58	16.9.85	CON	Sat. Alma-06.06.1985	16,93g	32 mm	
59	18.27.85	CON	Sat. Alma-06.06.1985	14,45g	29 mm	
60	15.81.86	CON	Sat. Alma-09.12.1986	15,53g	35 mm	
61	6.45.94	CON	Sat. Alma-22.11.1994	18,74g	29mm	
62	2002.1673	CON	Sat. Alma- Belirtilmemiş	15,22g	31 mm	

Pentanummiun: (Katalog No: 63 – Levha 1 ,5)

Ön Yüz: Büst sağa diademli zırlı ve paludamentumlu.

Arka Yüz: € harfi sağa. sağda Γ işareti

Ref:

DOCI, s.25 no;26c1- 4; (Res. 5)

Katalog No	Env.No	Darp	Müzeve Geliş Şeklive Tarihi	Ağırlık	Ölçü	Resim No
63	7.48.81		Satın Alma 12.06.1981-	2,31g	14 mm	Resim 5
64	7.49.81		Satın Alma -12.06.1981	2,23g	14 mm	
65	97.340		Satın Alma -Beltilmemiş	2,40g	15 mm	

B-) I. JUSTINUS (10 TEMMUZ 518 – 1 AĞUSTOS 527)

Follis :(Katalog No:119 - Levha1, 6)

Ön Yüz: DN JVSTINVS PPAV

Büst sağa diademli zırlı ve paludamentumlu.

Arka Yüz: M harfi, yukarıda haç, sağ ve sol boşlukta birer yıldız, altta atölye işaretiolan Δ kesimde CON

Ref.:

DOC I s.41 no: 8 d1- 2; (Res 6 CON)

DOC I s.52 no:45a (Kat.No:86;(ANT)

DOC I s.49 no:33b1; (Kat.No:123 NKM)

Katalog No	Env. No	Darp	Müzeve Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü:	Resim No
66	299	CON	Sat. Alma 10.06.1966	14,65g	30 mm	
67	344	CON	Devir - 25.06.1966	17,34g	31 mm	
68	421	CON	Devir - 04.03.1966	15,88g	31mm	
69	428	CON	Devir - 04.03.1966	14,31g	31 mm	
70	665	CON	Sat. Alma-30.08.1966	13,61g	32 mm	
71	801	SİLİK	Sat. Alma 03.10.1966	17,63g	31 mm	
72	863	CON	Hediye - 20.10.1966	16,43g	31 mm	
73	882	CON	Hediye - 26.10.1966	13,21g	31 mm	
74	989	CON	Sat.Alma 23.11.1966	16,50g	29 mm	
75	1171	CON	Sat.Alma 29.11.1966	16,04g	30 mm	

76	2621	CON	Sat.Alma 02.06.1967	16,67g	31 mm	
77	2759	CON	Sat.Alma 24.06.1967	15,95g	30 mm	
78	2763	CON	Sat.Alma 24.06.1967	17,40g	30 mm	
79	2764	CON	Sat.Alma 24.06.1967	15,60g	32 mm	
80	2766	SİLİK	Sat.Alma 24.06.1967	13,97g	29mm	
81	2767	CON	Sat.Alma 24.06.1967	7,58g	27 mm	
82	3015	CON	Sat.Alma 02.12.1967	17,45g	30 mm	
83	3096	CON	Sat.Alma 02.12.1967	16,80g	31 mm	
84	3102	CON	Sat.Alma 24.01.1968	17,73 g	33 mm	
85	3110	CON	Sat.Alma 24.01.1968	19,84g	30 mm	
86	3217	ANT	Sat.Alma 24.01.1968	16,85g	33 mm	
87	3255	CON	Sat.Alma 31.01.1968	16,11g	31 mm	
88	3266	CON	Sat. Alma-31.01.1968	9,74 g	29 mm	
89	3270	CON	Sat.Alma 31.01.1968	11,57g	31 mm	
90	3742	CON	Sat.Alma 10.04.1968	15,41g	30 mm	
91	3743	CON	Sat.Alma 10.04.1968	15,79g	30 mm	
92	3780	CON	Sat.Alma 10.04.1968	12,91g	33 mm	
93	3781	CON	Sat.Alma 10.04.1968	12,30g	31 mm	
94	3863	CON	Sat.Alma 16.05.1968	14,27g	31 mm	
95	4243	CON	Sat.Alma 20.05.1969	16,06g	29 mm	
96	4339	CON	Sat.Alma 27.06.1969	17,82g	29 mm	
97	8.20.73	CON	Sat.Alma 13.02.1973	14,72g	33 mm	
98	17.118.73	CON	Sat.Alma 16.02.1973	18,91g	29 mm	
99	21.7.73	CON	Sat.Alma 20.02.1973	15,39g	33 mm	
100	21.8.73	CON	Sat.Alma 20.02.1973	13,84g	30 mm	
101	21.10.73	CON	Sat.Alma 20.02.1973	11,90g	30 mm	
102	21.11.73	CON	Sat.Alma 20.02.1973	15,22g	30 mm	
103	23.21.73	CON	Sat.Alma 21.02.1973	14,16g	32 mm	
104	28.51.73	CON	Sat.Alma 06.06.1973	14,77g	31mm	
105	30.75.73	CON	Sat.Alma 08.06.1973	15,41g	29 mm	
106	4.266.75	CON	Sat.Alma 31.01.1975	15,05g	30 mm	
107	4.344.75	CON	Sat.Alma 31.01.1975	15,74g	30 mm	
108	5.216.75	SİLİK	Sat.Alma 21.02.1975	14,36g	29 mm	
109	5.218.75	CON	Sat.Alma 21.02.1975	14,72g	31 mm	
110	5.240.75	SİLİK	Sat.Alma 21.02.1975	15,25g	32 mm	
111	5.268.75	CON	Sat.Alma 21.02.1975	16,46g	30 mm	
112	8.34.76		Sat.Alma 30.01.1976	15,82g	32 mm	
113	8.41.76	CON	Sat.Alma 30.11.1976	14,16g	31 mm	
114	8.42.76	ANTX	Sat.Alma 30.11.1976	13,84g	33 mm	

115	3.185.77	CON	Sat.Alma 11.02.1977	15,41g	37 mm	
116	10.36.77	ANTX	Sat. Alma-25.02.1977	14,14g	34 mm	
117	11.192.78	CON	Sat.Alma 12.07.1978	15,50g	32 mm	
118	11.256.78	CON	Sat.Alma 12.07.1978	15,14g	29 mm	
119	13.65.77	CON	Sat.Alma-21.06.1977	17,82g	33 mm	Resim 6
120	14.31.78	CON	Sat.Alma20.07.1978	16,88g	29 mm	
121	14.35.78	CON	Sat.Alma20.07.1978	17,30g	29mm	
122	15.95.83	CON	Sat.Alma 30.11.1983	16,53g	38mm	
123	3.3.84	NIKM	Sat.Alma 09.05.1984	16,27g	31 mm	
124	16.65.86	CON	Sat.Alma 08.12.1986	14,56g	30 mm	
125	9.18.96	CON	Sat.Alma 19.07.1996	17,08g	27 mm	
126	2002.1672	CON	Sat.Alma-Belirtilmemiş	16,91g	31 mm	

Yarım Follis :(Katalog No: 128 -Levha 2, 7)

Ön Yüz: Ortada imparator Justinus'un büstü sağa dönük diademli, zırlı ve paludamentumlu şekilde tasvir edilmiştir. Üst kısımdaki lejantta DN IVSTINVS PP AV (Efendimiz Justinus ebedi ve kutsaldır) ifadesi yer almaktadır.

Arka Yüz: Sikkenin ortasında değer işareti olan ve 20 nummi birimindeki büyük K harfi yer alır. K harfinin sol boşluğunda uzun bir haç vardır. K harfinin sağ tarafında atölye işareti Δ bulunmaktadır.

Ref.:

DOC I, s. 42, no. 15d 2; (Res. 7)

Katalog No	Env. No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No:
127	979		Satın Alma 12.11.1966	7,01g	25 mm	
128	5.67.91		Satın Alma- 25.12.1991	8,07g	27mm.	Resim 7
129	2570		Satın Alma- 22.05.1967	8,47g	26mm	

130	3231		Satın Alma- 24.01.1968	6,16g	28mm	
131	4319		Satın Alma- 17.06.1969	9,72g	26 mm	
132	5.243.75		Satın Alma- 21.02.1975	7,61g	23 mm	
133	7.54.85		Satın Alma- 29.03.1985	6,98g	25 mm	

B)- I.JUSTINIANUS (1 Ağustos 527 – 1 KASIM 565)

Solidus:(Katalog No:134 –Levha 2, 8)

ÖY: DN IVISTINI ANVS PP AVI

İmparatorun diadem ve cuirass giyimli cepheden büstü, miğferin iki yanında iki sıra sarkacı yer alır. sağ elinde haçlı globus tutuyor ,sol eliyle üzerinde süvari bulunan kalkan tutuyor.

AY: VICTORI AVCCC

Victoria ayakta, tunik ve pallium giyimli, sağ elinde uzun haç, sol elinde haçlı globus tutuyor. Sağ alt boşlukta yıldız motifi, kesimde CONOB

Ref:

DOC I s.71 no.9d 1 (Res.8)

Katalog No	Env. No	Darp	Müze Geliş Şekli Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No:
134	4455		Müsadere -25.08.1969	4,41gr.	20 mm	Resim 8
135	4456		Müsadere 25.08.1969	4,42gr	20mm	
136	4457		Müsadere 25.08.1969	4,14gr	20mm	
137	4458		Müsadere 25.08.1969	4,44gr	21 mm	
138	4.60.78		Satın Alma -26.6.1978	4,39g	20 mm	
139	15.50.92		İstirdat 19.11.1992	4,40g	20 mm	
140	15.53.92		İstirdat 19.11.1992	4,20g	20 mm	
141	15.54.92		İstirdat 19.11.1992	4,36g	20 mm	
142	15.55.92		İstirdat 19.11.1992	4,45g	18 mm	
143	15.56.92		İstirdat 19.11.1992	4,25g	20 mm	
144	15.57.92		İstirdat 19.11.1992	4,35g	20 mm	

Semissis:(Katalog No: 145-Levha 2, 9)

ÖY: DN IVISTINI ANVS PP AV[]

İmparatorun İnci diademli, pelerinli büstü sağa

AY: VICTORI AVCCC

Victoria göğüs zırhı üzerinde sağa doğru oturuyor. Şilte yazmakta, kesimde CONOB

Ref: DOC I s.74 no.17.1. / 17.2(Res.9)

Katalog No	Env. No	Darp	Müze Geliş Şekli Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
145	5240		Satın Alma 12.11.197	2,16g	19 mm	Resim 9

Tremissis: (Katalog No: 146 - Levha2, 10)

ÖY: DNIVSTINI ANVSPPAVC

İmparatorun ¾ büstü sağa, diademli, zırhlı ve paludamentumlu.

AY: [VICTORIA] AVCVSTORVM

Victoria sağa yürüyor sağ elinde çelenk, sol elinde haçlı globus tutuyor. Sağ alt boşlukta yıldız motifi. Kesimde CONOB

Ref:

DOC I s.75 no.19.1 (Res.10)

Katalog No	Env. No	Darp	Müze Geliş Şekli Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
146	4454		Müsadere 25.08.1969	1,25 gr.	15 mm	Resim10
147	4.62.78		Satın Alma - 26.6.1978	1,46g	18 mm	
148	5.88.79		Satın Alma 12.1.1979	2,48g	16 mm	

Follis:(Katalog No: 179-217 –Levha 2, 11-12)

Ön Yüz: Ortada imparator Justinianus'un büstü cepheden diademli, zırhlı ve paludamentumlu şekilde tasvir edilmiştir. Sağ elinde haçlı globus tutmaktadır. Sağ taraftaki boşlukta haç yer almaktadır. Üst kısım da ki lejantta DN IVSTINI ANVS PP AVG (Efendimiz Justinianus ebedi ve kutsaldır) ifadesi yer almaktadır.

Arka Yüz: Sikkenin ortasında değer işareti olan ve 40 nummi birimindeki büyük M harfi yer alır. M harfinin sol tarafında ANNO (yıl) ifadesi yer alırken sağ tarafta sikkenin imparatorun iktidarının kaçınıcı yılında basıldığını gösterir. Üst tarafta bir haç işareti bulunmaktadır. Aşağıda darphane işareti yer almaktadır.(ΘΥΠΟ)

Ref.:

DOC I, s.142 no.215 b2 (Res.11 ΘΥΠΟ)

DOC I, s.79,no.28c 5 (Kat.154 CON)

DOCI, s.125,no.164b (Kat.149 KYZ)

DOCI, s.110,no.110.1 (Kat.151 NKM)-

DOCI, s.147,no.229 b2 (Kat.152 THEUP)-

Katalog No	Env.No	Darp	Müzeve Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No:
149	264	KYZ	Satın Alma 19.04.1966	20,81g	41mm	
150	433	SİLİK	Devir - 25.06.1966	14,35g	29mm	
151	894	NIKM	Satın Alma 03.11.1966	13,02g	29 mm	
152	909	THEUP	Satın Alma 12.11.1966	18,15g	32 mm	
153	2634	SİLİK	Satın Alma 12.11.1966	13,36g	30mm	
154	2635	CON	Satın Alma 05.06.1967	18,13g	31mm	
155	2756	THEUP	Satın Alma 24.06.1967	13,53g	31 mm	
156	2765	THEUP	Satın Alma 24.06.1967	13,54g	32 mm	
157	2777	NIKO	Satın Alma 08.09.1967	11,9g	26 mm	
158	2860	THEUP	Satın Alma 08.09.1967	16,11g	31 mm	
159	2891	CON	Satın Alma 15.09.1967	16,54g	31 mm	
160	3043	CON	Satın Alma 02.12.1967	17,25g	31 mm	

161	3092	NIKO	Satın Alma 24.01.1968	12,42g	31 mm	
162	3134	Silik	Satın Alma 24.01.1968	16,83g	31mm	
163	3262	CON	Satın Alma 31.01.1968	17,38g	34mm	
164	3416	CON	Satın Alma 06.02.1968	15,91g	31mm	
165	3537	CON	Satın Alma 10.04.1968	16,16g	31mm	
166	3710	CON	Satın Alma 10.04.1968	14,82g	30mm	
167	3717	KYZ	Satın Alma 10.04.1968	9,55g	28 mm	
168	3723	CON	Satın Alma 10.04.1968	14,05g	29mm	
169	3725	CON	Satın Alma 10.04.1968	14,36g	29mm	
170	3740	CON	Satın Alma 10.04.1968	17,07g	30mm	
171	3750	CON	Satın Alma 10.04.1968	15,08g	30mm	
172	3754	CON	Satın Alma 10.04.1968	15,27g	30mm	
173	3867	CON	Satın Alma 16.05.1968	15,68g	30mm	
174	3908	CON	Satın Alma 20.05.1968	18,26g	30mm	
175	3933	THEUP	Satın Alma 20.05.1968	13,70g	32mm	
176	3935	THEUP	Satın Alma 20.05.1968	14,96g	32mm	
177	3999	Silik	Satın Alma 20.05.1968	8,23g	28 mm	
178	4013	KYZ	Satın Alma 20.05.1968	9,32g	28mm	
179	4130	ӨҮПО	Satın Alma 17.10.1968	21,52g	41 mm	Resim11
180	4227	CON	Satın Alma 07.05.1969	9,82g	30 mm	
181	4241	NIK	Satın Alma 20.05.1969	22,11g	43 mm	
182	4242	CON	Satın Alma 20.05.1969	17,26g	30 mm	
183	4351	CON	Satın Alma 27.06.1969	16,58g	32 mm	
184	4361	CON	Satın Alma 27.06.1969	19,18g	36 mm	
185	4426	CON	Satın Alma 27.06.1969	16,58g	39 mm	
186	4461	CON	Satın Alma 27.06.1969	19,18g	36 mm	
187	4462	CON	Satın Alma 17.09.1969	16,18g	29 mm	
188	4481	CON	Satın Alma 17.09.1969	19,78g	37 mm	
189	4872	KYZ	Satın Alma 30.06.1971	19,14g	40 mm	
190	5361	THEUP	Satın Alma 22.11.1971	16,03g	30 mm	
191	8.16.73	CON	Satın Alma 13.02.1973	19,91g	39 mm	
192	8.17.73	CON	Satın Alma 13.02.1973	20,91g	40 mm	
193	8.18.73	CON	Satın Alma 13.02.1973	20,46g	39 mm	
194	8.21.73	THEUP	Satın Alma 13.02.1973	12,78g	32 mm	
195	20.6.73	CON	Satın Alma 13.02.1973	15,40g	28 mm	
196	21.2.73	CON	Satın Alma 20.02.1973	16,25g	32 mm	
197	21.7.73	SİLİK	Satın Alma 20.02.1973	15,39g	33 mm	
198	21.9.73	SİLİK	Satın Alma 20.02.1973	14,95g	33 mm	
199	28.53.73	NIKO	Satın Alma 06.06.1973	15,71g	30 mm	

200	32.6.73	AN	Satın Alma 18.06.1973	15,61g	31 mm	
201	55.51.73	SİLİK	Belirtilmemiş	18,01g	33mm	
202	3.16.74	SİLİK	Satın Alma 25.01.1974	10,99g	31 mm	
203	3.24.74	NIKO	Satın Alma 25.01.1974	11,18g	32 mm	
204	4.282.75	CON	Satın Alma 31.01.1975	16,66g	31 mm	
205	4.287.75	SİLİK	Satın Alma 31.01.1975	18,85g	36 mm	
206	4.313.75	CON	Satın Alma 31.01.1975	15,80g	32 mm	
207	4.323.75	THUP	Satın Alma 31.01.1975	16,28g	32 mm	
208	5.212.75	ӨYHO	Satın Alma 21.02.1975	12,64g	28 mm	
209	5.236.75	Silik	Satın Alma 21.02.1975	12,33g	30mm	
210	5.255.75	CON	Satın Alma 21.02.1975	16,20g	30 mm	
211	5.278.75	ӨY	Sat. Alma-21.02.1975	16,11g	30 mm	
212	6.49.76	NIKO	Satın Alma 24.11.1976	16,69g	33 mm	
213	8.39.76	THEUP	Satın Alma 30.11.1976	18,19g	35 mm	
214	8.40.76	CON	Satın Alma 30.11.1976	16,54g	31 mm	
215	3.184.77	CON	Satın Alma 11.02.1977	10,30g	30 mm	
216	3.221.77	CON	Satın Alma 11.02.1977	13,65g	30 mm	
217	12.55.77	CON	Satın Alma 17.06.1977	22,35g	39 mm	Resim12
218	12.63.77	CON	Satın Alma 17.06.1977	18,45g	34 mm	
219	1.91.78	CON	Satın Alma 17.06.1978	14,05g	31 mm	
220	4.72.78	CON	Satın Alma 17.06.1978	17,39g	31 mm	
221	11.175.78	CON	Satın Alma 12.07.1978	13,20g	31 mm	
222	11.195.78	Silik	Satın Alma 12.07.1978	14,51g	31mm	
223	11.414.78	Silik	Satın Alma 12.07.1978	15,37g	34 mm	
224	11.427.78	Silik	Satın Alma 12.07.1978	15,37g	33 mm	
225	28.179.78	CON	Satın Alma 12.07.1978	12,62g	29 mm	
226	7.57.81	THEUP	Satın Alma 12.06.1981	18,66g	37 mm	
227	7.58.81	THEUP	Satın Alma 12.06.1981	15,50g	32 mm	
228	7.60.81	THUP	Satın Alma 12.06.1981	18,92g	37mm	
229	7.61.81	THUP	Satın Alma 12.06.1981	20,59g	37 mm	
230	7.62.81	SİLİK	Satın Alma 12.06.1981	19,04g	35 mm	
231	7.69.81	CON	Satın Alma 12.06.1981	17,12g	37 mm	
232	7.70.81	CON	Satın Alma 12.06.1981	16,90g	41mm	
233	7.71.81	CON	Satın Alma 12.06.1981	18,56g	38mm	
234	43.70.82	CON	Satın Alma 23.12.1982	15,31g	32 mm	
235	43.79.82	THEUP	Satın Alma 23.12.1982	15,31g	32 mm	
236	3.1.84	CON	Satın Alma 09.05.1984	21.59g	43 mm	
237	9.40.84	CON	Satın Alma 04.06.1984	14,89g	31 mm	
238	9.41.84	CON	Satın Alma 04.06.1984	18,39g	31 mm	

239	7.51.85	THEUP	Satın Alma 29.03.1985	15,44g	32 mm	
240	10.35.85	NIKM	Satın Alma 29.03.1985	16,55g	27 mm	
241	15.80.86	CON	Satın Alma 09.12.1986	18,56g	33 mm	
242	15.82.86	CON	Satın Alma 09.12.1986	18,65g	38 mm	
243	1.44.90	-----	Satın Alma 28.05.1990	20,67g	39 mm	
244	1.52.90	CON	Satın Alma 28.05.1990	20,30g	33 mm	
245	8.46.90	NIKO	Satın Alma 31.08.1990	11,74g	25 mm	
246	8.47.90	THEUP	Satın Alma 31.08.1990	12,17g	30 mm	
247	14.35.90	CON	Satın Alma 31.08.1990	21,11g	36mm	
248	15.1234.92	THEUP	İstirdat 11.11.1992	16,29g	36 mm	
249	15.1235.92	THEUP	İstirdat 11.11.1992	15,52g	33 mm	
250	6.48.94	CON	Satın Alma 22.11.1994	16,38g	32 mm	
251	9.19.96	CON	Satın Alma 26.11.1996	12,45g	30 mm	
252	97.511	THEUP	SatınAlma-Belirtilmemiş	19,42g	36 mm	
253	98.121	CON	SatınAlma-Belirtilmemiş	22,58g	38 mm	
254	2002.158	THEUP	SatınAlma-Belirtilmemiş	18,11g	36 mm	
255	2002.1675	NIKO	SatınAlma-Belirtilmemiş	13,12g	31 mm	
256	2002.2277	CON	SatınAlma-Belirtilmemiş	15,43 g	31 mm	
257	2011.48	CON	Satın Alma 11.01.2011	11,75g	30. mm	

Yarım Follis: (Katalog No: 258 –Levha 3, 13)

Ön Yüz: Ortada imparator Justinianus'un büstü cepheden diademli, zırlı ve paludamentumlu şekilde tasvir edilmiştir. Sağ elinde haçlı globus tutmaktadır. Sağ taraftaki boşlukta haç yer almaktadır. Üst kısımdaki lejantta DN IVSTINI ANVS PP AVI (Efendimiz İustinianus ebedi ve kutsaldır) ifadesi yer almaktadır.

Arka Yüz: Sikkenin ortasında değer işareti olan ve 20 nummi birimindeki büyük K harfi yer alır. K harfinin sol tarafında ANNO (yıl) ifadesi yer alırken sağ tarafta ise XII (oniki) rakamı yer alır ki bu da sikkenin imparatorun 12.(onikinci) yılında basıldığını gösterir. Üst tarafta bir haç işareti bulunmaktadır. Aşağıda ise darphane Δ işareti yer almaktadır.

Ref:

DOCI,s.96 no.62.c, (Res.13 CON)

DOCI,s.150 no.242, (Kat.260 ANT)

DOCI,s.120 no.142, (Kat.269 NIK)

DOCI,s.165 no.294.1 (Kat.270 CAR)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
258	98.182	CON	Satın Alma 20.06.1997	11,10g	33mm	Resim13
259	1112	CON	Satın Alma 23.11.1966	5,87g	22mm	
260	2893	ANT	Satın Alma 15.09.1967	8,59g	25 mm	
261	3036	CON	Satın Alma 02.12.1967	10,83g	29 mm	
262	3994	SİLİK	Satın Alma 20.05.1968	5,18g	24mm	
263	4150	SİLİK	Satın Alma 27.12.1968	6,15g	23 mm	
264	4223	SİLİK	Satın Alma 07.05.1969	4,86g	23 mm	
265	4245	ANT	Satın Alma 20.05.1969	9,60g	28 mm	
266	4468	SİLİK	Satın Alma 17.09.1969	11,83g	30 mm	
267	4469	SİLİK	Satın Alma 17.09.1969	5,58g	26 mm	
268	4488	SİLİK	Hediye 11.08.1969	8,75g	26 mm	
269	3.214.77	NIKO	Satın Alma 11.02.1977	7,02g	24 mm	
270	12.62.77	CAR	Satın Alma 17.06.1977	12,11g	28 mm	
271	14.32.78	SİLİK	Satın Alma 20.07.1978	9,10g	24 mm	
272	15.72.86	SİLİK	Satın Alma 17.06.1986	6,76g	23 mm	
273	9.21.96	SİLİK	Satın Alma 26.11.1996	6,75g	20 mm	

Dekanummium: (Katalog No: 274 –Levha 3, 14)

Ön Yüz: İmparator büstü cepheden yada (sağa) Üst kısımdaki lejantta DN IVSTINI ANVS PP AVG (Efendimiz İustinianus ebedi ve kutsaldır) ifadesi yer almaktadır.

Arka Yüz: Sikkenin ortasında değer işareti olan ve 10 nummi birimindeki I harfi yer alır. I harfinin sol tarafında ANNO (yıl) ifadesi yer alırken sağ tarafta ise yirmi beş rakamı yer alır ki bu da sikkenin imparatorun yirmi beşinci yılında basıldığını gösterir. Aşağıda darphane işareti kullanılmaktadır.

Ref. :

DOCI,s.152 no.256.1,(Kat.no 274 THUP)

DOCI,s.151 no.252,

DOCI,s.98 no.77.1 (Kat no:276 CON)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze'ye Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
274	1038	THUP	Satın Alma 23.11.1966	3,72g	18 mm	Resim 14
275	4172	THUP	Satın Alma 27.12.1968	3,74g	22 mm	
276	4477	CON	Satın Alma 17.09.1979	4,83g	24 mm	
277	14.33.78	THUP	Satın Alma 20.07.1978	4,14g	25 mm	

Pentanummium:(Katalog No: 278- Levha 3, 15)

Ön Yüz: Ortada imparator Justinianus'un büstü sağa Üst kısımdaki lejantta DN IVSTINI ANVS PP AVG (Efendimiz İustinianus ebedi ve kutsaldır) ifadesi yer almaktadır.

Arka Yüz: Sikkenin ortasında değer işareti olan ve 5 nummi birimindeki € harfi yer alır.€ harfinin sağ tarafında ise yıldız yer alır.

Ref. :

DOCI,s.157 no.271.3, Res. 15 ANT)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze'ye Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
278	7.51.81	ANT	Satın Alma-12.06.1981	1,84g	15 mm	Resim 15
279	7.53.81	-----	Satın Alma -12.06.1981	2,28g	16 mm	
280	7.54.81	ANT	SatınAlma 12.06.1981	1,83g	14 mm	
281	7.60.85	ANT	SatınAlma 29.03.1985	2,67g	16 mm	

C-) II. JUSTINUS (15 KASIM 565 – 5 EKİM 578)

Solidus: (Katalog No: 282 - Levha3;16)

ÖY: DNIVISTINVSPPAVI

Büst cepheden kısa sakallı, zırhlı ve sorguç miğferli, diademli, pendilialı. Sağ elinde globus tutuyor. Globusun üstünde imparatoru taçlandıran Victoria figürü, sol omzunda süvari betimli kalkan.

AY: VICTORIA AVCCC

Konstantinopolis oturuyor. Sağa bakıyor.Miğferli,tunik ve manto giyimli,sağ omuzda aigis, sağ eliyle mızrağa yaslanıyor.Sol elinde haçlı globus, kesimde CONOB

Ref:

DOC I s 198. 1(Res.16)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
282	15.47.92		İstirdat 19.11.1992	4,20g	20 mm	Resim 16

Follis:

(Katalog No: 312- 385 - 394 – Levha 3 , 17-18 - Levha 4,19)

Ön Yüz: Ortada imparator Justinus ve Sophia tahtta oturmaktadırlar. Cepheden Justinus sağ elinde haçlı globus tutarken, Sophia sağ elinde haçlı asa tutmaktadır. Her ikisinin de başında nimbus vardır. Aralarında haç yer alır. Üst kısım da ki lejantta DN IVSTI NVS PP AVC (Efendimiz İustinus ebedi ve kutsaldır) ifadesi yer almaktadır.

Arka Yüz: Sikkenin ortasında değer işareti olan ve 40 nummi birimindeki büyük M harfi yer alır. M harfinin sol tarafında ANNO (yıl) ifadesi yer alırken sağ tarafta ise sikkenin basım tarihi bulunmaktadır. Üst tarafta bir haç işareti ile alt tarafta atölye işareti bulunmaktadır. Alta darphane işareti yer almaktadır.

Ref:

DOCI,s.235no.121d, (Res.17 KYZ)

DOCI,s.245 no.159, (Res.18 THEUP)

DOC I,s.228 no.96 b3, (Res 19 NIKO)

DOC I,s.211no.37 d (Kat. no,287 CON)

Kat. No	Env.No	Darp	Müzeve Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
283	153	NIKO	Satın Alma 11.01.1966	13,09g	27 mm	
284	301	NIKO	Satın Alma 10.06.1966	11,85g	28 mm	
285	314	NIKO	Satın Alma 15.06.1966	13,05g	28 mm	
286	427	NIKO	Devir 25.06.1966	12,29g	30 mm	
287	429	CON	Devir 25.06.1966	14,46g	33 mm	
288	430	NIKO	Devir 25.06.1966	11,71g	31 mm	
289	431	KYZ	Devir 25.06.1966	12,23g	28 mm	
290	432	KYZ	Devir 25.06.1966	12,76g	27 mm	
291	438	NIKO	Devir 25.06.1966	13,03g	27 mm	
292	805	CON	Satın Alma 03.10.1966	13,11g	28 mm	
293	833	CON	Satın Alma 16.10.1966	13,29g	30 mm	
294	911	THEUP	Satın Alma 16.11.1966	14,57g	29 mm	
295	980	SİLİK	Satın Alma 23.11.1966	6,03g	25 mm	
296	985	NIKO	Satın Alma 23.11.1966	13,05g	30 mm	
297	990	CON	Satın Alma 23.11.1966	12,95g	28mm	
298	1061	CON	Satın Alma 23.11.1966	12,41g	30mm	
299	1072	NIKO	Satın Alma 23.11.1966	13,66g	29 mm	
300	1168	KYZ	Satın Alma 29.11.1966	11,99g	30 mm	
301	1172	NIKO	Satın Alma 02.01.1967	11,91g	30 mm	
302	1192	NIKO	Satın Alma 02.01.1967	13,62g	31 mm	
303	1193	CON	Satın Alma 02.01.1967	12,06g	32 mm	
304	2715	CON	Satın Alma 05.06.1967	15,80g	31 mm	
305	2736	CON	Satın Alma 24.06.1967	13,43g	31 mm	
306	2760	NIKO	Satın Alma 24.06.1967	12,76g	30 mm	
307	2761	CON	Satın Alma 24.06.1967	14,71g	30 mm	
308	3027	CON	Satın Alma 02.12.1967	8,90g	27 mm	
309	3044	CON	Satın Alma 02.12.1967	10,65g	29 mm	
310	3099	CON	Satın Alma 24.01.1968	13,51g	31 mm	
311	3232	CON	Satın Alma 24.01.1968	12,11g	31 mm	
312	3259	KYZ	Satın Alma 31.01.1968	14,25g	29mm	Resim: 17

313	3534	NIKO	Satın Alma 10.04.1968	11,15g	29 mm	
314	3706	SİLİK	Satın Alma 10.04.1968	13,81g	31 mm	
315	3713	NIKO	Satın Alma 10.04.1968	6,59g	25 mm	
316	3714	NIKO	Satın Alma 10.04.1968	13,99g	29 mm	
317	3715	SİLİK	Satın Alma 10.04.1968	12,56g	30 mm	
318	3716	NIKO	Satın Alma 10.04.1968	11,67g	30 mm	
319	3727	THEUP	Satın Alma 10.04.1968	9,12g	30 mm	
320	3857	NIKO	Satın Alma 16.05.1968	13,06g	29 mm	
321	3927	KYZ	Satın Alma 20.05.1968	13,02g	30 mm	
322	4056	CON	Satın Alma 20.05.1968	13,22g	29 mm	
323	4061	CON	Satın Alma 20.05.1968	11,15g	30 mm	
324	4218	SİLİK	Satın Alma 30.04.1969	13,01g	27 mm	
325	4233	CON	Satın Alma 30.05.1969	13,74g	30 mm	
326	4251	NIKA	Satın Alma 20.05.1969	12,40g	29 mm	
327	4264	CON	Satın Alma 20.05.1969	10,78g	29 mm	
328	4338	NIKO	Satın Alma 22.06.1969	12,34g	29 mm	
329	4427	THEUP	Satın Alma 27.06.1969	14,91g	31 mm	
330	4460	NIKO	Satın Alma 17.09.1969	11,99g	29 mm	
331	4746	NIKO	Satın Alma 21.01.1970	14,52g	35 mm	
332	4753	NIKO	Satın Alma 21.01.1970	13,20g	30 mm	
333	5097	KYZ	Satın Alma 05.09.1971	11,83g	29 mm	
334	32.31.72	CON	Satın Alma 23.06.1972	12,87g	29 mm	
335	32.32.72	CON	Satın Alma 23.06.1972	12,13g	30 mm	
336	53.23.72	CON	Satın Alma 25.12.1972	11,59g	29 mm	
337	2.6.73	NIKO	Satın Alma 20.01.1973	13,42g	28 mm	
338	14.72.73	CON	Satın Alma 16.02.1973	13,61g	29 mm	
339	14.73.73	CON	Satın Alma 16.02.1973	13,97g	30 mm	
340	14.75.73	NIKO	Satın Alma 16.02.1973	13,16g	28 mm	
341	14.132.73	NIKO	Satın Alma 16.02.1973	11,08g	30 mm	
342	14.133.73	SİLİK	Satın Alma 16.02.1973	14,63g	31 mm	
343	23.20.73	THEUP	Satın Alma 21.02.1973	11,81g	29 mm	
344	23.22.73	THEUP	Satın Alma 21.02.1973	15,25g	34 mm	
345	1.13.74	NIKO	Satın Alma 11.02.1974	11,86g	29 mm	
346	3.25.74	NIKO	Satın Alma 25.01.1974	11,18g	29 mm	
347	4.259.75	THEUP	Satın Alma 31.01.1975	12,34g	31 mm	
348	4.268.75	CON	Satın Alma 31.01.1975	13,00g	30 mm	
349	4.307.75	NIKO	Satın Alma 31.01.1975	11,57g	30 mm	
350	4.311.75	CON	Satın Alma 31.01.1975	11,10g	30 mm	
351	4.330.75	CON	Satın Alma 31.01.1975	13,27g	29 mm	

352	5.223.75	NIKO	Satın Alma 21.02.1975	13,11g	30 mm	
353	5.234.75	THEUP	Satın Alma 21.02.1975	14,00 g	34 mm	
354	5.235.75	NIKO	Satın Alma 21.02.1975	13,36g	28 mm	
355	5.254.75	SİLİK	Satın Alma 21.02.1975	12,52g	29 mm	
356	5.276.75	CON	Satın Alma 21.02.1975	12,09 g	29 mm	
357	8.35.76	THEUP	Satın Alma 30.11.1976	15,12g	31 mm	
358	8.36.76	NIKO	Satın Alma 30.11.1976	10,86g	32mm	
359	3.188.77	SİLİK	Satın Alma 11.02.1977	16,75 g	32 mm	
360	6.40.77	NIKO	Satın Alma 11.02.1977	15,04g	31 mm	
361	10.37.77	NIKO	Satın Alma 25.02.1977	12,75g	30 mm	
362	12.57.77	THEUP	Satın Alma 17.06.1977	12,50g	30 mm	
363	12.59.77	SİLİK	Satın Alma 17.06.1977	14,77g	32 mm	
364	13.66.77	NIKO	Satın Alma 21.06.1977	12,38g	30 mm	
365	14.71.77	NIKO	Satın Alma 12.07.1977	13,62g	30 mm	
366	4.71.78	CON	Satın Alma26.06.1978	13,92g	30 mm	
367	11.145.78	NIKO	Satın Alma12.07.1978	11,42g	28 mm	
368	11.157.78	NIKO	Satın Alma12.07.1978	14,92g	29 mm	
369	11.178.78	NIKO	Satın Alma12.07.1978	15,56g	30 mm	
370	11.183.78	CON	Satın Alma12.07.1978	15,29g	29 mm	
371	11.218.78	THEUP	Satın Alma12.07.1978	15,18g	33 mm	
372	11.237.78	NIKO	Satın Alma12.07.1978	13.89g	32 mm	
373	11.241.78	NIKO	Satın Alma12.07.1978	13,02g	29 mm	
374	11.250.78	SİLİK	Satın Alma12.07.1978	13,81g	31 mm	
375	11.255.78	SİLİK	Satın Alma12.07.1978	12,53g	30 mm	
376	11.269.78	SİLİK	Satın Alma12.07.1978	14,09g	31 mm	
377	11.288.78	SİLİK	Satın Alma12.07.1978	12,48g	30 mm	
378	11.292.78	THEUP	Satın Alma12.07.1978	13,49g	29 mm	
379	11.295.78	CON	Satın Alma12.07.1978	14,70g	29 mm	
380	11.306.78	SİLİK	Satın Alma12.07.1978	13,70g	30 mm	
381	11.395.78	SİLİK	Satın Alma12.07.1978	16,05g	30 mm	
382	11.419.78	NIKO	Satın Alma12.07.1978	12,37g	28 mm	
383	11.441.78	SİLİK	Satın Alma12.07.1978	12,89g	29 mm	
384	14.38.78	NIKO	Satın Alma20.07.1978	10,69g	30 mm	
385	26.2.78	THEUP	Satın Alma08.08.1978	12,46g	31 mm	Resim 18
386	28.175.78	NIKO	Satın Alma 22.12.1978	12,74g	29 mm	
387	28.180.78	NIKO	Satın Alma 22.12.1978	11,22g	29 mm	
388	7.68.81	CON	Satın Alma 12.06.1981	14,36g	28 mm	
389	7.72.81	THEUP	Satın Alma 12.06.1981	16,05g	31 mm	
390	7.73.81	CON	Satın Alma 12.06.1981	14,85g	28 mm	

391	15.79.86	CON	Satın Alma 09.12.1986	14,19g	30 mm	
392	2.63.90	CON	Satın Alma 28.05.1990	16,19g	31 mm	
393	14.31.90	NIKO	Satın Alma 17.10.1990	12,07g	30 mm	
394	5.66.91	NIKO	Satın Alma 25.12.1991	14,55g	29 mm	Resim 19
395	5.68.91	NIKO	Satın Alma 25.12.1991	11,66g	28 mm	
396	15.1238.92	NIKO	İstirdat 19.11.1992	14,53g	31 mm	
397	15.1242.92	CON	İstirdat 19.11.1992	13,58g	29 mm	
398	15.1243.92	CON	İstirdat 19.11.1992	12,47g	30 mm	
399	6.49.94	CON	Satın Alma 22.11.1994	15,09g	26 mm	
400	6.50.94	THEUP	Satın Alma 22.11.1994	11,85g	25 mm	
401	2.40.96	THEUP	Satın Alma 19.07.1996	15,32g	32 mm	
402	14.15.96	CON	Satın Alma 27.12.1996	15,18g	30mm	
403	97.166	CON	Sat.AlmaBelirtilmemiş	15,02g	31 mm	
404	97.513	NIKO	Sat.AlmaBelirtilmemiş	13,14g	28 mm	
405	98.183	NIKO	Sat,AlmaBelirtilmemiş	14,24g	33mm	
406	2002.136	NIKO	Sat.AlmaBelirtilmemiş	14,52g	33 mm	
407	2002.160	CON	Sat.AlmaBelirtilmemiş	11,29g	29 mm	
408	2002.2390	NIKO	Sat.AlmaBelirtilmemiş	15,88g	30 mm	
409	2011.2	KYZ	Satın Alma 25.12.2011	13,12g	27 mm	

Yarım Follis:(Katalog No: 429- Levha 4, 20)

Ön Yüz: [DN JVSTINVS PP AVC]

Ortada imparator Justinus ve Sophia tahtta oturmaktadırlar. Cepheden Justinus sağ elinde haçlı globus tutarken, Sophia sağ elinde haçlı asa tutmaktadır. Her ikisinin de başında nimbus vardır. Üst kısım da ki lejanтта DN IVSTI NVS PP AVC (Efendimiz İustinus ebedi ve kutsaldır) ifadesi yer almaktadır.

Arka Yüz: Sikkenin ortasında değer işareti olan ve 20 nummi birimindeki büyük K harfi yer alır. K harfinin sol tarafında ANNO (yıl) ifadesi yer alırken sağ tarafta ise rakam yer alır ki bu da sikkenin imparatorun kaçınıcı yılında basıldığını gösterir. Üstte haç işareti yer alır. Altta darphane işareti bulunmaktadır.

Ref:

DOC I,s.247 no.170.1, (Res.20; THEUP) –
 DOC I,s.216 no.52 a, (Kat. no: 412, CON) –
 DOC I,s.238 no.131 .1, (Kat.no:418,KYZ) -
 DOC I,s.223 no.77,(Kat. No:430, TES)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü:	Resim No:
410	3419	THEUP	Satın Alma 06.02.1968	6,39g	24 mm	
411	3598	SİLİK	Satın Alma 10.04.1968	5,33g	23 mm	
412	4464	CON	Satın Alma 17.09.1968	6,81g	26 mm	
413	4486	CON	Satın Alma 17.09.1968	6,40g	25mm	
414	4739	SİLİK	Satın Alma 21.01.1971	6,18g	24 mm	
415	30.64.73	SİLİK	Satın Alma 08.06.1973	6,25g	23 mm	
416	4.316.75	SİLİK	Satın Alma 31.01.1975	5,49g	24mm	
417	4.321.75	THEUP	Satın Alma 31.01.1975	5,89g	24 mm	
418	4.335.75	KYZ	Satın Alma 31.01.1975	6,45g	24 mm	
419	7.14.76	SİLİK	Satın Alma 26.11.1976	7,22g	24 mm	
420	1.7.77	SİLİK	Satın Alma 18.01.1977	6,73g	26 mm	
421	3.219.77	SİLİK	Satın Alma 11.02.1977	6,35g	24 mm	
422	12.69.77	SİLİK	Satın Alma 17.06.1977	6,93g	25 mm	
423	11.400.78	SİLİK	Satın Alma 17.06.1978	7,67g	22 mm	
424	14.34.78	SİLİK	Satın Alma 20.07.1978	5,03g	21 mm	
425	28.182.78	THEUP	Satın Alma 22.12.1978	6,42g	24 mm	
426	7.63.81	KYZ	Satın Alma 12.06.1981	7,40g	23 mm	
427	7.66.81	THEUP	Satın Alma 12.06.1981	5,10g	23 mm	
428	10.27.85	SİLİK	Satın Alma 02.04.1985	5,48g	22 mm	
429	16.14.85	THEUP	Satın Alma- 06.6.1985	7,78g	26 mm	Resim 20
430	10.24.89	TES	Satın Alma 10.12.1989	5,70g	21 mm	
431	15.1250.92	SİLİK	İstirdat 19.11.1992	6,54g	23 mm	

Dekanummium:(Katalog No: 434 – Levha 4, 21)

Ön Yüz:

Ortada imparator Justinus ve Sophia tahtta oturmaktadırlar. Cepheden İustinus sağ elinde haçlı globus tutarken, Sophia sağ elinde haçlı asa tutmaktadır. Her ikisinin de başında nimbus vardır. Üst kısım da ki lejantta DN IVSTI NVS PP AVC (Efendimiz Justinus ebedi ve kutsaldır) ifadesi yer almaktadır.

Arka Yüz: Sikkenin ortasında değer işareti olan ve 10 nummi birimindeki I harfi yer alır. I harfinin sol tarafında ANNO (yıl) ifadesi yer alırken sağ tarafta ise sikkenin imparatorun kaçınıcı yılında basıldığını gösterir. Aşağıda darphane işareti yer alır.

Ref. :

DOCI,s.249 no.179 a.2 (Res.21 THEUP)

Katalog No	Env. No	Darp	Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
432	640	SİLİK	Satın Alma 02.08.1966	3,63g	20 mm	
433	3611	THEUP	Satın Alma 10.04.1968	2,61g	18 mm	
434	7.56.85	THEUP	Satın Alma 29.03.1985	2,96g	19 mm	Resim 21
435	7.58.85	THEUP	Satın Alma 29.03.1985	2,41g	18 mm	
436	7.59.85	THEUP	Satın Alma 29.03.1985	3,67g	219mm	

Pentannumium:(Katalog No: 437- Levha 4, 22)

Ön Yüz: ortada simgesi yer alır.

Arka Yüz: Ortada € harfi sağda haç işareti

Ref. :

DOCI,s.250 no.186.1(THEUP)

Katalog No	Env. No	Darp	Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
437	7.50.81		Satın Alma-Belirtilmemiş	1,35g	15 mm	Resim 22

D)- II.TİBERİUS (26 Eylül 578 14 Ağustos 582)

Solidus :(Katalog No: 438 - Levha 4, 23)

ÖY: 0mTıbCONS TANTPPAVI

Cepheden İmparatorun başında inci diademli bir taç bulunmakta, sağ eliyle haç globus tutarken sol omzunda kalkan taşıyor.

AY: VICTORI AAVCCI

Dört basamak üzerinde potent haç etrafında yazı

Ref:

DOC I s.266. 2

Katalog No	Env. No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
438	4.9.77		Satın Alma 23.02.1977	3,68g	20 mm	Resim 23

Tremissis:(Katalog No: 439 - Levha 4, 24)

ÖY: 0mCONSTANTINVSPAC

İmparatorun başı diademli büstü profilden sağa bakıyor.

AY: ıICTOR TİBİRIAıS

Etrafı Lejantlı merkezde patent haç yer alır.

Ref:

DOC I s.269 - 7.2 (Res.24)

Katalog No	Env. No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
439	4.63.78		Satın Alma 26.6.1978	1,46g	18 mm	Resim 24

Follis:(Katalog No: 463- Levha 4, 25)

Ön Yüz: 6MTİbCONS NINT PP AV

Ortada imparator Tiberius başında haçlı taç, pendilialı ve konsül giysili olarak tasvir edilmiştir. Cepheden sağ elinde mappa tutarken, sol elinde ucu haçlı kartallı asa tutmaktadır.

Arka Yüz: Sikkenin ortasında değer işareti olan ve 40 nummi birimindeki büyük M harfi yer alır. M harfinin sol tarafında ANNO (yıl) ifadesi sağ tarafta ise sikkenin basım tarihi bulunmaktadır. Üst tarafta bir haç işareti bulunmaktadır. Aşağıda darphane ve Atölye işareti yer alır.

Ref. :

DOCI,s.271 no.13c. 2 (Res. 25, CON)

DOCI,s.283 no.41 (Kat no:442, TEHUP)

DOCI,s.281no.35b.2 Kat no:454 , KYZ)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
440	12.64.77	THEUP	Satın Alma 17.06.1977	14,85g	32 mm	
441	76	SİLİK	Satın Alma 23.08.1965	10,63g	30 mm	
442	806	THEUP	Satın Alma 03.10.1966	12,39g	30 mm	
443	893	THEUP	Satın Alma 03.11.1966	12,18g	29mm	
444	1197	SİLİK	Satın Alma 02.01.1967	10,34g	29 mm	
445	2618	THEUP	Satın Alma 02.06.1967	11,16g	27 mm	
446	2933	THEUP	Satın Alma 12.10.1967	13,47g	30 mm	
447	4197	THEUP	Satın Alma 30.04.1969	11,17g	29 mm	
448	4203	THEUP	Satın Alma 30.04.1969	11,03g	289mm	
449	4234	THEUP	Satın Alma 20.05.1969	12,41g	29 mm	
450	13.2.72	THEUP	Satın Alma 30.05.1972	10,60g	29 mm	
451	4.284.75	THEUP	Satın Alma 31.01.1975	12,64g	31 mm	
452	4.292.75	SİLİK	Satın Alma 31.01.1975	12,83g	30 mm	
453	4.303.75	THEUP	Satın Alma 31.01.1975	12,24g	29 mm	
454	12.56.77	KYZ	Satın Alma 17.06.1977	16,56g	38 mm	
455	12.58.77	CON	Satın Alma 17.06.1977	11,82g	29mm	
456	12.64.77	THEUP	Satın Alma 17.06.1977	14,85g	32 mm	

457	11.166.78	THEUP	Satın Alma 12.07.1978	11,58g	30 mm	
458	11.167.78	THEUP	Satın Alma 12.07.1978	12,15g	28 mm	
459	11.169.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	12,68g	29 mm	
460	11.413.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	12,33g	33 mm	
461	11.435.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	10,23g	28 mm	
462	26.3.78	CON	Satın Alma -?	14,96g	30 mm	
463	32.73.79	CON	Satın Alma-29.11.1979	12,66g	31 mm	Resim 25
464	10.34.85	CON	Satın Alma 02.04.1985	11,76g	30 mm	
465	1.60.90	THEUP	Satın Alma 28.05.1990	12,34g	30 mm	
466	15.1241.92	CON	İstirdat 19.11.1992	11,37g	30mm	
467	15.1244.92	KYZ	İstirdat 19.11.1992	12,78g	28 mm	
468	15.1247.92	THEUP	İstirdat 19.11.1992	12,73g	21 mm	
469	15.1248.92	THEUP	İstirdat 19.11.1992	10,83g	25 mm	
470	99.347	THEUP		12,43g	30 mm	
471	2011.54	THEUP		15,24g	31 mm	

Yarım Follis:(Katalog No: 475- Levha 4, 26)

Ön Yüz: 6MTİbCONS NINT PP

Ortada imparator Tiberius başında haçlı taç, pendilialı ve konsül giysili olarak tasvir edilmiştir. Cepheden sağ elinde mappa tutarken, sol elinde ucu haçlı kartallı asa tutmaktadır. Üst kısım daki lejantta 6MTİbCONS NINT PP ifadesi yer almaktadır.

Arka Yüz: Sikkenin ortasında değer işareti olan ve 20 nummi birimindeki büyük X X harfi yer alır. X harfinin sol tarafında ANNO (yıl) ifadesi sağ tarafta ise sikkenin basım tarihi bulunmaktadır. Altta basım yeri ve darphane yer alır.

Ref. :DOCI, s.274 no.17.a (Res.26)

Katalog No	Env.No	Darp	Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü:	Resim No
472	157	SİLİK	Hediye 15.01.1966	6,39g	25 mm	
473	685	SİLİK	Hediye 30.08.1966	5,52g	22 mm	
474	837	SİLİK	Satın Alma 16.10.1966	6,30g	22 mm	

475	4636	CON	Satın Alma23.12.1970	5,12g	25 mm	Resim 26
476	13.68.77	SİLİK	Satın Alma 21.06.1977	6,55g	22 mm	
477	2011.3	CON	Satın Alma 25.12.2009	12,25	32 mm	

E)- MAVRİCIUS TİBERİUS (13 Ağustos582- 25 Kasım 602)

Solidus: (Katalog No: 478- Levha 4, 27)

ÖY: ON MAVRC Tİb PPAVC

İmparatorun büstü cepheden zırlı,tüy sorguçlu ve pendilialı tacı var, sağ elinde haçlı globus tutuyor. Sol omzunda paludamentum.

AY: VICTORI AAVCC

Melek cepheden ayakta, sağ elinde uzun asa ucunda P harfı, sol elinde haçlı globus tutuyor. Kesimde CONOB

Ref: DOCI s.296 3b (Res.27)

Katalog No	Env.No	Darp	Müzeve Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü:	Resim No
478	4430	SİLİK	Satın Alma 02.07.1969	4,21g	23 mm	Resim: 27
479	2011. 30		Satın Alma14.04.2010	4,40g	22 mm	

Hafif Solidus:(Katalog No: 480- Levha 5, 28)

ÖY: ONmAVRCTİbPPAVC

İmparatorun zırlı büstü cepheden zırlı,tüy sorguçlu ve pendilialı tacı var sağ elinde haçlı globus tutuyor. Sol omzunda paludamentum.

AY: VICTORI AAVCC I

Melek cepheden ayakta, sağ elinde uzun asa ucunda P harfı, sol elinde haçlı globus tutuyor. Boşlukta yıldız, Kesimde CONOB

Ref:

DOCI s.299 7i (Res.28)

Katalog No	Env.No	Darp	Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü:	Resim No
480	15.48.92		İstirdat - 19.11.1992	4,23g	22 mm	Resim 28
481	15.51.92		İstirdat - 19.11.1992	4,31g	22 mm	
482	15.52.92		İstirdat - 19.11.1992	4,28g	20 mm	

Semissis:(Katalog No: 483 - Levha 5, 29)

ÖY: DnmAVRI CIPPAVI

İmparatorun Büstü sağa diademli, zırhlı ve paludementumlu

AY: VICTORI [AAV]CC

Victoria sağa doğru ilerliyor.Başı sola sağ elinde çelenk, sol elinde haçlı globus tutuyor. Kesimde CONOB

Ref:

DOCI s. 300 No: 12.c (Res. 29)

Katalog No	Env.No	Darp	Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü:	Resim No
483	44.22.82		Satın Alma 22.12.1982	2,19g	19 mm	Resim 29

Tremissis:(Katalog No: 484 - Levha 5, 30)

ÖY: DNTİbE RIPPAV

İmparatorun büstü sağa diademli, paludementumlu, zırhlı

AY: VICTORI MAVRI AVS

Merkezde patent haç yer alır. Kesimde CONOB

Ref: DOCI s. 300 No.14-1 (Res. 30)

Katalog No	Env.No	Darp	Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü:	Resim No
484	17.81.78		Satın Alma- 8.8.1978	1,48g	14 mm	Resim 30
485	17.82.78		Satın Alma- 8.8.1978	1,45g	17 mm	

Follis:(Katalog No: 486-573: Levha 5 31, 32)

Ön Yüz: Ortada imparator Mauricius Tiberius cepheden, konsül giysili, taç giymiş, tepesinde üç yapraklı süs ve pendilialı olarak tasvir edilmiştir. Cepheden sağ elinde mappa tutarken, sol elinde ucu haçlı kartallı asa tutmaktadır.

Arka Yüz: Sikkenin ortasında değer işareti olan ve 40 nummi birimindeki büyük M harfi yer alır. M harfinin sol tarafında ANNO (yıl) ifadesi yer alırken sağ tarafta ise sikkenin basım tarihi ve üst tarafta da bir haç işareti bulunmaktadır. Aşağıda darphane işareti yer almaktadır.

Ref:

DOCI,s.330 no.120a.1, (Res.31, KYZ)

DOCI,s.338 no.154.1, (Res.32,THEUP)

DOCI,s.304 no.27b.1, (Kat. no: 490, CON)

DOCI, s.325 no.98b.2 (Kat.no: 493, NIKO)

Katalog No	Env.No	Darp	Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
486	843	KYZ	Satın Alma 17.10.1966	11,75g	31 mm	Resim 31
487	76	SİLİK	Satın Alma 17.06.1977	10,63g	30 mm	
488	339	THEUP	Satın Alma 25.06.1966	10,33g	28 mm	
489	422	THEUP	Devir 25.06.1966	13,07g	30 mm	
490	710	CON	Satın Alma 30.08.1966	10,54g	30 mm	
491	812	THEUP	Satın Alma 03.10.1966	10,94g	29 mm	
492	830	THEUP	Satın Alma 19.10.1966	9,41g	27 mm	
493	831	NIKO	Satın Alma 16.10.1966	10,63g	33 mm	
494	978	CON	Satın Alma 23.11.1966	9,87g	24 mm	

495	2577	THEUP	Satın Alma 22.05.1967	10,80g	28 mm	
496	2633	THEUP	Satın Alma 02.06.1967	10,70g	28 mm	
497	2637	THEUP	Satın Alma 05.06.1967	11,61g	28 mm	
498	2732	THEUP	Satın Alma 24.06.1967	12,18g	30 mm	
499	2762	CON	Satın Alma 24.06.1967	11,56g	29 mm	
500	2769	CON	Satın Alma 08.09.1967	10,79g	30 mm	
501	2825	THEUP	Satın Alma 15.09.1967	11,51g	29 mm	
502	2861	CON	Satın Alma 15.09.1967	9,27g	30 mm	
503	3091	CON	Satın Alma 24.01.1968	11,61g	29mm	
504	3218	KYZ	Satın Alma 24.01.1968	11,41g	27mm	
505	3260	KYZ	Satın Alma 31.01.1968	12,25g	31 mm	
506	3312	KYZ	Satın Alma 01.02.1968	10,26g	28 mm	
507	3418	THEUP	Satın Alma 06.02.1968	10,56g	29 mm	
508	3737	THEUP	Satın Alma 10.04.1968	10,75g	28mm	
509	4002	THEUP	Satın Alma 20.05.1968	11,06g	30 mm	
510	30.10.72	THEUP	Satın Alma 23.06.1972	8,52g	26mm	
511	14.70.73	THEUP	Satın Alma 16.02.1973	11,33g	28 mm	
512	4.260.75	CON	Satın Alma 31.01.1975	11,30g	29 mm	
513	4.269.75	THEUP	Satın Alma 31.01.1975	10,63g	31 mm	
514	4.271.75	THEUP	Satın Alma 31.01.1975	9,54g	27 mm	
515	4.274.75	THEUP	Satın Alma 31.01.1975	11,37g	29 mm	
516	4.275.75	CON	Satın Alma 31.01.1975	9,53g	30 mm	
517	4.283.75	THEUP	Satın Alma 31.01.1975	10,54g	30 mm	
518	4.319.75	THEUP	Satın Alma 31.01.1975	9,29g	29 mm	
519	4.346.75	CON	Satın Alma 31.01.1975	10,40g	30 mm	
520	5.209.75	SİLİK	Satın Alma 21.02.1975	10,21g	25 mm	
521	5.247.75	CON	Satın Alma 21.02.1975	11,45g	30 mm	
522	6.48.76	CON	Satın Alma 24.11.1976	9,76g	33 mm	
523	8.37.76	THEUP	Satın Alma 30.11.1976	10,71g	29 mm	
524	10.39.77	THEUP	Satın Alma 25.02.1977	11,78g	33 mm	
525	12.66.77	THEUP	Satın Alma 17.06.1977	10,34g	28 mm	
526	13.67.77	SİLİK	Satın Alma 21.06.1977	11,41g	28 mm	
527	1.83.78	THEUP	Satın Alma 18.01.1978	10,64g	28 mm	
528	11.138.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	11,94g	31 mm	
529	11.144.78	THEUP	Satın Alma 12.07.1978	12,62g	31 mm	
530	11.152.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	11,42g	29 mm	
531	11.154.78	THEUP	Satın Alma 12.07.1978	12,05g	31 mm	
532	11.159.78	NİKO	Satın Alma 12.07.1978	12,88g	30 mm	
533	11.162.78	THEUP	Satın Alma 12.07.1978	11,97g	28 mm	

534	11.163.78	THEUP	Satın Alma 12.07.1978	12,06g	28 mm	
535	11.165.78	THEUP	Satın Alma 12.07.1978	11,86g	29 mm	
536	11.171.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	11,17g	31 mm	
537	11.172.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	11,88g	29 mm	
538	11.173.78	CON	Satın Alma 12.07.1978	11,59g	30 mm	
539	11.174.78	THEUP	Satın Alma 12.07.1978	10,98g	27 mm	
540	11.208.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	11,10g	30 mm	
541	11.220.78	THEUP	Satın Alma 12.07.1978	11,68g	28 mm	
542	11.231.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	11,47g	27 mm	
543	11.236.78	CON	Satın Alma 12.07.1978	13,72g	30 mm	
544	11.238.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	13,22g	33 mm	
545	11.258.78	KYZ	Satın Alma 12.07.1978	12,14g	30 mm	
546	11.259.78	CON	Satın Alma 12.07.1978	13,05g	29 mm	
547	11.263.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	10,29g	30 mm	
548	11.268.78	CON	Satın Alma 12.07.1978	12,28g	28 mm	
549	11.274.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	13,01g	34 mm	
550	11.276.78	KYZ	Satın Alma 12.07.1978	13,63g	34 mm	
551	11.281.78	CON	Satın Alma 12.07.1978	13,05g	31 mm	
552	11.282.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	10,96g	30 mm	
553	11.283.78	THEUP	Satın Alma 12.07.1978	11,06g	30 mm	
554	11.284.78	THEUP	Satın Alma 12.07.1978	12,50g	29 mm	
555	11.287.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	12,09g	32 mm	
556	11.293.78	THEUP	Satın Alma 12.07.1978	10,99g	29 mm	
557	11.297.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	12,03g	35 mm	
558	11.307.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	15,53g	29 mm	
559	11.308.78	CON	Satın Alma 12.07.1978	11,71g	29 mm	
560	11.311.78	CON	Satın Alma 12.07.1978	10,87g	33 mm	
561	11.323.78	THEUP	Satın Alma 12.07.1978	11,96g	29 mm	
562	11.392.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	10,54g	30 mm	
563	11.416.78	KYZ	Satın Alma 12.07.1978	12,14g	29 mm	
564	11.421.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	11,31g	31 mm	
565	11.425.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	12,72g	30 mm	
566	11.430.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	11,40g	27 mm	
567	28.173.78	CON	Satın Alma 22.12.1978	12,65g	30 mm	
568	28.176.78	THEUP	Satın Alma 22.12.1978	10,86g	27 mm	
569	28.177.78	THEUP	Satın Alma 22.12.1978	11,21g	28 mm	
570	7.64.81	THEUP	Satın Alma 12.06.1981	11,46g	30 mm	
571	7.50.85	THEUP	Satın Alma 29.03.1985	10,25g	28 mm	
572	7.52.85	THEUP	Satın Alma 29.03.1985	12,15g	29 mm	

573	5.69.91	THEUP	Satın Alma 25.12.1991	11,68g	29 mm	Resim 32
574	6.46.94	SİLİK	Satın Alma 22.11.1994	13,21g	28 mm	
575	6.47.94	NIKO	Satın Alma 22.11.1994	12,90g	28 mm	
576	8.19.95	THEUP	Satın Alma 12.12.1995	11,19g	28 mm	
577	97.369	CON	SatınAlma-Belirtilmemiş	10,98g	24 mm	
578	2000.623	THEUP	SatınAlma-Belirtilmemiş	10,51g	28 mm	
579	2002.158	THEUP	SatınAlma-Belirtilmemiş	18,11g	36 mm	
580	2002.2213	THEUP	SatınAlma-Belirtilmemiş	12,34g	30 mm	
581	2002.2216	CON	SatınAlma-Belirtilmemiş	10,55g	30 mm	
582	2002.2279	THEUP	SatınAlma-Belirtilmemiş	11,12g	27 mm	
583	2002.2282	CON	SatınAlma-Belirtilmemiş	11,48g	30 mm	
584	2002.2284	NIKO	SatınAlma-Belirtilmemiş	12,10g	28 mm	
585	2011.64	THEUP	SatınAlma-Belirtilmemiş	11,24g	29 mm	

Yarım Follis:(Katalog No: 586-587- Levha 5 ; 33 ,34)

Ön Yüz: Ortada imparator Mauricius Tiberius cepheden, konsül giysili, kalkanlı, taç giymiş, pendilialı olarak tasvir edilmiştir. Cepheden sağ elinde haçlı globus tutuyor.

Arka Yüz: Sikkenin ortasında değer işareti olan ve 20 nummi birimindeki büyük K harfi yer alır. K harfinin sol tarafında ANNO (yıl) ifadesi yer alır. Aşağıda darphane işareti bulunmaktadır. K harfinin üst kısmında haç işareti yer alır.

Ref. :DOCI, s.348 no.185.3 (Res.33 ANT)

Katalog No	Env.No	Darp	Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü:	Resim No
586	1.58.90	ANT	Satın Alma- 12.06.1990	5,53g	22 mm	Resim 33

Ön Yüz: Büst cepheden, taçlı tepesinde üç yapraklı süs, konsül giysili sağ elinde mappa, sol elinde kartal başlı asa tutuyor.

Arka Yüz: Sikkenin ortasında değer işareti olan ve 20 nummi birimindeki büyük yan yana XX harfi yer alır. XX harfinin sol tarafında ANNO (yıl) ifadesi yer alır. Aşağıda darphane işareti bulunmaktadır.

Ref. :

DOCI,s.349 no.193.1, (Res.34)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
587	4152	ANT	Satın Alma 22.12.1968	5,40g	21mm	Resim 34
588	4745	ANT	Satın Alma 21.01.1971	6,14	22 mm	
589	4751	CON	Satın Alma 21.01.1971	5,52g	22 mm	
590	4800	ANT	Satın Alma 06.05.1975	6,19g	24 mm	
591	4814	SİLİK	Satın Alma 20.06.1975	5,52g	21 mm	
592	3.213.77	SİLİK	Satın Alma 11.02.1977	5,72g	20 mm	
593	11.290.78	CON	Satın Alma 12.07.1978	5,14g	20 mm	
594	11.291.78	CON	Satın Alma 12.07.1978	5,38g	23 mm	
595	11.300.78	CON	Satın Alma 12.07.1978	6,06g	22 mm	
596	28.184.78	ANT	Satın Alma 12.07.1978	5,23g	22 mm	
597	7.65.81	ANT	Satın Alma 12.06.1981	4,19g	20 mm	
598	7.76.81	ANT	Satın Alma 12.06.1981	5,58g	20 mm	
599	4.14.93	ANT	Satın Alma 12.06.1990	5,49g	21 mm	
600	2000.625	ANT	Satın Alma -?	4,97g	22 mm	

Decanummium:(Katalog No: 601- Levha 5, 35)

Ön Yüz: Büst cepheden, taç giyimli, tepesinde haç yer alır.

Arka Yüz:Sikkenin ortasında değer işareti olan ve 10 nummi birimindeki I harfi yer alır. I harfinin sol tarafında ANNO (yıl) ifadesi yer alırken sağ tarafta ise Δ işareti yer alır. Aşağıda darphane işareti kullanılmaktadır.

Ref:

DOCI,s.317 no.65.d , (Res.35 CON)

DOCI,s.351 no.205 , (Kat.602 THEUP)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
601	15.35.77	CON	Satın Alma 15.07.1977	2,18g	14 mm	Resim35
602	15.36.77	THEUP	Satın Alma 15.07.1977	2,96g	17 mm	
603	11.214.78	THEUP	Satın Alma 12.07.1978	3,58g	18 mm	
604	28.185.78	THEUP	Satın Alma 22.12.1978	5,23g	22 mm	
605	43.82.82	THEUP	Satın Alma 23.12.1982	3,13g	18 mm	
606	2.85.84	THEUP	Satın Alma 11.05.1982	2,97g	17 mm	
607	7.57.85	-----	Satın Alma 29.03.1985	2,53g	18 mm	

F)- FOCAS (23 kasım 602 - 5 Ekim 610)

Solidus:

(Katalog No: 610- Levha 5, 36 - Katalog No: 616 -Levha 6, 37)

ÖY: ON FOCAS PERPAVC

Büst cepheden sakallı, zırhlı, paludamentumlu, taçlı, tepesinde haç var ve pendililialı, sağ elinde haç tutuyor.

AY: VICTORI A AVCC

Melek ayakta, cepheden sağ elinde uzun asa ucu P şeklinde sol elinde haçlı globus, kesimde CONOB

Ref: DOCII/I s.156 no:10a.1 (Res. 36)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü:	Resim No
608	248		Elbistan Nurhak Milli EğitimBakanlığının Sayılı yazısı. 12.03.1966	4,43 gr	21 mm	
609	5.252.90		Satın Alma 07.06.1990	4,5 gr	21 mm	
610	5.253.90		Satın Alma 07.06.1990	4,37 gr	21 mm	Resim 36
611	15.46.92		İstirdat 19.11. 1992	4,39g	23 mm	
612	15.49.92		İstirdat- 19.11. 1992	4,32g	21 mm	
613	15.58.92		İstirdat 19.11. 1992	4,40g	20 mm	

614	99.8		SatınAlma-Belirtilmemiş	4,42g	30 mm	
615	99-27		SatınAlma-Belirtilmemiş	4,29g	20 mm	

Öy. : ∂NFOCAS PCRP AVI

Büst cepheden, sakallı, zırh ve paludemantum giyimli. Pendiliyasız taç takıyor.

Taçın ortasındaki kürenin üzerinde haç var. Her iki yanda da kısa saçları görülüyor. Sağ elinde haçlı globus var.

Ay. : VICTORI AVÇI Z

Cepheden melek figürü, sağ elinde sonu P ile biten uzun mızrak ve sol elinde haçlı globus tutuyor. Sonda N Kesimde: **CONOB**.

Ref:

DOCII/I s.157 no:10.g (Res.37)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü:	Resim No
616	2000.475		Satınalma- Belirtilmemiş	4,25g	22 mm	Resim 37
617	2000.476		Satınalma- Belirtilmemiş	4,38g	21 mm	
618	2000.525		Satınalma- Belirtilmemiş	4,31g	21mm	

Semissis: (Katalog No: 619- Levha 6, 38)

ÖY: ∂N FOCAS PERP AVC

İmparatorun inci diademli, pelerinli ve zırhlı büstü profilden sağa

AY: VICTORIA AVG VSTOR

Sağa doğru ürüyen Victoria sağ elinde çelenk sol elinde haçlı globus tutuyor.

Kesimde CONOB

Ref:

DOC II/I s.159 No: (16Res.38)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü:	Resim No
619	10.301.78		Satın Alma- 10.07.1978	2,25g	15 mm	Resim 38

Tremissis:(Katalog No: 620- Levha 6, 39)

ÖY: ON FOCAS PER AVI

İmparator sakalsız, başında inci diademli, cuiras giyimli

AY: VICTORI FOCAS AV[]

Dairesel lejantın çevrelediği merkezde haç potent haç Kesimde CONOB

Ref:

DOC II/I s.161 No:19.3 (Res.39)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü:	Resim No
620	1.148.78		satın alma -Belirtilmemiş	1,45g	14 mm	Resim 39
621	2000.527		Satın Alma-Belirtilmemiş	0,71 g	14 mm	

Follis:(Katalog No: 623-624 - Levha 6, 40, 41)

Ön Yüz: İmparator Fokas'ın büstü cepheden, konsül ve haçlı taç giysili şekilde tasvir edilmiştir. İmparator sağ elinde mappa, sol elinde ise haç tutmaktadır. Ayrıca sol boşlukta haç bulunmaktadır. Üst kısım da ki lejantta DNFOCAS PERPAVG yazılıdır.

Arka Yüz: Sikkenin ortasında değer işareti olan ve 40 nummi birimine denk gelen XXXX işareti yer almıştır. Diğerlerinden farklı olarak ANNO (yıl) kelimesi yatay olarak üst kısımda yer almıştır. Değer işaretinin yanında basım tarihi yer alırken en altta darphane işareti vardır. Darphane işaretinin sonunda da atölye işareti bulunmaktadır.

Ref:

DOC2/1 s.182 no.73.a, (Res.40, KYZ)

DOC2/1 s.164 no.29.a (Res.41, CON)

DOC2/1 s.178 no.58.a1 (Kat. No:625, NIKO)

DOC2/1 s.187 no.851-6. (Kat. No:627, THEUP)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim no
622	313	KYZ	Satın Alma 15.06.1966	10,83g	29 mm	
623	1170	KYZ	Satın Alma 02.01.1967	11,21g	30 mm	Resim 40
624	3.4.84	CON	Satın Alma 09.05.1984	12,72g	31 mm	Resim 41
625	2620	NIKO	Satın Alma 02.06.1967	11,10g	28 mm	
626	2969	SİLİK	Satın Alma 06.11.1967	13,58g	29 mm	
627	4256	THEUP	Satın Alma 20.05.1969	9,9 g	25mm	
628	4367	NIKO	Satın Alma 27.06.1969	11,10g	33 mm	
629	4428	KYZ	Satın Alma 27.06.1969	11,64g	30 mm	
630	22.79.73	CON	Satın Alma 20.02.1973	10,31g	33 mm	
631	3.26.74	THEUP	Satın Alma 25.01.1974	9,62g	27 mm	
632	5.274.75	THEUP	Satın Alma 21.02.1975	10,55g	27 mm	
633	11.176.78	THEUP	Satın Alma 12.07.1978	8,01g	27 mm	
634	11.180.78	THEUP	Satın Alma 12.07.1978	10,56g	28 mm	
635	7.59.81	CON	Satın Alma 12.07.1981	9,96g	28 mm	
636	8.45.90	KYZ	Satın Alma 31.08.1990	11,26g	26 mm	
637	2002.2218	THEUP	Satın Alma - ?	11,05g	27 mm	

Yarım Follis:(Katalog No: 639- Levha 6, 42)

Ön Yüz: İmparator Focas'ın büstü cepheden, konsül ve haçlı taç giysili şekilde tasvir edilmiştir. İmparator sağ elinde mappa, sol elinde ise haç tutmaktadır. Ayrıca sol boşlukta haç bulunmaktadır. Üst kısım da ki lejantta DNFOCA PERP AVC yazılıdır.

Arka Yüz: Sikkenin ortasında değer işareti olan ve 20 nummi birimine denk gelen XX işareti yer almıştır. Değer işaretinin üstünde haç yer alırken en altta KYZ ifadesi vardır. Darphane işaretinin sonunda da atölye işareti bulunmaktadır.

Ref. :

DOC2/1 s.185 no.79b1-4 (Res.42, KYZ)

DOC2/1 s.190 no.95.1 (Kat.no: 640, THEUP)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim no
638	4040	KYZ	Satın Alma 20.05.1968	5,79g	24mm	
639	5.253.75	KYZ	Satın Alma 31.01.1975	6,50g	26 mm	Resim 42
640	4.280.75	THEUP	Satın Alma 31.01.1975	7,13g	24 mm	

G)- HERACLIUS (5 Ekim 610 -11 Ocak641)

Solidus:(Katalog No: 641, 644 -Levha 6, 43, 44)

ÖY: [ddNNhERACLIuSETERACONSTPPAVC]

Ortada Heraclius bıyıklı ve uzun sakallı sağda Heraclius Konstantinus sakalsız, solda Heraclonas, daha ufak boyda hepsi khlamys giymiş, ayakta sağ ellerinde haçlı globus tutuyorlar. Heraclius ve Heraclius Konstantinus haçlı taç giymişler sol boşlukta haç, Heraclinos başlık giymiş.

AY: VICTORI A[]

Üç basamaklı kaide üzerinde potenthaçsağ boşlukta Kesimde CONOB

Ref:

DOCII/I s.258 No: 33. g, (Res. 43)

DOCII/I s.247 No:8. C (Kat.no: 642)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim no
641	4.8.77		Satın Alma -23.02.1977	4,35	20 mm	Resim 43
642	4.59.78		Satın Alma -26.06.1978	4,24g	20 mm	
643	15.43.92		Müsadere- 19.11.1992	4,49g	22 mm	

ÖY: dNHERACL IUSPPAV

Büst cepheaden kısa sakallı, haçlı tacı tüylü ve pendilialı, paludamentumlu sağ elinde haç tutuyor.

AY: VICTORI AVÇH €

İki basamaklı kaide üzerinde potenthaç, sonda €, kesimde CONOB

Ref:

DOCII/I s.245 No:2a.2, (Res.44)

Katalog No	Env.No	Darp	Müzeve Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim no
644	15.44.92		istirdat - 19.11.1992	4,32g	22 mm	Resim 44

Semissis:(Katalog No: 645- Levha 6, 45)**ÖY. :dNh€RACII-¶SτPPAV**

Büst sağa, zırlı ve paludamentumlu, sakalsız ve diademli.

Ay. :VICORIAAVç¶

Globus üzerinde potent haç, yazının sonunda I.

Ref:

DOCII/I s.264 No:51c 1-2 (Res.46)

Katalog No	Env.No	Darp	Müzeve Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim no
645	4.61.78		Satın Alma 26.06.1978	2,21g	16 mm	Resim 45

Tremissis: (Katalog No: 646- Levha 7, 46)**ÖY: [dNhRACLI]¶SPAVG**

İmparatorun sakalsız büstü sağa, başında diademli taç, üzerinde cuiras ve paludamentumlu

AY: VICTORI AV[]

potent haç. Sonda S

Ref:

DOC II/ I s. 267.54.2 (Res. 46)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim no
646	2000.526		Satın alma- Belirtilmemiş.	1,40g	18 mm	Resim 46

Hexagram:(Katalog No: 64- Levha 7, 47)

ÖY:JJNNhERACLIuSEThRACONSTPP

Solda Heraclius, kısa sakallı,Sağda Heraclius Konstantinus, sakalsız,her ikisi de khlamys giymiş başlarında haçlı taç var. Konstantinus daha küçük boyda yukarıda haç yer alır.

AY:δEuSAδIuTA ROMANIS

Üç basamaklı kaide üzerinde ve onunda üstünde potent haç, globus'un sağında boşlukta K harfi yer alır.

Ref:

DOC 2,I s.272,no: 64.1, (Res.47)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
647	15.1173.92		İstirdat -19.11.1992	6,78g	23 mm	Resim 47
648	15.1174.92	-----	İstirdat -19.11.1992	6,72g	23 mm	
649	15.1175.92	-----	İstirdat -19.11.1992	6,74g	21 mm	
650	15.1176.92	-----	İstirdat -19.11.1992	6,58g	20 mm	
651	15.1177.92	-----	İstirdat -19.11.1992	6,70g	21mm	

652	15.1178.92	-----	İstirdat -19.11.1992	6,67g	23mm	
653	15.1179.92	-----	İstirdat -19.11.1992	6,68g	23mm	
654	15.1180.92	-----	İstirdat -19.11.1992	6,73g	21mm	
655	15.1181.92	-----	İstirdat -19.11.1992	6,51g	23mm	

Follis:(Katalog No: 663-667- Levha 7, 48-49)

Ön Yüz: Solda Heraclius, sağda Heraclius Konstantinus khlamys ve taç giymişler sağ ellerinde haçlı globus tutuyorlar.Üstte başları arasında haç yer alır.

Arka Yüz :Sikkenin ortasında değer işareti olan ve 40 nummi birimindeki büyük M harfi yer alır.Üst tarafta bir haç işareti bulunmaktadır. M harfinin sağ tarafında atölye işareti yer almaktadır.

Ref:

DOC2/1 s.280 no.76.d1(Res.48 CON)

DOC2/1 s.284 no.81.b, (Res. 49 CON)

DOC2/1 s.318 no.159a, (Kat.660, NIKO)

DOC2/1 s.331 no.185.2, (Kat.671, KVPIIP)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü :	Resim No
656	1079	SİLİK	Satın Alma 23.11.1966	9,56g	29 mm	
657	1194	SİLİK	Satın Alma 02.01.1967	9,14g	32 mm	
658	1195	SİLİK	Satın Alma 23.11.1966	12,11g	30mm	
659	2638	SİLİK	Satın Alma 05.06.1967	11.03g	27 mm	
660	2716	NIKO	Satın Alma 05.06.1967	9,07g	32 mm	
661	2862	NIKO	Satın Alma 15.09.1967	7,65g	28 mm	
662	3095	CON	Satın Alma 24.01.1968	4,75g	24mm	
663	3267	CON	Satın Alma 31.01.1968	10,74g	30 mm	Resim 48
664	3272	SİLİK	Satın Alma 31.01.1968	10,19g	31 mm	
665	3730	SİLİK	Satın Alma 10.04.1968	12,53g	34 mm	
666	3732	NIKO	Satın Alma 10.04.1968	11,94g	31 mm	
667	4835	CON	Belirtilmemiş23.6.1971	6,30g	29 mm	(Resim 49)
668	4.317.75	SİLİK	Satın Alma 31.01.1975	7,72g	28 mm	
669	4.340.75	CON	Satın Alma 23.06.1971	12,74g	28 mm	

670	5.271.75	SİLİK	Satın Alma 21.02.1975	10,11g	30 mm	
671	3.215.77	KVİP	Satın Alma 11.02.1977	3,71g	22 mm	
672	11.310.78	SİLİK	Satın Alma 12.07.1978	10,65g	27 mm	
673	14.39.78		Satın Alma 12.07.1978	9,87g	31 mm	
674	5.102.79	CON	Satın Alma 12.01.1979	11,27g	30 mm	
675	8.48.90	SİLİK	Satın Alma 31.08.1990	10,83g	30mm	
676	15.1239.92	SİLİK	Satın Alma 19.11.1992	11,35g	27 mm	
677	15.1246.92	CON	Satın Alma 19.11.1992	11,91g	28 mm	
678	15.1249.92	CON	İstirdat - 19.11.1992	10,02g	24 mm	

H)- II. KONSTANS (Eylül 641/ Temmuz 668)

Solidus:(Katalog No: 680-681- Levha 7, 50-51)

ÖY: İNCONSTANTINUS PPAV

Büst cepheden taçlı khlamys giymiş sağ elinde haçlı globus tutuyor.

AY: VICTORIA AVÇŞ

Üç basamaklı kaide üzerinde potent haç. Kesimde CONOB

Ref:

DOC II/2 s.425 No:19f (Res 50)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim no
679	26.14.73		Satın Alma 01.06.1973	40,44g	21 mm	
680	15.45.92		Satın Alma 01.06.197	4,22g	19 mm	Resim 50

ÖY: II. Konstans oğlu Konstantinos ile birlikte her ikisi de cepheden II.Konstans uzun bıyıklı ve sakallı, sakal yarı göğsüne kadar uzanıyor.Oğlu çocuk görünümlü, her ikisinin de başında diademli taç var taç kısmında ve boşlukta haç.

AY: VICTORIA AVÇŞ

Üç basamaklı kaide üzerinde potent haç. Her iki yanında ayakta figür (heraclius ve Tiberius) başlarında haç. Her ikisi de khlamys giyimli sağ elleriyle globus tutuyor. Kesimde CONOB

Ref:

DOC II/2s.431 No:30f (Res.51)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim no
681	15.41.92		Satın Alma -19.11.1992	4,44g	20 mm	Resim 51

Tremissis: (Katalog No: 682- Levha 7, 52)

ÖY: CONSTAN[TINUS]PPAV

İmparatorun sakalsız büstü sağa bakıyor. Başında cuirass ve paludamentum giysi bulunmaktadır.

AY: VICTORIA AV[S]

Dairesel lejandın çevrelediği merkezde potent haç, Kesimde CONOB

Ref:

DOC II/2s.436 No: 45.1-6 (Res.52)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim no
682	5010		Satın Alma -17.09.1971	1,45g	17mm	Resim 52
683	5424		Satın Alma – 12.11.1971	1,37g	16mm	
684	46.1.72		Satın Alma – 25.12.1972	1,35g	16mm	

Hexagram:(Katalog No: 685 - Levha 7, 53)

ÖY:δNCONSTAN[TINUS]PPAV

İmparator Konstans'ınbüstü cepheden Taçlı,khlamys giyinmiş, sağ elinde haçlı globus tutuyor.

AY:ðEuSAðIuTA ROMANIS

Üç basamaklı kaide üzerinde globusve onunda üstünde potent haç yer alır.

Ref:DOC,2/1 s.437, no.48.1 (Res.53)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze ye Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
685	15.1182.92		İstirdat -19.11.1992	6,71g	25 mm	Resim 53

Follis:

(Katalog No: 686- Levha 7, 54)

Ön Yüz:ENTðTO NIKÄ

İmparator cepheden, ayakta, sakalsız, taçlı, khlamys giyimli, sağ elinde mızrak, sol elinde haçlı globus tutuyor.

Arka Yüz :Ortada“ m”harfi yukarıda haç, çevresinde yazı

Ref:

DOC2/2 S. 444,No 61.a1 vd. (Res.54)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze ye Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü :	Resim No
686	975	SİLİK	Satın alma- 23.11.1966	3,57g	22 mm	Resim 54
687	981	SİLİK	Satın Alma 23.11.1966	3,24g	21 mm	
688	1173	SİLİK	Satın Alma 02.01.1967	4,68g	21 mm	
689	3074	SİLİK	Satın Alma 24.01.1968	4,13g	22 mm	
690	3076	SİLİK	Satın Alma 24.01.1968	3,94g	22 mm	
691	3417	CON	Satın Alma 06.02.1968	3,72g	19 mm	
692	2002.2225	SİLİK	Satın Alma Belirtilmemiş	3,94g	29 mm	
693	2011.8	SİLİK	Satın Alma Belirtilmemiş	40,05g	23 mm	

I)- IV. KONSTANTİNUS (15 Temmuz 668-10 Temmuz 685)

Solidus: (Katalog No: 694 - Levha 8, 55)

ÖY: DNCONS[] USPP

Büst ¾ cepheden sakallı zırlı miğferinde diadem sağ elinde mızrak ucu başının arkasında gözüktüyor. Sol omzunda suvari betimli kalkan.

AY: VICTORIA AV[]

Üç basamaklı kaide üzerinde potent haç, solda ve sağda Heraclius ile Tiberius ayakta ikisi de khlamys ve haçlı taç giyimli. Sağ ellerinde haçlı globus tutuyorlar. Kesimde CONOB

Ref: DOC II/2s.529 No: 10 a (Res.55)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
694	30.1.82		Satın Alma - 10.11.1982	4,35g	19 mm	Resim 55
695	2011-53		Müsadere-Belirtilmemiş	4,34g	20 mm	

İ-) LEONTIUS (695-698)

Solidus: (Katalog No: 696- Levha 8, 56)

ÖY: D LEON P [AV]

Büst cepheden sakallı khlamys giyimli haçlı taçlı sağ elinde haçlı globus sol elinde akakia tutuyor.

AY: VICTORIA[]

Üç basamaklı kaide üzerinde potent haç kesimde CONOB

Ref: DOC II/2 s.612 No: 1c.1-2 (Res.56)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
696	15.42 .92		İstirdat-19.11.1992	4,42g	19 mm	Resim 56

C-) III. LEON (25 Mart 717 – 18 Haziran 714)

Miliaresion:(Katalog No: 697- Levha 8, 57)

Öy :ΛΕΟΝ/SCOnSt/ΑντIn€€/CΘ€ΨbA/SILIS,

sikkenin etrafı çift sıra bordürlü.

Ay. :ΙhSΨSXRIS- τΨSnICA

Üç basamak üzerinde potent haç, çift sıra bordürlü.

Ref:

Sear 1987 S. 287 no: 1512 (Res.57)

Katalog No	Env.No	Darp	Müzeve Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
697	4100		Satın Alma Belirtilmemiş	1,46g	20 mm	Resim 57

J-) THEOPHİLOS (2 Ekim 825- 20 Ocak 842)

Solidus:(Katalog No: 698- Levha 8, 58)

ÖY:Θ€OFI-LOSbASILEΘ

Büst cepheden sakallı khlamys giyimli haçlı taçlı sağ elinde patrik haçı, sol elinde mappa tutuyor.

AY: +MIXAHL SCOnStAntIn

İki büst cepheden solda II. Mikhael sakallı, sağda daha ufak boyda Konstantinos sakalsız, khlamys giyimli haçlı taçlı, yukarı boşlukta haç.

Ref:

DOC III/I s.426 No: 3d1 (Res.58)

Katalog No	Env.No	Darp	Müzeve Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No

698	3805	CON	Satın Alma 15.05.1968	4,37g	22mm	Resim 58
-----	------	-----	-----------------------	-------	------	----------

K-) I.BASILEIOS(24 Eylül 867- 25 Ağustos 886)

Solidus:(Katalog No: 699- Levha 8; 59)

ÖY:+ıhSXPSREXREçNAN [τIum *]

İsa lir formunda arkalıği olan bir tahtta cepheden oturuyor. Sakallı tunik ve himation giyimli, sağ elini takdis pozisyonunda kaldırıyor.Sol dizi üzerinde kitap tutuyor.

AY: bASILIOSETCOnSTAnTAVçşb

Solda Basileosun sakallı taçlı ve loros giyimli büstü, sağda Konstantinos'un daha ufak boyda, sakalsız taçlı ve khlamys giyimli büstü sağ elleri ile aralarında patrik haçı tutuyorlar.

Ref:

DOCH/II s.488 No: 2 c2 (Res.59)

Katalog No	Env.No	Darp	Müzeve Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
699	4.64.78		Satın Alma- 26.06.1979	2,83g	20 mm	Resim 59

I-) VI. LEON (29 Ağustos 886 – 11 Mayıs 912)

Follis:(Katalog No: 700- Levha 8, 60)

Ön Yüz: İmparator cepheden, başında haçlı taç,khlamys giyimli. Sol elinde akakia tutuyor.

Arka Yüz :4 Satır yazı, LEon- EhΘeobA- SILEVSR- OmEOn

Ref:

DOC3/2 s.517no.6.1 vd.(Res.60)

Katalog No	Env.No	Darp	Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
700	4875		Satın Alma30.06.1971	6,78g	26 mm	Resim 60

D-) VII. KONSTANTİNUS (6 Haziran 913 – 9 Kasım 959)

Miliaresion:(Katalog No: 701- Levha 8, 61)

ÖY:+COnSτ'τ /IIORFVROç/CEROMAhO / EnX'ωEVSEb/ b'RωmEOn.

Beş satır yazı, İç İçe noktalı bordür, on altı nokta ile bezeli.

AY:IhSuSXRISτuSnICA

Üç basamaklı kaide üzerinde haç, haçın kolları dayine haç şeklinde haçın ortasında X kaidenin altında globus çevresinde İç İçe noktalı bordür, on altı nokta ile bezeli.

Ref:

Sear 1987 S. 338 no: 1757

Katalog No	Env.No	Darp	Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
701	15.1172.92		İstirdat -19.11.1992	2,92g	24 mm	Resim 61

E-) II. NIKEPHOROS (15 Ağustos 963 – 10 aralık 969)

Miliaresion:(Katalog No: 702- Levha 8, 62)

ÖY:Beşsatır+NICHF/ENXωAVτO/CRAτ'EVSEb/bASILEVS/

RωmAIOW.

Aşağıda ve yukarıda ⋈

AY:IhSuSXRISτuSnICAve sonda ⋈ işareti

İki basamaklı kaide üzerinde haç ve ortasındaki madalyonda Nikephoros'un büstü loroslu ve pendilialı taç giymiş başının sonunda N/I, sağında C/F, basamakla haç arasında globus. Sahne iç içe bordür ile çevrili ortadaki sekiz nokta bezeme.

Ref: Sear 1987 S. 343 no: 1781

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
702	17.76.78		Satın Alma-08.08.1978	2,67g	22 mm	Resim 62

F-) II. BASILEIOS (11 Ocak 976 - 15 Aralık 1025)

Miliareion:(Katalog No: 703- Levha 8, 63)

ÖY:ENTOVTWNicat 'bASILEI C CWNST

Kaide üzerinde basamaklı haç haçın kolları arasında cepheden Basil ve Konstantinin büstü,Basileos loros giyimli, Konstantin sakalsız basamakla haç arasında globus.Üstte nokta ve yuvarlak.

AY: +bASIL C CWNSTAN PORFVROG PISTOI bAS' ROMAIW

Beş satır yazı

Ref: Sear 1987 S. 348 No: 1810 (Res. 63)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
703	5.81.79		Satın Alma-08.08.1978	2,29g	21 mm	Resim 63

i-) ANONİM FOLLİSLER (970-1092)

A2 GRUBU:(Katalog No: 733-814-901-965 - Levha 9, 64-65-66-67)

Ön Yüz: Ortada İsa'nın büstü cepheden, sakallı, taç nimbuslu, tacın her bir kolunda nokta bezeme, tunik ve himation giyimli tasvir edilmiştir. Sağ elini takdis pozisyonunda yukarı doğru kaldırmış pelerinin kenarından tutmaktadır. Sol elinde ise kapağında nokta bezemeli İncil ile sağ ve sol boşlukta IC ve XC monogramları vardır. Üst kısımdaki lejantta +CMMA NOVHA (Tanrı bizimledir) yazılıdır.

Arka Yüz: Dört satır halinde +IHSVS-XRISTVS-bASILEVS-bASILE(Kralların kralı yüce İsa) yazılıdır. Yazının etrafı noktalardan oluşan bir halka ile çevrilidir. Ayrıca yazının altında ve üstünde süsleme işaretleri bulunmaktadır.

Ref:

DOC3/2,s.653,no.A2.9, (Res.64)

DOC 3/2, s. 659, no. A2. 24.a.1(Res.65)

DOC 3/2,s.655, no. A2.12.2, (Res.66)

DOC 3/2, s. 659, no. A2. 24.a.4 (Res.67)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
------------	--------	------	----------------------------	---------	--------	----------

704	518		Satın Alma-02.08.1966	2,65g	22mm	
705	84		Satın Alma 23.08.1965	9,67g	28 mm	
706	265		Satın Alma 19.04.1966	14,77g	32 mm	
707	268		Satın Alma 19.04.1966	9,76g	31 mm	
708	271		Satın Alma 19.04.1966	9,95g	29 mm	
709	297		Satın Alma 10.06.1966	13,53g	33 mm	
710	342		Devir- 25.06.1966	13,99	30 mm	
711	343		Devir- 25.06.1966	8,69g	29 mm	
712	423		Devir- 04.03.1966	14,49g	31 mm	
713	426		Devir- 25.06.1966	15,26g	33 mm	
714	436		Devir- 25.06.1966	10,63g	29mm	
715	437		Devir- 25.06.1966	8,21g	28 mm	
716	439		Devir- 25.06.1966	8,96g	27 mm	
717	634		Satın Alma 02.08.1966	13,00g	32 mm	
718	639		Satın Alma 02.08.1966	6,68g	30 mm	
719	664		Hediye-30.08.1966	17,10g	34mm	
720	666		Hediye-30.08.1966	9,31g	30 mm	
721	711		Hediye-30.08.1966	10,90g	31mm	
722	865		Hediye-20.10.1966	13,81g	31 mm	
723	867		Hediye-20.10.1966	10,32g	30 mm	
724	883		Hediye-26.09.1966	9,35g	30 mm	
725	984		Satın Alma 23.11.1966	13,69g	32 mm	
726	986		Satın Alma 23.11.1966	8,72g	27 mm	
727	1071		Satın Alma 23.11.1966	13,81g	30 mm	
728	1077		Satın Alma 23.11.1966	13,65g	33 mm	
729	1078		Satın Alma 23.11.1966	7,36g	26 mm	
730	1147		Satın Alma 29.11.1966	10,13g	32mm	
731	1190		Satın Alma 29.11.1966	12,62g	32 mm	
732	1198		Satın Alma 02.01.1967	14,33g	30mm	
733	2550		Satın Alma 22.05.1967	11,64g	33 mm	Resim 64
734	2609		Satın Alma 02.06.1967	16,76g	33 mm	
735	2610		Satın Alma 02.06.1967	18,39g	34 mm	
736	2613		Satın Alma 02.06.1967	10,18g	30 mm	

737	2614		Satın Alma 02.06.1967	8 ,00g	29mm	
738	2714		Satın Alma 05.06.1967	16,45g	35 mm	
739	2723		Satın Alma 24.06.1967	14,27g	33 mm	
740	2724		Satın Alma 24.06.1967	15,34g	32 mm	
741	2779		Satın Alma 08.09.1967	10,17g	27 mm	
742	2785		Satın Alma 08.09.1967	7,98 g	30 mm	
743	2786		Satın Alma 08.09.1967	15,06g	29mm	
744	2787		Satın Alma 08.09.1967	11,82g	32 mm	
745	2789		Satın Alma 08.09.1967	11,42g	30 mm	
746	2881		Satın Alma 15.11.1967	11,78g	31 mm	
747	2887		Satın Alma 08.09.1967	10,96g	31 mm	
748	2905		Satın Alma 12.10.1967	13,05g	35 mm	
749	2966		Satın Alma 06.11.1967	17,84g	32 mm	
750	2970		Satın Alma 06.11.1967	17,71g	34 mm	
751	2979		Satın Alma 06.11.1967	6,69g	26 mm	
752	3020		Satın Alma 02.12.1967	12,89g	30 mm	
753	3073		Satın Alma 24.01.1968	6,59g	25 mm	
754	3079		Satın Alma 24.01.1968	9,45g	30mm	
755	3081		Satın Alma 24.01.1968	16,35g	33 mm	
756	3082		Satın Alma 24.01.1968	8,48g	25 mm	
757	3087		Satın Alma 24.01.1968	10,94g	28 mm	
758	3097		Satın Alma 24.01.1968	14,39g	31 mm	
759	3101		Satın Alma 24.01.1968	7,25g	28 mm	
760	3233		Satın Alma 24.01.1968	7,62g	28 mm	
761	3256		Satın Alma 31.01.1968	9,25g	28 mm	
762	3257		Satın Alma 31.01.1968	11,87g	29 mm	
763	3258		Satın Alma 31.01.1968	14,77g	32 mm	
764	3264		Satın Alma 31.01.1968	13,43g	35 mm	
765	3269		Satın Alma 31.01.1968	8,15g	27 mm	
766	3275		Satın Alma 31.01.1968	13 g	32 mm	
767	3277		Satın Alma 31.01.1968	7,36g	28 mm	
768	3279		Satın Alma 31.01.1968	5,46g	27 mm	
769	3332		Satın Alma 14.02.1968	14,56g	34 mm	

770	3350		Satın Alma 23.02.1968	8,60g	29 mm	
771	3353		Satın Alma 23.02.1968	11,71g	29 mm	
772	3371		Satın Alma 23.02.1968	16,48g	34 mm	
773	3420		Satın Alma 06.02.1968	10,42g	27mm	
774	3423		Satın Alma 06.02.1968	13,42g	34 mm	
775	3425		Satın Alma 06.02.1968	8,96 g	29 mm	
776	3459		Satın Alma 29.03.1968	14,14g	30 mm	
777	3468		Satın Alma 29.03.1968	8,25g	30 mm	
778	3470		Satın Alma 29.03.1968	11,42g	31 mm	
779	3535		Satın Alma 10.04.1968	11 ,00g	28 mm	
780	3536		Satın Alma 10.04.1968	9,39g	29 mm	
781	3538		Satın Alma 10.04.1968	11,51g	29 mm	
782	3539		Satın Alma 10.04.1968	8,92g	28 mm	
783	3709		Satın Alma 10.04.1968	12,01g	33 mm	
784	3718		Satın Alma 10.04.1968	10,35g	29mm	
785	3721		Satın Alma 10.04.1968	9,13g	29 mm	
786	3724		Satın Alma 10.04.1968	6,96g	30 mm	
787	3728		Satın Alma 10.04.1968	14,43g	30 mm	
788	3729		Satın Alma 10.04.1968	11,00 g	28 mm	
789	3739		Satın Alma 10.04.1968	15,82g	34 mm	
790	3744		Satın Alma 10.04.1968	9,06g	30 mm	
791	3752		Satın Alma 10.04.1968	8,05g	27 mm	
792	3755		Satın Alma 10.04.1968	14,59g	32 mm	
793	3779		Satın Alma 10.04.1968	16,94g	33 mm	
794	3825		Satın Alma 16.05.1968	8,57g	27 mm	
795	3827		Satın Alma 10.04.1968	11,26g	30 mm	
796	3855		Satın Alma 16.05.1968	10,11g	27 mm	
797	3856		Satın Alma 16.05.1968	14,69g	34 mm	
798	3862		Satın Alma 16.05.1968	12,45g	30 mm	
799	3869		Satın Alma 16.05.1968	6,56g	26 mm	
800	3881		Satın Alma 16.05.1968	10,86g	31mm	
801	3934		Satın Alma 20.05.1968	8,79g	27 mm	
802	3936		Satın Alma 20.05.1968	7,56g	28 mm	

803	4011		Satın Alma 20.05.1968	10,19g	29 mm	
804	4057		Satın Alma 20.05.1968	10,46g	30 mm	
805	4064		Satın Alma 20.05.1968	9,63g	29 mm	
806	4154		Satın Alma 27.12.1968	12,76g	33 mm	
807	4175		Satın Alma 27.12.1968	14,82g	31 mm	
808	4212		Satın Alma 30.04.1969	9,12g	30 mm	
809	4215		Satın Alma 30.04.1969	10,33g	30 mm	
810	4244		Satın Alma 30.04.1969	14,69g	31 mm	
811	4269		Satın Alma 30.04.1969	8,61g	29 mm	
812	4335		Satın Alma 17.06.1969	11,35g	29 mm	
813	4336		Satın Alma 17.06.1969	17,67g	32mm	
814	4354		Satın Alma 27.06.1969	15,05g	32 mm	Resim 65
815	4369		Satın Alma 27.06.1969	11,65g	29 mm	
816	4473		Satın Alma 17.09.1969	16,16g	34 mm	
817	4503		Satın Alma 20.11.1970	12,73g	32 mm	
818	4579		Satın Alma 20.11.1970	12,85g	30 mm	
819	4744		Satın Alma 21.01.1971	8,93g	29 mm	
820	4750		Satın Alma 21.01.1971	9,15g	28 mm	
821	4752		Satın Alma 21.01.1971	15,09g	33 mm	
822	4756		Satın Alma 21.01.1971	8,87g	29 mm	
823	4793		Satın Alma 06.05.1971	14,13g	33 mm	
824	4794		Satın Alma 06.05.1971	13,29g	30 mm	
825	4836		Satın Alma 23.06.1971	12,50g	30 mm	
826	4851		Satın Alma 23.06.1971	14,12g	34 mm	
827	5013		Satın Alma 17.09.1971	7,70g	28 mm	
828	5047		Satın Alma 21.09.1971	14,04g	34 mm	
829	5088		Satın Alma 05.09.1971	9,01g	28 mm	
830	5094		Satın Alma 05.09.1971	13,52g	32 mm	
831	5101		Satın Alma 05.09.1971	10,42g	28 mm	
832	32.36.72		Satın Alma 23.06.1972	9,32g	29 mm	
833	2.3.73		Satın Alma 20.01.1973	10,95g	29 mm	
834	14.68.73		Satın Alma 16.02.1973	15,91g	35 mm	
835	14.69.73		Satın Alma 16.02.1973	7,85g	26 mm	

836	14.76.73		Satın Alma 16.02.1973	9,21g	27 mm	
837	14.76.73		Satın Alma 16.02.1973	8,47g	29 mm	
838	14.131.73		Satın Alma 16.02.1973	11,63g	30 mm	
839	17.124.73		Satın Alma 16.02.1973	10,31g	27 mm	
840	17.125.73		Satın Alma 16.02.1973	7,72g	27 mm	
841	21.12.73		Satın Alma 20.02.1973	8,33g	30 mm	
842	21.13.73		Satın Alma 20.02.1973	12,21g	31 mm	
843	21.14.73		Satın Alma 20.02.1973	15,54g	34 mm	
844	30.65.73		Satın Alma 08.06.1973	6,60g	26 mm	
845	30.66.73		Satın Alma 08.06.1973	8,53g	27 mm	
846	30.68.73		Satın Alma 08.06.1973	7,26g	30 mm	
847	30.70.73		Satın Alma 08.06.1973	7,18g	26 mm	
848	30.72.73		Satın Alma 08.06.1973	6,71g	26 mm	
849	30.74.73		Satın Alma 08.06.1973	9,39g	30 mm	
850	30.77.73		Satın Alma 08.06.1973	11,75g	31 mm	
851	31.24.73		Satın Alma 10.07.1973	9,95g	29mm	
852	31.25.73		Satın Alma 10.07.1973	9,81g	29	
853	33.2.73		Satın Alma 18.06.1973	9,90g	30 mm	
854	36.13.73		Satın Alma 18.06.1973	8,04g	27 mm	
855	36.29.73		Satın Alma 18.06.1973	10,79g	30 mm	
856	4.264.75		Satın Alma 31.01.1975	12,99g	31 mm	
857	4.267.75		Satın Alma 31.01.1975	20,21g	34 mm	
858	4.270.75		Satın Alma 31.01.1975	9,80g	33 mm	
859	4.276.75		Satın Alma 31.01.1975	11,21g	25 mm	
860	4.278.75		Satın Alma 31.01.1975	14,56g	34 mm	
861	4.290.75		Satın Alma 31.01.1975	9,41g	28 mm	
862	4.291.75		Satın Alma 31.01.1975	15,66g	34 mm	
863	4.293.75		Satın Alma 31.01.1975	12,17g	33 mm	
864	4.296.75		Satın Alma 31.01.1975	11,66g	30 mm	
865	4.299.75		Satın Alma 31.01.1975	11,70g	28 mm	
866	4.328.75		Satın Alma 31.01.1975	9,08g	26 mm	
867	4.333.75		Satın Alma 31.01.1975	10,93g	33 mm	
868	4.334.75		Satın Alma 31.01.1975	13,30g	30 mm	

869	4.338.75		Satın Alma 31.01.1975	16,40	33 mm	
870	4.339.75		Satın Alma 31.01.1975	16,93	34 mm	
871	5.208.75		Satın Alma 21.02.1975	7,17g	25 mm	
872	5.215.75		Satın Alma 21.02.1975	8,01g	26mm	
873	5.222.75		Satın Alma 21.02.1975	10,35g	30 mm	
874	5.226.75		Satın Alma 21.02.1975	7,97g	28 mm	
875	5.229.75		Satın Alma 21.02.1975	9,95g	31 mm	
876	5.230.75		Satın Alma 21.02.1975	12,27g	33mm	
877	5.231.75		Satın Alma 21.02.1975	8,68g	29 mm	
878	5.233.75		Satın Alma 21.02.1975	9,09g	28 mm	
879	5.237.75		Satın Alma 21.02.1975	10,68g	29mm	
880	5.238.75		Satın Alma 21.02.1975	11,22g	34 mm	
881	5.239.75		Satın Alma 21.02.1975	11,43g	29 mm	
882	5.242.75		Satın Alma 21.02.1975	7,14g	29 mm	
883	5.246.75		Satın Alma 21.02.1975	12,84g	31 mm	
884	5.259.75		Satın Alma 21.02.1975	7,50g	24 mm	
885	5.260.75		Satın Alma 21.02.1975	19,18g	37 mm	
886	5.262.75		Satın Alma 21.02.1975	10,72g	30 mm	
887	5.267.75		Satın Alma 21.02.1975	5,95g	26 mm	
888	5.269.75		Satın Alma 21.02.1975	12,25g	31 mm	
889	5.275.75		Satın Alma 21.02.1975	9,06g	27 mm	
890	5.280.75		Satın Alma 21.02.1975	9,91g	29 mm	
891	2.5.76		Satın Alma 16.07.1976	15,43g	33 mm	
892	2.7.76		Satın Alma 16.07.1976	14,16g	31 mm	
893	2.8.76		Satın Alma 16.07.1976	15,29g	32 mm	
894	2.9.76		Satın Alma 16.07.1976	13,24g	32 mm	
895	2.11.76		Satın Alma 16.07.1976	14,30g	29 mm	
896	2.14.76		Satın Alma 16.07.1976	15,48g	33 mm	
897	2.15.76		Satın Alma 16.07.1976	12,93g	32 mm	
898	2.17.76		Satın Alma 16.07.1976	16,20g	33 mm	
899	2.21.76		Satın Alma 16.07.1976	19,69g	36 mm	
900	7.20.76		Satın Alma 16.07.1976	18,07g	36 mm	
901	3.191.77		Satın Alma 11.02.1977	16,11g	34 mm	Resim 66

902	3.193.77		Satın Alma 11.02.1977	13,41g	32 mm	
903	3.194.77		Satın Alma 11.02.1977	9,60g	29 mm	
904	3.203.77		Satın Alma 11.02.1977	9,68g	28 mm	
905	3.204.77		Satın Alma 11.02.1977	5,75g	27 mm	
906	3.208.77		Satın Alma 11.02.1977	11,06g	28 mm	
907	3.210.77		Satın Alma 11.02.1977	8,77g	28 mm	
908	3.227.77		Satın Alma 11.02.1977	6,62g	26 mm	
909	7.95.77		Satın Alma 11.02.1977	9,05g	27 mm	
910	7.97.77		Satın Alma 11.02.1977	8,38g	30 mm	
911	13.63.77		Satın Alma 11.02.1977	18,84g	34 mm	
912	13.64.77		Satın Alma 11.02.1977	10,5 g	31 mm	
913	14.74.77		Satın Alma 11.02.1977	10,65 g	298mm	
914	14.75.77		Satın Alma 11.02.1977	16,07g	34 mm	
915	4.65.78		Satın Alma 26.06.1978	15,48g	36 mm	
916	4.66.78		Satın Alma 26.06.1978	17,11g	33 mm	
917	4.67.78		Satın Alma 26.06.1978	13.88 g	31 mm	
918	4.70.78		Satın Alma 26.06.1978	11,53g	27 mm	
919	14.36.78		Satın Alma 20.07.1978	9,07g	27 mm	
920	14.37.78		Satın Alma 20.07.1978	11,97g	31 mm	
921	14.40.78		Satın Alma 20.07.1978	10,44g	30 mm	
922	27.47.78		Satın Alma 08.08.1978	13,04g	33 mm	
923	5.104.79		Satın Alma 12.01.1979	17,86g	34 mm	
924	5.105.79		Satın Alma 12.01.1979	11,18g	29 mm	
925	5.106.79		Satın Alma 12.01.1979	8,72g	28 mm	
926	5.107.79		Satın Alma 12.01.1979	6,84g	28 mm	
927	43.74.82		Satın Alma 23.12.1982	13,40g	33 mm	
928	43.76.82		Satın Alma 23.12.1982	12,38g	28 mm	
929	43.77.82		Satın Alma 23.12.1982	15,67g	31 mm	
930	9.26.83		Satın Alma 22.12.1983	18,22g	33 mm	
931	2.84.84		Satın Alma 11.05.1984	21.58g	35 mm	
932	5.4.84		İstirdat (Zoralım)	12,19g	31 mm	
933	9.44.84		Satın Alma 04.06.1984	8,63g	28 mm	
934	2.10.85		Satın Alma 27.03.1985	12,05	30 mm	

935	10.32.85		Satın Alma 02.04.1985	10,89g	32 mm	
936	10.33.85		Satın Alma 02.04.1985	16,14g	32 mm	
937	10.37.85		Satın Alma 02.04.1985	6,16g	33mm	
938	16.8.85		Satın Alma 09.09.1985	19,45g	34 mm	
939	16.10.85		Satın Alma 06.06.1985	11,49	28 mm	
940	17.4.85		Satın Alma 06.06.1985	12,33g	34 mm	
941	17.5.85		Satın Alma 06.06.1985	15,20g	32 mm	
942	15.73.86		Satın Alma 09.12.1986	12,07g	30 mm	
943	16.64.86		Satın Alma 09.12.1986	19,12g	33 mm	
944	10.25.89		Satın Alma 10.11.1989	15,51g	34 mm	
945	10.26.89		Satın Alma 10.11.1989	7,37g	26 mm	
946	1.37.90		Satın Alma 28.05.1990	15,35	32 mm	
947	1.38.90		Satın Alma 28.05.1990	15,38g	34 mm	
948	2.61.90		Satın Alma 28.05.1990	10,66g	27 mm	
949	2.65.90		Satın Alma 07.06.1990	5,50g	24 mm	
950	5.71.91		Satın Alma 25.12.1991	9,75g	28 mm	
951	10.29.92		Satın Alma 06.10.1992	10,12g	32 mm	
952	10.30.92		Satın Alma 06.10.1992	9,55g	30 mm	
953	13.38.96		Satın Alma 26.12.1996	9,60g	30mm	
954	97.74		Satın Alma-Belirtilmemiş	10,34g	30 mm	
955	97.80		Satın Alma-Belirtilmemiş	9,29g	29 mm	
956	97.81		Satın Alma-Belirtilmemiş	10,47g	29 mm	
957	97.82		Satın Alma-Belirtilmemiş	4,80g	26 mm	
958	97.162		Satın Alma-Belirtilmemiş	7,80g	27 mm	
959	97.164		Satın Alma-Belirtilmemiş	8,15g	27 mm	
960	97.477		Satın Alma 20.06.1997	8,01g	29 mm	
961	97.478		Satın Alma 20.06.1997	9,25g	30 mm	
962	97.479		Satın Alma 20.06.1997	11,03g	29 mm	
963	97.480		Satın Alma 20.06.1997	11,13g	29 mm	
964	99.2		Satın Alma -Belirtilmemiş	13,59	33mm	
965	2000.622		Satın Alma - Belirtilmemiş	18,44g	35 mm	Resim 67
966	2002.159		Satın Alma - Belirtilmemiş	12,70g	31 mm	
967	2002.2211		Satın Alma - Belirtilmemiş	11,61g	32 mm	

968	2002.2212		Satın Alma - Belirtilmemiş	7,13g	28 mm	
969	2002.2214		Satın Alma - Belirtilmemiş	11,05g	29 mm	
970	2002.2217		Satın Alma - Belirtilmemiş	10,55g	28 mm	
971	2002.2219		Satın Alma - Belirtilmemiş	13,04g	29 mm	
972	2002.2221		Satın Alma - Belirtilmemiş	10,09g	28 mm	
973	2002.2223		Satın Alma - Belirtilmemiş	11,33g	29 mm	
974	2002.2276		Satın Alma - Belirtilmemiş	10,65g	33 mm	
975	2002.2283		Satın Alma - Belirtilmemiş	13,48g	33 mm	
976	2002.2288		Satın Alma - Belirtilmemiş	10,00g	29 mm	
977	2002.2389		Satın Alma - Belirtilmemiş	14,13g	31 mm	
978	2009.34		Satın Alma - Belirtilmemiş	16,04	33 mm	
979	2011.7		Satın Alma - Belirtilmemiş	9,55g	25 mm	
980	2011.37		Satın Alma 15.12.2010	16,86g	32 mm	
981	2011.47		Satın Alma 11.01.2011	15,33g	36 mm	

B GRUBU: (1030/345-1040)

(Katalog No: 1106- Levha 9, 68)

Ön Yüz: Ortada İsa büstü, cepheden, sakallı, taç nimbuslu, tacın her bir kolunda kare şekiller ve haçın sağ ve sol kollarının yukarısındaki boşlukta birer nokta vardır. Ayrıca İsa figürü tunik ve himation giyimli şekilde tasvir edilmiştir. Sağ elini takdis pozisyonunda yukarı doğru kaldırmış pelerinin kenarından tutmaktadır. Sol elinde ise kapağında nokta bezeme olan İncil vardır. Sağ ve sol boşlukta IC ve XC monogramları bulunur. Üst kısımdaki lejantta +EMMANOVAHA (Tanrı bizimledir) yazılıdır.

Arka Yüz: Üç basamaklı kaide üzerinde haç, haçın kollarının ucunda birer nokta vardır. Haçın üst kolları arasında IS, XS monogramları ile alt kısımda BAS ILE-bAS ILE (Krallar kralı) ifadesi yer almaktadır.

Ref:

Sear1987 s.377 No 1823 (Res.68)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Gelış Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
---------------	--------	------	-------------------------------	---------	--------	-------------

982	115		Satın Alma 03.12.1965	12,86g	31 mm	
983	267		Satın Alma 19.04.1966	11,11g	30 mm	
984	296		Satın Alma 19.04.1966	9,87g	32 mm	
985	425		Devir 25.06.1966	9,41g	30 mm	
986	434		Devir 25.06.1966	11,32g	28 mm	
987	435		Devir 25.06.1966	11,75g	31 mm	
988	635		Satın Alma 02.08.1966	11,42g	32 mm	
989	687		Satın Alma 30.08.1966	7,06g	31 mm	
990	807		Satın Alma 03.10.1966	11,72g	31 mm	
991	810		Satın Alma 03.10.1966	7,42g	28 mm	
992	811		Satın Alma 03.10.1966	7,8 g	27 mm	
993	895		Satın Alma 03.11.1966	10,6g	26 mm	
994	927		Satın Alma 16.11.1966	10,55g	32 mm	
995	982		Satın Alma 23.11.1966	10,59g	29 mm	
996	1062		Satın Alma 23.11.1966	7,92g	28mm	
997	1073		Satın Alma 23.11.1966	12,09g	31 mm	
998	1075		Satın Alma 23.11.1966	16,41g	30 mm	
999	1106		Satın Alma 23.11.1966	10,38g	28 mm	
1000	2576		Satın Alma 22.05.1967	11,55g	31 mm	
1001	2636		Satın Alma 05.06.1967	10,67 g	31 mm	
1002	2722		Satın Alma 24.06.1967	9,59g	29 mm	
1003	2725		Satın Alma 24.06.1967	8,23g	30 mm	
1004	2726		Satın Alma 24.06.1967	9,21g	29 mm	
1005	2727		Satın Alma 24.06.1967	6,75g	27 mm	
1006	2730		Satın Alma 24.06.1967	11,49g	32 mm	
1007	2758		Satın Alma 24.06.1967	14,55g	31 mm	
1008	2783		Satın Alma 08.09.1967	11,21g	29 mm	
1009	2801		Satın Alma 08.08.1967	12,40g	33mm	
1010	2885		Satın Alma 15.09.1967	4,82 g	23 mm	
1011	2899		Satın Alma 12.10.1967	10,91g	25 mm	
1012	2953		Satın Alma 06.11.1967	11,66g	31 mm	
1013	2965		Satın Alma 06.11.1967	9,20g	30 mm	
1014	2980		Satın Alma 06.11.1967	11,18g	32 mm	

1015	2983		Satın Alma 30.11.1967	10,94g	30 mm	
1016	3026		Satın Alma 30.11.1967	9,49g	30 mm	
1017	3035		Satın Alma 02.12.1967	10,89g	28 mm	
1018	3083		Satın Alma 14.01.1968	6,73g	28 mm	
1019	3088		Satın Alma 24.01.1968	10,22g	29 mm	
1020	3090		Satın Alma 24.01.1968	5,76g	32 mm	
1021	3093		Satın Alma 24.01.1968	12,23g	31 mm	
1022	3094		Satın Alma 24.01.1968	11,66g	31 mm	
1023	3132		Satın Alma 24.01.1968	9,74g	27 mm	
1024	3133		Satın Alma 24.01.1968	9,82g	31 mm	
1025	3261		Satın Alma 31.01.1968	11,12g	29 mm	
1026	3273		Satın Alma 31.01.1968	11,63g	32 mm	
1027	3276		Satın Alma 31.01.1968	7,7 g	29 mm	
1028	3352		Satın Alma 23.02.1968	9,46	29 mm	
1029	3421		Satın Alma 06.02.1968	7,64g	28 mm	
1030	3465		Satın Alma 29.03.1968	9,5 g	30 mm	
1031	3471		Satın Alma 29.03.1968	11,83gr	28 mm	
1032	3480		Satın Alma 29.03.1968	7,12g	30 mm	
1033	3481		Satın Alma 29.03.1968	11,68g	32 mm	
1034	3487		Satın Alma 29.03.1968	10,16g	29 mm	
1035	3488		Satın Alma 29.03.1968	6,78g	29 mm	
1036	3504		Satın Alma 29.03.1968	10,94g	30 mm	
1037	3511		Satın Alma 29.03.1968	6,90g	28 mm	
1038	3512		Satın Alma 29.03.1968	8,32g	29 mm	
1039	3712		Satın Alma 10.04.1968	9,62g	30 mm	
1040	3719		Satın Alma 10.04.1968	10,64g	30 mm	
1041	3720		Satın Alma 10.04.1968	7,91 g	28 mm	
1042	3722		Satın Alma 10.04.1968	9,68g	29 mm	
1043	3726		Satın Alma 10.04.1968	9,16g	32 mm	
1044	3736		Satın Alma 10.04.1968	10,49g	34 mm	
1045	3741		Satın Alma 10.04.1968	6,87g	24 mm	
1046	3747		Satın Alma 10.04.1968	10,27g	28 mm	
1047	3749		Satın Alma 10.04.1968	8,41g	27 mm	

1048	3751		Satın Alma 10.04.1968	11,38g	29 mm	
1049	3776		Satın Alma 10.04.1968	11,35g	32 mm	
1050	3777		Satın Alma 10.04.1968	9,99g	30 mm	
1051	3826		Satın Alma 10.04.1968	11,77g	29 mm	
1052	3868		Satın Alma 16.05.1968	11,78g	29 mm	
1053	3932		Satın Alma 16.05.1968	9,84g	27 mm	
1054	4000		Satın Alma 20.05.1968	6,64g	30 mm	
1055	4001		Satın Alma 20.05.1968	5,26g	26 mm	
1056	4062		Satın Alma 20.05.1968	7,29g	27 mm	
1057	4092		Satın Alma 20.05.1968	12,17g	31 mm	
1058	4110		Satın Alma 20.05.1968	11,54g	29 mm	
1059	4113		Satın Alma 20.05.1968	9,68 g	29 mm	
1060	4189		Satın Alma 27.12.1968	6,53g	29 mm	
1061	4216		Satın Alma 27.12.1968	9,69g	30 mm	
1062	4217		Satın Alma 30.04.1969	7,26g	29 mm	
1063	4235		Satın Alma 20.05.1969	10,86g	31 mm	
1064	4263		Satın Alma 23.05.1968	8,71g	30 mm	
1065	4270		Satın Alma 23.05.1968	11,43 g	30 mm	
1066	4350		Satın Alma 27.06.1968	11,74 g	33 mm	
1067	4352		Satın Alma 27.06.1968	9,35g	30 mm	
1068	4607		Satın Alma 21.12.1970	13,40g	31 mm	
1069	4697		Satın Alma 10.01.1971	10,54g	30 mm	
1070	4721		Satın Alma 19.01.1971	9,08g	30 mm	
1071	4737		Satın Alma 21.01.1971	7,13g	29 mm	
1072	4747		Satın Alma 21.01.1971	8,83g	27 mm	
1073	4748		Satın Alma 21.01.1971	9,19g	28 mm	
1074	4749		Satın Alma 21.01.1971	8,91g	29 mm	
1075	4754		Satın Alma 21.01.1971	8,65g	29 mm	
1076	4757		Satın Alma 21.01.1971	10,10g	30 mm	
1077	4759		Satın Alma 21.01.1971	9,72g	30 mm	
1078	5086		Satın Alma 03.09.1971	14,00g	30 mm	
1079	5087		Satın Alma 03.09.1971	10,15g	31 mm	
1080	5100		Satın Alma 05.09.1971	9,96g	27 mm	

1081	5103		Satın Alma 03.09.1971	9,35g	28 mm	
1082	13.4.72		Satın Alma 30.05.1972	8,64g	31 mm	
1083	13.5.72		Satın Alma 30.05.1972	7,60g	30 mm	
1084	13.6.72		Satın Alma 30.05.1972	9,94g	31 mm	
1085	32.33.72		Satın Alma 23.06.1972	8,01g	30 mm	
1086	32.35.72		Satın Alma 23.06.1972	12,37g	35 mm	
1087	38.6.72		Satın Alma 27.10.1972	11,98g	31 mm	
1088	38.7.72		Satın Alma 27.10.1972	5,99g	24 mm	
1089	2.1.73		Satın Alma 20.01.1973	10,21g	29 mm	
1090	2.2.73		Satın Alma 20.01.1973	8,25g	29 mm	
1091	14.78.73		Satın Alma 16.02.1973	9,65g	31 mm	
1092	17.122.73		Satın Alma 16.02.1973	10,53g	30 mm	
1093	17.123.73		Satın Alma 16.02.1973	12,15g	30 mm	
1094	17.126.73		Satın Alma 16.02.1973	7,96g	28 mm	
1095	20.5.73		Satın Alma 20.02.1973	9,31g	28 mm	
1096	22.78.73		Satın Alma 20.02.1973	7,30g	31 mm	
1097	22.81.73		Satın Alma 20.02.1973	10,16g	30 mm	
1098	22.82.73		Satın Alma 20.02.1973	11,11g	30 mm	
1099	23.19.73		Satın Alma 21.02.1973	12,07g	28 mm	
1100	28.52.73		Satın Alma 06.06.1973	10,90g	30mm	
1101	30.67.73		Satın Alma 08.06.1973	10,70g	27 mm	
1102	30.69.73		Satın Alma 08.06.1973	10,31g	30 mm	
1103	30.73.73		Satın Alma 08.06.1973	10,82g	29 mm	
1104	32.2.73		Satın Alma 08.06.1973	9,90g	30 mm	
1105	32.3.73		Satın Alma 18.06.1973	7,22g	27 mm	
1106	32.7.73		Satın Alma 18.06.1973	9,69g	29 mm	Resim 68
1107	36.14.73		Satın Alma 18.06.1973	7,09g	27 mm	
1108	36.19.73		Satın Alma 18.06.1973	10,30g	30 mm	
1109	4.257.75		Satın Alma 31.01.1975	10,40g	33 mm	
1110	4.273.75		Satın Alma 31.01.1975	9,31g	29 mm	
1111	4.281.75		Satın Alma 31.01.1975	13,22g	28 mm	
1112	4.286.75		Satın Alma 31.01.1975	8,43g	31 mm	
1113	4.294.75		Satın Alma 31.01.1975	11,27g	32 mm	

1114	4.295.75		Satın Alma 31.01.1975	10,29g	29 mm	
1115	4.297.75		Satın Alma 31.01.1975	8,42g	28 mm	
1116	4.298.75		Satın Alma 31.01.1975	8,71g	29 mm	
1117	4.300.75		Satın Alma 31.01.1975	9,16g	30 mm	
1118	4.301.75		Satın Alma 31.01.1975	7,53g	29 mm	
1119	4.302.75		Satın Alma 31.01.1975	10,95g	34 mm	
1120	4.305.75		Satın Alma 31.01.1975	8,52g	28 mm	
1121	4.308.75		Satın Alma 31.01.1975	10,18g	30 mm	
1122	4.314.75		Satın Alma 31.01.1975	8,63g	31 mm	
1123	4.318.75		Satın Alma 31.01.1975	11,74g	28 mm	
1124	4.324.75		Satın Alma 31.01.1975	8,82g	29 mm	
1125	4.325.75		Satın Alma 31.01.1975	9,41g	30 mm	
1126	4.326.75		Satın Alma 31.01.1975	9,21g	29 mm	
1127	4.329.75		Satın Alma 31.01.1975	9,50g	27 mm	
1128	4.332.75		Satın Alma 31.01.1975	11,79g	29 mm	
1129	4.337.75		Satın Alma 31.01.1975	10,32	31 mm	
1130	5.213.75		Satın Alma 31.01.1975	7,74g	27 mm	
1131	5.219.75		Satın Alma 31.01.1975	10,52g	29 mm	
1132	5.227.75		Satın Alma 31.01.1975	9,55g	32 mm	
1133	5.228.75		Satın Alma 31.01.1975	11,08g	31 mm	
1134	5.248.75		Satın Alma 21.02.1975	8,00 g	27 mm	
1135	5.252.75		Satın Alma 21.02.1975	11,75g	31 mm	
1136	5.257.75		Satın Alma 21.02.1975	10,68g	30 mm	
1137	5.264.75		Satın Alma 21.02.1975	7,96g	27 mm	
1138	5.266.75		Satın Alma 21.02.1975	7,34g	28 mm	
1139	5.281.75		Satın Alma 21.02.1975	7,43 g	31 mm	
1140	2.10.76		Satın Alma 16.07.1976	7,62g	29 mm	
1141	2.12.76		Satın Alma 16.07.1976	11,34g	29 mm	
1142	2.16.76		Satın Alma 16.07.1976	13,42g	32 mm	
1143	6.47.76		Satın Alma 24.11.1976	8,74g	29 mm	
1144	7.15.76		Satın Alma 26.11.1976	6,44g	28 mm	
1145	3.189.77		Satın Alma 11.02.1977	9,82g	30 mm	
1146	3.195.77		Satın Alma 11.02.1977	10,00g	29 mm	

1147	3.196.77		Satın Alma 11.02.1977	10,94g	30 mm	
1148	3.197.77		Satın Alma 11.02.1977	9,35g	30 mm	
1149	3.199.77		Satın Alma 11.02.1977	9,32g	30mm	
1150	3.200.77		Satın Alma 11.02.1977	10,17g	29mm	
1151	3.201.77		Satın Alma 11.02.1977	10,22g	30 mm	
1152	3.202.77		Satın Alma 11.02.1977	11,14g	30 mm	
1153	3.205.77		Satın Alma 11.02.1977	12,16g	30 mm	
1154	3.206.77		Satın Alma 11.02.1977	8,84g	31 mm	
1155	3.209.77		Satın Alma 11.02.1977	9,2 g	28 mm	
1156	3.220.77		Satın Alma 11.02.1977	13,78g	32 mm	
1157	3.222.77		Satın Alma 11.02.1977	6,06g	28 mm	
1158	7.96.77		Satın Alma 21.02.1977	10,04g	29 mm	
1159	12.70.77		Satın Alma 17.06.1977	9,48g	28 mm	
1160	13.69.77		Satın Alma 21.06.1977	9,00 g	28 mm	
1161	13.70.77		Satın Alma 21.06.1977	13,13g	32 mm	
1162	14.73.77		Satın Alma 12.07.1977	8,29g	28 mm	
1163	14.76.77		Satın Alma 12.07.1977	8,92g	30 mm	
1164	1.81.78		Satın Alma 18.01.1978	9,48g	30mm	
1165	1.82.78		Satın Alma 18.01.1978	9,67g	30 mm	
1166	1.86.78		Satın Alma 18.01.1978	10,54g	32 mm	
1167	1.88.78		Satın Alma 18.01.1978	11,27g	32mm	
1168	1.89.78		Satın Alma 18.01.1978	12,17g	31 mm	
1169	1.90.78		Satın Alma 18.01.1978	8,71 g	31 mm	
1170	1.92.78		Satın Alma 18.01.1978	9,34g	31 mm	
1171	1.94.78		Satın Alma 18.01.1978	12,54g	33 mm	
1172	1.95.78		Satın Alma 18.01.1978	12,61g	31mm	
1173	4.68.78		Satın Alma 26.06.1978	9,35g	30 mm	
1174	4.69.78		Satın Alma 26.06.1978	12,10g	30 mm	
1175	26.4.78		Satın Alma 08.08.1978	11,89g	30 mm	
1176	27.46.78		Satın Alma 26.06.1978	11,00g	29 mm	
1177	28.183.78		Satın Alma 22.12.1978	12,28g	31 mm	
1178	36.33.82		Satın Alma 15.11.1982	10,90g	29 mm	
1179	38.68.82		Satın Alma 03.02.1982	9,63g	31 mm	

1180	43.67.82		Satın Alma 23.12.1982	7,20g	23 mm	
1181	43.68.82		Satın Alma 23.12.1982	8,34g	28 mm	
1182	43.81.82		Satın Alma 23.12.1982	7,85g	28 mm	
1183	43.83.82		Satın Alma 23.12.1982	7,51g	27 mm	
1184	10.24.83		Satın Alma 30.11.1983	10,20g	29 mm	
1185	2.83.84		Satın Alma 11.05.1984	10,38g	31 mm	
1186	6.43.85		Satın Alma 29.03.1985	9,59g	32 mm	
1187	10.28.85		Satın Alma 02.04.1985	12,71g	28 mm	
1188	16.11.85		Satın Alma 06.06.1985	12,74g	31 mm	
1189	16.12.85		Satın Alma 06.06.1985	11,34g	28 mm	
1190	15.75.86		Satın Alma 09.12.1986	10,22g	29 mm	
1191	15.76.86		Satın Alma 09.12.1986	9,46g	29 mm	
1192	15.77.86		Satın Alma 09.12.1986	12,81g	31 mm	
1193	15.78.86		Satın Alma 09.12.1986	9,80g	32 mm	
1194	16.66.86		Satın Alma 09.12.1986	7,46g	30 mm	
1195	1.36.90		Satın Alma 28.05.1990	11,22g	31 mm	
1196	1.39.90		Satın Alma 28.05.1990	8,63g	29 mm	
1197	1.40.90		Satın Alma 28.05.1990	9,90g	31 mm	
1198	1.41.90		Satın Alma 28.05.1990	9,82g	31 mm	
1199	1.42.90		Satın Alma 28.05.1990	9,28g	31 mm	
1200	1.43.90		Satın Alma 28.05.1990	12,13g	31 mm	
1201	1.45.90		Satın Alma 28.05.1990	9,19g	29 mm	
1202	1.46.90		Satın Alma 28.05.1990	12,30g	33 mm	
1203	1.47.90		Satın Alma 28.05.1990	12,46g	30 mm	
1204	1.49.90		Satın Alma 28.05.1990	10,95g	30 mm	
1205	1.50.90		Satın Alma 28.05.1990	10,32g	30 mm	
1206	1.51.90		Satın Alma 28.05.1990	14,30g	28 mm	
1207	1.54.90		Satın Alma 28.05.1990	10,99g	32 mm	
1208	1.55.90		Satın Alma 28.05.1990	10,00g	29 mm	
1209	1.56.90		Satın Alma 28.05.1990	9,44g	29 mm	
1210	1.57.90		Satın Alma 28.05.1990	8,50g	29 mm	
1211	1.59.90		Satın Alma 28.05.1990	9,37g	29 mm	
1212	1.62.90		Satın Alma 28.05.1990	10,99g	29 mm	

1213	1.63.90		Satın Alma 28.05.1990	10,76g	27 mm	
1214	1.64.90		Satın Alma 28.05.1990	11,13g	30 mm	
1215	2.60.90		Satın Alma 28.05.1990	11,33g	31 mm	
1216	2.62.90		Satın Alma 28.05.1990	8,76g	29 mm	
1217	5.65.91		Satın Alma 25.12.1991	5,50g	24 mm	
1218	5.70.91		Satın Alma 25.12.1991	12,25g	30 mm	
1219	5.72.91		Satın Alma 25.12.1991	8,73g	27 mm	
1220	6.44.94		Satın Alma 22.11.1994	10,56g	28 mm	
1221	2.39.96		Satın Alma 19.07.1996	12,35g	30 mm	
1222	13.37.96		Satın Alma 26.12.1996	9,09g	29 mm	
1223	97-61		SatınAlma-Belirtilmemiş	9,67g	32mm	
1224	97-62		SatınAlma-Belirtilmemiş	10,48g	32 mm	
1225	97-63		SatınAlma-Belirtilmemiş	12,61g	31 mm	
1226	97-64		SatınAlma-Belirtilmemiş	12,19g	33 mm	
1227	97-65		SatınAlma-Belirtilmemiş	8,04g	30 mm	
1228	97-83		SatınAlma-Belirtilmemiş	11,04g	31 mm	
1229	97-84		SatınAlma-Belirtilmemiş	10,35g	30 mm	
1230	97-85		SatınAlma-Belirtilmemiş	11,94g	29 mm	
1231	97-86		SatınAlma-Belirtilmemiş	9,05g	31 mm	
1232	97-87		SatınAlma-Belirtilmemiş	11,50g	32 mm	
1233	97-88		SatınAlma-Belirtilmemiş	8,32g	32 mm	
1234	97-89		SatınAlma-Belirtilmemiş	9,67g	28 mm	
1235	97-90		SatınAlma-Belirtilmemiş	11,01g	29 mm	
1236	97-91		SatınAlma-Belirtilmemiş	11,45g	29mm	
1237	97-95		SatınAlma-Belirtilmemiş	9,83g	29 mm	
1238	97-440		Satın Alma 20.06.1997	10,68g	30 mm	
1239	97-443		Satın Alma 20.06.1997	9,82g	28 mm	
1240	97-444		Satın Alma 20.06.1997	8,45g	29 mm	
1241	97-446		Satın Alma 20.06.1997	7,01g	28 mm	
1242	97-450		Satın Alma 20.06.1997	8,84g	29 mm	
1243	97-452		Satın Alma 20.06.1997	9,91g	30 mm	
1244	97-458		Satın Alma 20.06.1997	8,11g	32 mm	
1245	97-459		Satın Alma 20.06.1997	13,40g	32 mm	

1246	97-461		Satın Alma 20.06.1997	11,23g	30 mm	
1247	97-463		Satın Alma 20.06.1997	9,91g	31 mm	
1248	97-465		Satın Alma 20.06.1997	7,20g	29 mm	
1249	97-466		Satın Alma 20.06.1997	12,02g	33 mm	
1250	97-468		Satın Alma 20.06.1997	9,78g	29 mm	
1251	97-470		Satın Alma 20.06.1997	10,98g	33 mm	
1252	97-482		Satın Alma 20.06.1997	6,12g	26 mm	
1253	97-772		Satın Alma-Belirtilmemiş	10,12g	28 mm	
1254	97-773		Satın Alma-Belirtilmemiş	10,89g	30 mm	
1255	99-3		Satın Alma-Belirtilmemiş	10,26g	33.5 mm	
1256	99-4		Satın Alma-Belirtilmemiş	8,85g	31 mm	
1257	99-5		Satın Alma-Belirtilmemiş	12,22g	32 mm	
1258	99-6		Satın Alma-Belirtilmemiş	11,06g	31 mm	
1259	99-7		Satın Alma-Belirtilmemiş	10,42g	30 mm	
1260	2000-624		Satın Alma-Belirtilmemiş	12,30g	27 mm	
1261	2002-161		Satın Alma-Belirtilmemiş	9,53g	28 mm	
1262	2002-2222		Satın Alma-Belirtilmemiş	9,59g	29 mm	
1263	2002-2224		Satın Alma-Belirtilmemiş	6,77g	27 mm	
1264	2002-2278		Satın Alma-Belirtilmemiş	10,30g	30 mm	
1265	2002-2280		Satın Alma-Belirtilmemiş	10,50	32 mm	
1266	2002-2281		Satın Alma-Belirtilmemiş	12,08g	30 mm	
1267	2002-2287		Satın Alma-Belirtilmemiş	11,07g	33mm	
1268	2002-2291		Satın Alma-Belirtilmemiş	9,86g	26 mm	
1269	2002-2391		Satın Alma-Belirtilmemiş	13,24g	31 mm	
1270	2002-2392		Satın Alma-Belirtilmemiş	10,88g	30 mm	
1271	2011-38		Satın Alma 15.12.2010	10,72g	28.5 mm	
1272	2011-39		Satın Alma 15.12.2010	11,71g	29 mm	
1273	2011-46		Satın Alma 15.12.2010	11,71g	29 mm	
1274	2015-22		Satın Alma 04.03.2015	7,77g	29,5mm	

C GRUBU: (M.S. 1042(?)/1050)

(Katalog No: 1379- Levha 9, 69)

Ön Yüz: Ortada İsa Antiphonetes'in dizlerine kadar betimlenmiş figürü, cepheden, sakallı, taç nimbuslu, tacın her bir kolunda nokta bezeme, tunik ve himation giyimli şekilde tasvir edilmiştir. Sağ elini takdis pozisyonunda yukarı doğru kaldırmış pelerinin kenarından tutmaktadır. Sol elinde ise kapağında nokta bezeme olan İncil vardır. Sağ ve sol boşlukta IC ve XC monogramları bulunur. Üst kısımdaki lejantta +EMMANOVHA (Tanrı bizimledir) yazılıdır.

Arka Yüz: Ortada mücevher taşları ile süslü bir haç, haçın kollarının ucunda birer nokta vardır. Üst kısımda haçın kollarının sağında ve solunda IC, XC ile alt taraftaki kollar arasında NI, KA (İsa kazanır; İsa'nın zaferine) ifadesi yer almaktadır.

Ref:

Sear 1987 s.377 No 1825 (Res.69)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
1275	90		İstirdat 28.07.1965	8,44g	30 mm	
1276	116		Satın alma 03.12.1965	9,6 g	28 mm	
1277	175		Satın alma 03.12.1965	7,73 g	28 mm	
1278	253		Satın alma 05.04.1966	8,13g	27 mm	
1279	269		Satın alma 19.04.1966	7,28g	28 mm	
1280	273		Satın alma 19.04.1966	10,38g	29 mm	
1281	275		Satın alma 19.04.1966	7,43g	26 mm	
1282	300		Satın alma 10.06.1966	10,22 g	31 mm	
1283	345		Devir- 25.06.1966	8,46g	29 mm	
1284	713		Satın alma 30.08.1966	9,39g	31 mm	
1285	832		Satın alma 16.10.1966	6,96g	29 mm	
1286	850		Satın alma 20.10.1966	9,01g	28 mm	
1287	2611		Satın alma 05.06.1967	8,17g	33 mm	
1288	2780		Satın alma 08.09.1967	5,91 g	28 mm	
1289	2937		Satın alma 12.10.1967	8,13g	29 mm	
1290	2954		Satın alma 06.11.1967	8,26g	32 mm	

1291	2982		Satın alma 30.11.1967	6,81 g	30 mm	
1292	3037		Satın alma 02.12.1967	8,49g	29 mm	
1293	3075		Satın alma 24.01.1968	5,97g	25 mm	
1294	3084		Satın alma 24.01.1968	6,76g	29 mm	
1295	3085		Satın alma 24.01.1968	7,09g	25 mm	
1296	3086		Satın alma 24.01.1968	6,93 g	28 mm	
1297	3098		Satın alma 24.01.1968	8,41g	30 mm	
1298	3131		Satın alma 24.01.1968	5,82g	28 mm	
1299	3268		Satın alma 31.01.1968	10,04g	27 mm	
1300	3274		Satın alma 31.01.1968	6,13g	30 mm	
1301	3315		Satın alma 31.01.1968	5,51g	25 mm	
1302	3347		Satın alma 23.02.1968	7,82g	30 mm	
1303	3422		Satın alma 06.02.1968	7,04g	26 mm	
1304	3426		Satın alma 06.02.1968	7,82 g	27 mm	
1305	3483		Satın alma 29.03.1968	8,64 g	29 mm	
1306	3502		Satın alma 29.03.1968	7,12g	29 mm	
1307	3510		Satın alma 29.03.1968	6,24g	28 mm	
1308	3516		Satın alma 29.03.1968	10,08g	32 mm	
1309	3533		Satın alma 10.04.1968	8,83 g	31 mm	
1310	3708		Satın alma 10.04.1968	14,08 g	30 mm	
1311	3711		Satın alma 10.04.1968	10,82 g	27 mm	
1312	3756		Satın alma 10.04.1968	5,37 g	29 mm	
1313	3778		Satın alma 10.04.1968	8,27 g	30 mm	
1314	3858		Satın alma 16.05.1968	8,96 g	29 mm	
1315	3865		Satın alma 16.05.1968	7,18 g	28 mm	
1316	3866		Satın alma 16.05.1968	10,03 g	32 mm	
1317	3924		Satın alma 20.05.1968	8,47 g	30 mm	
1318	3925		Satın alma 20.05.1968	12,92 g	30 mm	
1319	3931		Satın alma 20.05.1968	6,66 g	27 mm	
1320	4003		Satın alma 20.05.1968	8,23g	31 mm	
1321	4005		Satın alma 20.05.1968	7,7 g	29 mm	
1322	4010		Satın alma 20.05.1968	6,31 g	29 mm	
1323	4012		Satın alma 20.05.1968	8,91 g	30 mm	

1324	4165		Satın alma 27.12.1968	8,83 g	30 mm	
1325	4265		Satın alma 27.12.1968	6,52 g	26 mm	
1326	4267		Satın alma 23.05.1969	8,32 g	31 mm	
1327	4368		Satın alma 27.06.1969	7,9 g	28 mm	
1328	4755		Satın alma 21.01.1970	7,59g	29 mm	
1329	4758		Satın alma 21.01.1970	7,42g	31 mm	
1330	5096		Satın alma 21.01.1970	10,01g	31 mm	
1331	5099		Satın alma 05.09.1971	8,79g	30 mm	
1332	32.34.72		Satın alma 23.06.1972	6,93g	30 mm	
1333	38.5.72		Satın alma 27.10.1972	8,10g	29 mm	
1334	14.79.73		Satın alma 16.02.1973	5,98g	27 mm	
1335	20.4.73		Satın alma 20.02.1973	9,75g	29 mm	
1336	22.83.73		Satın alma 20.02.1973	7,06g	29 mm	
1337	24.14.73		Satın alma 21.02.1973	8,57g	30 mm	
1338	31.23.73		Satın alma 21.02.1973	11,62g	31 mm	
1339	36.7.73		Satın alma 18.06.1973	6,66g	26 mm	
1340	36.17.73		Satın alma 18.06.1973	8,32g	30 mm	
1341	36.18.73		Satın alma 18.06.1973	7,99g	27 mm	
1342	36.20.73		Satın alma 18.06.1973	6,38g	28 mm	
1343	4.288.75		Satın alma 31.01.1975	8,24g	30 mm	
1344	4.312.75		Satın alma 31.01.1975	5,06g	28 mm	
1345	5.221.75		Satın alma 21.02.1975	9,02g	32 mm	
1346	5.241.75		Satın alma 21.02.1975	7,68g	28 mm	
1347	5.250.75		Satın alma 21.02.1975	9,67g	31 mm	
1348	12.60.77		Satın alma 17.06.1977	10,74g	29 mm	
1349	9.43.84		Satın alma 04.06.1984	7,28g	26 mm	
1350	17.1.84		Satın alma 10.07.1984	7,97g	28 mm	
1351	8.44.90		Satın alma 31.08.1990	6,10g	27 mm	
1352	97-42		Satın alma-Belirtilmemiş	8,37g	30 mm	
1353	97-43		Satın alma-Belirtilmemiş	7,85 g	26 mm	
1354	97-44		Satın alma-Belirtilmemiş	10,32g	28mm	
1355	97-45		Satın alma-Belirtilmemiş	7,21 g	26 mm	
1356	97-46		Satın alma-Belirtilmemiş	8,78g	27 mm	

1357	97-47		Satın alma-Belirtilmemiş	10,22g	30mm	
1358	97-48		Satın alma-Belirtilmemiş	10,67g	29mm	
1359	97-49		Satın alma-Belirtilmemiş	7,25g	29 mm	
1360	97-50		Satın alma-Belirtilmemiş	8,40	29 mm	
1361	97-51		Satın alma-Belirtilmemiş	8,57g	31 mm	
1362	97-52		Satın alma-Belirtilmemiş	8,78g	26 mm	
1363	97-53		Satın alma-Belirtilmemiş	9,74g	30mm	
1364	97-54		Satın alma-Belirtilmemiş	8,40g	30mm	
1365	97-55		Satın alma-Belirtilmemiş	10,32g	55 mm	
1366	97-56		Satın alma-Belirtilmemiş	10,55g	29mm	
1367	97-57		Satın alma-Belirtilmemiş	11,35g	29 mm	
1368	97-58		Satın alma 20.06.1997	9,24g	30 mm	
1369	97-436		Satın alma 20.06.1997	8,71g	31 mm	
1370	97-439		Satın alma 20.06.1997	7,98g	30 mm	
1371	97-441		Satın alma 20.06.1997	8,63g	28 mm	
1372	97-442		Satın alma 20.06.1997	12,54g	32 mm	
1373	97-453		Satın alma 20.06.1997	9,98	30 mm	
1374	97-454		Satın alma 20.06.1997	9,03g	29 mm	
1375	97-455		Satın alma 20.06.1997	5,39g	30 mm	
1376	97-460		Satın alma 20.06.1997	10,63g	30 mm	
1377	97-464		Satın alma 20.06.1997	9,39g	27 mm	
1378	99-1		Satın alma-Belirtilmemiş	6,94g	30mm	
1379	2002-2215		Satın alma-Belirtilmemiş	9,45g	29 mm	Resim 69
1380	2002-2286		Satın alma-Belirtilmemiş	6,73g	29 mm	
1381	2002-2289		Satın alma-Belirtilmemiş	10,28g	28 mm	
1382	2009-26		Satın alma-Belirtilmemiş	10,30g	27 mm	

D GRUBU: (M.S. 1050/1060)

(Katalog No: 1408- Levha 10, 70)

Ön Yüz: Ortada İsa arkalıklı tahtta oturur şekilde, cepheden, sakallı, taç nimbushlu, tacın her bir kolunda nokta bezeme, tunik ve himation giyimli şekilde tasvir edilmiştir. Sağ elini takdis pozisyonunda yukarı doğru göğsüne kadar kaldırmıştır. Sol eli ile dizindeki kitabı tutmaktadır. Kitap kapağında nokta bezeme vardır. Sağ ve sol boşlukta IC ve XC monogramları vardır.

Arka Yüz: Üç satır halinde IS XS/ bAS ILE/ bAS ILE (İsa, krallar kralı) ifadesi yer almaktadır. Üst tarafta bir haç işareti yer alırken alt tarafta yaprak şeklinde bir süsleme vardır.

Ref:

DOC 3/2,s.685, no. D.1. vd (Res.70)

Katalog No	Env.No	Darp	Müzeve Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
1383	266		Satın Alma 19.04.1966	11,77g	31 mm	
1384	315		Satın Alma 15.06.1966	6,98g	267mm	
1385	809		Satın Alma 03.10.1966	11,51g	30 mm	
1386	2612		Satın Alma 02.06.1967	9,47g	35mm	
1387	2784		Satın Alma 08.09.1967	10,74g	32 mm	
1388	2956		Satın Alma 06.11.1967	8,89g	30 mm	
1389	3034		Satın Alma 02.12.1967	5,70 g	30 mm	
1390	3314		Satın Alma 01.02.1968	8,88g	29 mm	
1391	3477		Satın Alma 29.03.1968	8,69g	32 mm	
1392	3882		Satın Alma 16.05.1968	8,79g	28 mm	
1393	4194		Satın Alma 30.04.1969	10,22g	32 mm	
1394	2.4.73		Satın Alma 20.01.1973	7,49g	30 mm	
1395	2.5.73		Satın Alma 20.01.1973	8,47g	30 mm	
1396	32.4.73		Satın Alma 20.01.1973	5,56g	25 mm	
1397	36.8.73		Satın Alma 18.06.1973	7,22g	27 mm	
1398	36.9.73		Satın Alma 18.06.1973	9,01g	28 mm	
1399	36.11.73		Satın Alma 18.06.1973	10,28g	27 mm	

1400	36.26.73		Satın Alma 18.06.1973	4,90g	28 mm	
1401	37.2.73		Satın Alma 18.06.1973	8,04g	30 mm	
1402	4.261.75		Satın Alma 31.01.1975	9,51g	32 mm	
1403	4.262.75		Satın Alma 31.01.1975	12,80g	30 mm	
1404	4.265.75		Satın Alma 31.01.1975	9,34g	30 mm	
1405	4.341.75		Satın Alma 31.01.1975	4,82g	30 mm	
1406	5.245.75		Satın Alma 21.02.1975	6,21g	28mm	
1407	7.91.77		Satın Alma 21.02.1977	10,12g	28 mm	
1408	12.65.77		Satın Alma 17.06.1977	10,58 g	31mm	Resim 70
1409	14.72.77		Satın Alma 12.06.1977	4,48 g	30 mm	
1410	97-75		Satın Alma -Belirtilmemiş	8,97g	28 mm	
1411	97-76		Satın Alma -Belirtilmemiş	8,44g	28 mm	
1412	97-77		Satın Alma -Belirtilmemiş	9,67g	31 mm	
1413	97-78		Satın Alma -Belirtilmemiş	6,43g	26 mm	
1414	97-79		Satın Alma -Belirtilmemiş	8,01g	33 mm	
1415	97-93		Satın Alma -Belirtilmemiş	9,37g	30 mm	
1416	97-163		Satın Alma -Belirtilmemiş	6,51g	28 mm	
1417	97-438		Satın Alma 20.06.1997	10,46g	29 mm	
1418	97-448		Satın Alma 20.06.1997	7,40g	31 mm	
1419	97-449		Satın Alma 20.06.1997	10,93	31 mm	
1420	97-451		Satın Alma 20.06.1997	9,81g	30 mm	
1421	97-456		Satın Alma 20.06.1997	7,17g	29 mm	
1422	97-457		Satın Alma 20.06.1997	6,30g	26 mm	
1423	97-462		Satın Alma 20.06.1997	9,70g	31 mm	
1424	97-467		Satın Alma 20.06.1997	7,17g	31 mm	
1425	97-469		Satın Alma 20.06.1997	7,30g	31 mm	
1426	2002-2220		Satın Alma -Belirtilmemiş	9,88g	32 mm	

G GRUBU (M.S. 1065/1070)

(Katalog No: 1431- Levha 10, 71)

Ön Yüz: Yazı yoktur. İsa'nın büstü, cepheden, uzun sakallı, taç nimbuslu, taçın her bir kolunda birer nokta, tunik ve himation giyimli, sağ eli takdis pozisyonunda göğsünde pelerinin kenarından tutarken sol elinde ise tomar bulunmaktadır. Sağ ve sol boşlukta IC ve XC monogramları varken büstün etrafı da noktalı bordür ile çevrilidir.

Arka Yüz: Yazı yoktur. Meryem'in büstü cepheden, orans duruşlu, nimbuslu, tunik ve maphorion giyimli şekilde tasvir edilmiştir. Büstün etrafı noktalı bordür ile çevrilidir. Sağ ve sol boşlukta ise MP ve ΘV monogramları vardır.

Ref:

DOC 3/2,s.692, no. G.1. vd (Res.71)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
1427	2615		Satın Alma 02.06.1967	3,76g	28 mm	
1428	3797		Satın Alma 16.04.1968	5,61 g	24 mm	
1429	4699		Satın Alma 10.01.1971	9,01g	28 mm	
1430	4837		Satın Alma 23.06.1971	6,47g	27 mm	
1431	5098		Satın Alma 05.09.1971	5,11g	27 mm	Resim 71
1432	36.3.73		Satın Alma 18.06.1973	5,41g	27 mm	
1433	36.5.73		Satın Alma 18.06.1973	8,19g	25 mm	
1434	36.6.73		Satın Alma 18.06.1973	7,92g	27 mm	
1435	36.10.73		Satın Alma 18.06.1973	7,32g	26 mm	
1436	4.315.75		Satın Alma 31.01.1975	8,48g	27 mm	
1437	4.320.75		Satın Alma 31.01.1975	9,35g	29 mm	
1438	7.92.77		Satın Alma 21.02.1977	7,72 g	28 mm	
1439	10.38.77		Satın Alma 25.02.1977	6,93 g	29 mm	
1440	4.74.78		Satın Alma 26.06.1979	8,33g	276mm	
1441	13.4.84		Satın Alma 15.06.1984	7,18g	26 mm	
1442	10.29.85		Satın Alma 02.04.1985	8,68g	25 mm	

I GRUBU (MS 1075-1080)**(Katalog No: 1451- Levha 10, 72)**

Ön Yüz: Yazı yoktur. İsa'nın büstü, cepheden, uzun çatallı sakallı, taç nimbuslu, taçın her bir kolunda birer nokta, tunik ve himation giyimli, sağ eli takdis pozisyonunda göğsünde pelerinin kenarından tutmaktadır. Sol elinde ise nokta bezemeli kitap vardır. Sağ ve sol boşlukta IC ve XC monogramları vardır.

Arka Yüz: Yazı yoktur. Ortada Latin haçı, her bir ucunda iki ufak nokta arasında büyük bir nokta ve ortada ufak haç vardır. Aşağıda haçın alt ucunun her iki yanında birer nokta ile iki kenarda bitkisel bezeme ile yukarıda sağ ve sol boşlukta birer hilal bulunmaktadır.

Ref:

DOC 3/2,s.696, no. I.1. vd (Res 72)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
1443	730		Satın Alma 08.09.1966	3,37g	23mm	
1444	2616		Satın Alma 02.06.1967	5,75 g	24 mm	
1445	4016		Satın Alma 20.05.1968	6,04g	24 mm	
1446	4153		Satın Alma 27.12.1968	4,76 g	25 mm	
1447	4684		Satın Alma 21.12.1970	4,83g	25 mm	
1448	36.2.73		Satın Alma 18.06.1973	4,20g	23 mm	
1449	5.270.75		Satın Alma 21.02.1975	6,35g	27 mm	
1450	3.218.77		Satın Alma 21.02.1975	3,61g	25 mm	
1451	10.22.83		Satın Alma 16.06.1989	5,29g	23 mm	Resim 72
1452	97-512		Satın Alma -Belirtilmemiş	5,42	24 mm	

J GRUBU (MS 1081-1092)**(Katalog No: 1453- Levha 10, 73)**

Ön Yüz:Cepheden isa büstü,her iki yanında IC_XC yazısı yer alır.

ArkaYüz: Yarım ay (hilal) üzerinde haç yer alır.

Ref:

Sear1987 s.383 No 1900 (Res.73)

Katalog No	Env. No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
1453	2778	CON	Satın Alma- 08.09.1967	4,49	23 mm	Resim 73

L-) III.ROMANOS (12 Kasım 1028 -11Nisan 1034)

Histemenon:(Katalog No: 1455 - Levha 10, 74)

ÖY: + ıhSXISREXREçNAN [Tİnm]

İsa arkalıklı tahta oturuyor. Cepheden sakallı haç nimbuslu tunik ve himation giyimli, sağ eli havada pelerinini tutuyor. Sol eli ile dizindeki kitabı tutuyor. Kitabın üzerindeki bezeme iç içe iki noktalı bordür.

AY: ΘCC bOhΘRωmAnω

Solda imparator ayakta, cepheden taçlı ve loros giyimli, sağ eli göğsünde sol elinde haçlı globus tutuyor. Sağda Meryem daha uzun boylu cepheden Nimbuslu tunik ve mophorion giyimli, sağ eliyle imparatoru taçlandırıyor. Sol eli göğsünde Başlarının arasında yukarıda M Θ iç içe 2 noktalı bordür.

Ref: DOC III/II s.716 No:1. c.1, (Res. 74)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
1454	20.2.72		Satın Alma- 19.06.1972	4,32g	23mm	148
1455	15.1.79		Satın Alma- 28.06.1979	4,34	23	Resim 74
1456	7.23.90		Satın Alma- 03.08.1990	4,37gr	24 mm	
1457	2010.1		Müsadere -Belirtilmemiş	4,38g	22 mm	

M-) IX. KONSTANTİNUS (12 Haziran 1042-11 Ocak 1055)

Nomisma Histamenon (Çukur):

(Katalog No: 1459 - Levha 10, 75)

ÖY: [+ ıhSXISREXREçNANTİhm]

İsa lir arkalıklı tahta oturuyor. Cepheden sakallı tunik ve himation giyimli sağ eli dua pozisyonunda sol eli ile dizinin üzerindeki kitabı tutuyor. İç içe noktalı bordür.

AY: [+CwñSTAnTnbASILEuSRm]

İmparator cepheden loros giyimli, taçlı, sağ elinde haçlı asa sol elinde patrik haçlı globus tutuyor. İç içe üç noktalı bordür.

Ref: DOC III/II s.738 No: 1. a.1(Res.75)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
1458	3239		Satın Alma –31.01.1968	4,19g	27 mm	
1459	2012.7		Satın Alma – 12.04.2011	4,30g	31 mm	Resim75

N-) X. KONSTANTİNUS (25 Aralık 1059 – 21 Mayıs 1067)

Histamenon(Çukur)

(Katalog No: 146 - Levha 11, 76)

ÖY: +IhIXSRCX [RCçNANTİhm]

İsa kare arkalıklı tahta cepheden oturuyor. Sakallı haçlı nimbuslu tunik ve himationlu sağ elini dua pozisyonunda yukarı kaldırmış, sol elinde dizinin üstündeki kitabı tutuyor. Kitabın üzerindeki bezeme ⋈ Şeklinde çift noktalı bordür.

AY: +KωNRACA OΔOUKAC

İmparator cepheden ayakta duruyor. Sakallı loroslu, haçlı, taçlı ve pendilialı, sağ elinde gövdesi nokta bezemeli labarum, sol elinde haçlı globus tutuyor. Çift katlı bordür

Ref: DOC III/II s.768 No: 1b.1, (Res.76)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
1460	4964		Belirtilmemiş14.07.1971	4,21g	27 mm	
1461	5.87.79		Belirtilmemiş12.01.1979	4,36g	27 mm	
1462	14.13.92		Satın Alma – 18.11.1992	4,37g	27 mm	
1463	15.59.92		İstirdat– 19.11.1992	4,36g	27 mm	
1464	15.61.92		İstirdat– 19.11.1992	4,39g	26 mm	Resim 76
1465	15.62.92		İstirdat– 19.11.1992	4,57g	26 mm	

O-) IV. ROMANOS (1 Ocak 1068- Eylül 1071)

Histamenon: (Katalog No; 1467; Levha 11, 77)

ÖY: Kωn MX ANA

Üç figür, ayakta cepheden, her biri ayrı ayrı kürsü üstünde, ortada VII. Michael, diğerlerine göre daha uzun loroslu haçlı taçlı, pendilialı, sağ elinde labarum başlı asa tutuyor. Sol elinde akakia, solda Konstantios'un daha ufak boyda resmedilmiş figürü sağ elinde haçlı globus, sol elinde akakia sağda Andronikos benzer şekilde fakat sağ elinde akakia sol elinde haçlı globus, çift noktalı bordür.

AY: []EVAK[R]IIM

Üç figür ayakta ortada isa,kare ayaklık üzerinde duruyor. Nimbuslu tunik ve himation giymiş, sol taraftaki Romanus'u ve sağ taraftaki Eudokia'yı taçlandırıyor. Romanosloraslu, pendilialı taçlı sağ elini göğsü üzerinde tutuyor. sol elinde haçlı globus tutuyor. Eudokia loroslu tırtıklı ve pendilialı taç giymiş,sağ elinde haçlı globus sol eli göğsünde üstte IC-XC çift nokta bordür.

Ref:

DOC III/II s.790 No: 1.2 vd.(Res.77)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
1466	2586		İstirdat- 27.05.1967	4,42g	27 mm	
1467	7.30.90		Satın Alma – 03.08.1990	4.40 gr	26 mm	Resim 77
1468	7.31.90		Satın Alma –03.08.1990	4.37 gr	27 mm	
1469	7.32.90		Satın Alma – 19.11.1992	4.41 gr	25 mm	

P-) VII. MICHAEL (24 Ekim 1076- 24 Mart 1078)

Histamenon (Çukur): (Katalog No: 1474-1486 - Levha 11, 78-79)

ÖY: Yazı yok. İsa'nın büstü cepheden uzun sakallı haç nimbuslu, nimbusun kolları arasında ☩ bezemesi tunik ve himationlu sağ eli takdis pozisyonunda sol elinde kitap tutuyor. Kitabın kapağındaki süs ☩☩☩ yer alır.

AY: +MIX AHA RACI[ΛΟΔΚ]

Büst cepheden sakallı yakalıklı loros giyimli, başında pendilialı taç, tepesinde haç, sağ elinde labarum içindeki bezeme ☩☩☩ yer alır. Sol elinde haçlı globus çevrede çift noktalı bordür.

Ref: DOC III/II s.805 No: 2.b.1, (Res.78)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
------------	--------	------	----------------------------	---------	--------	----------

1470	5305		Satın Alma – 24.09.1971	4,38g	29mm	
1471	55.64.73		Satın Alma – 18.01.1973	4,33g	28mm	
1472	8.3.75		Satın Alma – 18.06.1975	4,34g	28mm	
1473	4.10.77		Satın Alma – 23.02.1977	4,40 g	29mm	
1474	4.11.77		Satın Alma – 23.02.1977	4,25g	29mm	Resim 78
1475	4.12.77		Satın Alma – 23.02.1977	4,38g	32 mm	
1476	12.16.77		Satın Alma – 17.06.1977	4,30g	30 mm	
1477	12.17.77		Satın Alma – 17.06.1977	4,28g	27 mm	
1478	12.18.77		Satın Alma – 17.06.1977	4,40 g	30 mm	
1479	4.57.78		Satın Alma – 26.06.1978	4,37 g	29 mm	
1480	4.58.78		Satın Alma – 26.06.1978	4,12g	27 mm	
1481	25.26.78		SatınAlma-Belirtilmemiş	4,42g	28 mm	
1482	4.1.84		İstirdat – 14.05.1984	4,24g	29 mm	
1483	12.30.85		Satın Alma- 10.05.1985	4,38g	29 mm	
1484	5.248.90		Satın Alma - 07.06.1990	4.33 gr	32 mm	
1485	7.24.90		Satın Alma – 03.08.1990	4,39g	26mm	

ÖY:Sakallı isa cepheden tunik ve himation giyinmiş, incilerle süslü kare arkalıklı tahtta oturuyor. Tahtın sağında ve solunda IC-XC sağ eli takdis pozisyonunda sol eliyle sol dizinin üstünde İncil tutuyor. Başı haleli, çevresi noktalı dairesel bordürle çevrili.

AY: +MIX AHA RACIAOA

İmparator cepheden sakallı ve yakalı, başında pendilialı ve haçlı taçı var. Sağ elinde labarum, sol elinde haçlı globus tutuyor.

Ref: DOC III/II s.803 No: 21.1. (Res.79)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
1486	7.25.90		Satın Alma - 03.08.1990	4.37 gr	27,5mm	Resim 79
1487	7.26.90		Satın Alma 03.08.1990	4.39gr	26,5 mm	
1488	7.27.90		Satın Alma -03.08.1990	4.39 gr	25 mm	
1489	7.28.90		Satın Alma - 03.08.1990	4.39 gr	27 mm	
1490	7.29.90		Satın Alma - 03.08.1990	4.24 gr	29 mm	
1491	97.483		Satın Alma-17.12.1997	4,35g	30 mm	

S-) I. ALEKSIUS (4 Nisan 1081- 15 Ağustos 1118)

Hyperpyron:(Katalog No: 1492 - Levha 11, 80)

ÖY:+ KE ROHQEI

İsa tahta oturmuş İncil tutuyor. Sağ eli havada başı haleli, boşlukta IC- XC

AY: TW KO MNH NW A LE XIW

Aleksios ayakta cepheden sağ elinde labarum, sol elinde küre üstünde haç,

Ref: DOC IV/II s.215 No: 20a.1-20 g.20 (Res.80)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
1492	15.60.92		İstirdat-19.11.1992	4,16g	31 mm	Resim 80

Ş-) II. IOANNES (15 ağustos 1118 – 8nisan 1143)

AspronTrachy (Katalog No: 1493 - Levha 11, 81)

ÖY: IC - XC

İsa Sakallı Nimbuslu, tunik ve colobion giyimli, arkalıksız tahtta oturuyor.Sağ elini takdis pozisyonunda yukarı kaldırmış, sol elinde İncil tutuyor. Başının sağında ve solunda IC-XC

AY: ΙωΘ - ΔΕC- ΓΕ- ΠΟ- ωR-TH-ΓΙ

Solda İmparator Ioannes, sağda aziz Georgios, sakalsız nimbuslu, aralarında üç basamaklı kaide üstünde patrik haçı tutuyorlar.İmparator stemmadivition

ve khlamys giymiş aziz ise kısa askeri tunik,göğüslük ve sagion giyimli sol elinde kılıç tutuyor.

Ref:

Sear s.391 no. 1941(Res. 81)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
1493	2011. 32		Satın Alma- 01.07.2010	4,18g	34mm	Resim 81

T-) II. ANDRONİKOS ve IX. MİCHAEL (1295-1320)

Hyperpyron.(Katalog No: 1494 - Levha 11, 82)

ÖY:Silik[meryemin büstü Konstantinopolis surları içinde]

AY: Ortada İsa ayakta, solda Andronikos ve sağda Mıkhael, ikisi de diz çökmüş, isa her iki imparatoru taçlandırıyor.İsa'nın her iki yanında IC – XC

Ref: Sear 1987 s.454 No 2396 (Res.82)

Katalog No	Env.No	Darp	Müze Geliş Şekli ve Tarihi	Ağırlık	Ölçüsü	Resim No
1494	2000.524		Satın Alma Belirtilmemiş	4,20g	27 mm	Resim 82

SONUÇ

“Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi’nde Bulunan Bizans Sikkeleri” ile ilgili yapılan yüksek lisans teziyle ilgili Müzede Bizans Dönemine ait sikkeler kronolojik olarak belgelenmiş, dönemlere göre istatistiği çıkarılmış ve sikkeler genel Bizans nümizmatikliği içerisinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda müzede yapılan çalışmada envanter defterlerine kayıtlı 2500’e yakın Bizans sikkesi incelenmiştir. Bunlardan bilimsel olarak fikir veren, okunabilen 1494 Bizans sikkesi kataloğa dahil edilmiştir. Sikkelerin silik ve okunamayan sikkeler değerlendirmeye dahil edilmemiştir.

Müzede detaylı incelenen Bizans sikkelerinin buluntu yerleri belli değildir. Ancak envanter kayıtlarında Kahramanmaraş çevresinden bulunduğundan sikkelerin Kahramanmaraş ve çevresine ait olduğu düşünülmektedir. Dönemleri belirlenen sikkeler Bizans İmparatorluğu’nun Anadolu ve Bölgedeki siyasi varlığıyla paralellik göstermektedir. Müzede bulunan sikkeler Anastasius Dönemi (491–518) ile başlamaktadır. Özellikle I. İustinianus ile başlayan siyasi ve ekonomik canlanma bölgede kendini hissettirmiş ve sikkelerin devamı Phokas Dönemi’ne (602–610) kadar kesintisiz olarak sürmüştür. Sikkelerin tarihi süreci içerisinde II. Andronikos ve IX. Michael (1295-1320) dönemine kadar sikkelerin varlığı tespit edilmiştir.

Bu Çalışma ile Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi’nde bulunan Bizans sikkeleri kronolojik bir sisteme kavuşmuş, istatistiksel veriler elde edilmiştir. Böylece

Türkiye’de Bizans Dönemine ait sikkelerin yayınlanması, olası yeni tiplerin belirlenmesi ve mevcut verilerin desteklenmesine katkıda bulunacaktır.

KAYNAKLAR

AKGÜNDÜZ, Ahmet Öztürk, Said BAŞ Yaşar, Üç Devirde Bir Mabed Ayasofya, (1. Baskı), Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 2005.

ARTUK İbrahim, **ARTUK** Cevriye, *İstanbul Arkeoloji Müzesi Teşhirdeki İslami Sikkeler Katalogu-I*, (1. Baskı), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1971.

ATLAN Sabahat, 1947-1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1976.

BATES, George Eugene, *Byzantine Coins, Archaeological Exploration of Sardis*, Monograph I, Cambridge, 1971.

BELLİNGER Alfred R. **GRIERSON** Philip, *Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection Phocasto Theodosius III 602-717, Volume 2-Part 1, (First Impression)*, Dumbarton Oaks Center for Byzantine Studies, Washington D.C. 1968.

_____ *Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection, Volume Three Part 1, Leo III to Nicephorus III 717-1081, Dumbarton Oaks Center for Byzantine Studies, Washington, D.C., 1973.*

_____ *Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection, Volume Five Part 1 Michael VIII to Constantine XI 1258-1453, Dumbarton Oaks Center for Byzantine Studies, Washington, D.C., 1999.*

BURY, J. B., *History of the Later Roman Empire Vol. I- II, from the death of Theodosius I to the death of Justinian*, Dover, New York, 1958.

CARRADİCE, Ian Price, Martin *Helen Dünyasında Sikke*, (Çev. Oğuz Tekin), Homer Kitapevi Yayınları, İstanbul 2001, s. 14.

CHOWN, C. A., *history of money* London 1994

DABAĞYAN, Levon Panos, *Paylaşılmayan Belde Konstantiniyye*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, (5. Baskı), İstanbul 2006. s. 96.

DEMİRKENT, Işın, *Mikhail Psellos'un Khronographia'sı*, (1. Baskı), Türk

Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1992.

_____ IoannesKinnamos'unHistoria'sı (1118-1176), (1. Baskı), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2001.

DİKİCİ, Radi, Şu Bizim Bizans (Byzantium 330–1453), (2. Baskı), Remzi Kitapevi, İstanbul 2007.

DİNÇKAL F, (t.y.) “Sikkenin Doğuşu ve Anadolu Sikkeleri”Anadolu Aydınlanma Vakfı, (www. Anadolu aydinlanma.org 1-4)

EAGLETON, C.-Williams J. Paranın Tarihi(Çev. Fadime KAHYA, İstanbul 2013.

ERKİLETOĞLU, Halit GÜLER, Oğuz,*Türkiye Selçuklu Sultanları ve Sikkeleri*, (1. Baskı), Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 1996.

EYİCE, Semavi,“Bizans Sanatı”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, II, 251.

FIRAT Ahmet,“Para”, Tarih-i Umumi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, İstanbul 1975, I, 43.

GÖKALP, Demirel, Zeliha Yalvaç Ve Isparta Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Bizans Sikkeleri, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 2007.

_____Zeliha Demirel,Yalvaç Müzesi Bizans Sikkeleri Ankara, 2009

GREGORY, T. E.,“Anastasius” maddesi, Oxford Dictionary of Byzantium, c.1, Oxford Univ. Pres, 1991

GRIERSON, P.,Byzantine, CoinageInIts International Setting Cambridge1990.

_____Catalogue of theByzantineCoins in theDumbartonOaksandtheWhittemore Collection, Volume IV, DumbartonOaks Collection, Washington, 1999.

HALDON, John,*Bizans Tarih Atlası*, (1. Baskı), (Çev. Ali Özdamar), Kitap Yayınevi, İstanbul 2007.

HARL, KennethW.,*Coinage in the Roman Economy 300 B.C to A.D 700*, Baltimore, 1996.

_____ Kazılarda Bulunan Sikkelerin Tanımlanması için Rehber Bizans (M.S.498-1282), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul,2002.

HAUPTMANN, Andreas**MADDİNAND,R. PRANGE, M.,** “On theStructureandComposition of Copperand Tin IngotsExcavatedfromtheShipwreck of Uluburun”, BASOR 328 (2002), s.1-2.

HENDY, M. F., Studies in theByzantineMonetaryEconomy c.300–1450, Cambridge. (1985).

_____TheEconomy, Fiscal Administration andCoinage of Byzantium,VariorumReprints, Northampton, 1989.

HERRİN, Judith, Bizans (Bir Ortaçağ İmparatorluğunun Şaşırtıcı Yaşamı), (1. Baskı), (Çev. Uygur Kocabaşoğlu), İletişim Yayınları, İstanbul 2010.

HOWGEGO, Christopher, Sikkeler Işığında Eski Çağ Tarihi, 1. Baskı, Çev. Oğuz Tekin, Homer Kitapevi ve Yayıncılık, İstanbul 1998.

HÜR, Ayşe, “Herakleios” *Dünden Bugüne İslam Ansiklopedisi*, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 2003, IV.52-53.

JONES, A. H. M., TheLater Roman Empire 284- 602 - A SocialEconomicandAdministrativeSurvey - Vol. I- II- III, B. Blackwell, Oxford, 1964.

KARWIESE Stefan, Antik Nümizmatığe Giriş, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1995.

_____Antik Numizmatığe Giriş İstanbul 2004, S. 12.

KAYA H. M.İstanbul’un 100 Sikkesi İstanbul, 2011.

KHONİATES, Niketas,Historia (Ioannes ve Manuel Komnenos Devirleri), (Çev. Fikret Işıltan), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1995.

LEMERLE, Paul, Bizans Tarihi, (4. Baskı), (Çev. Galip Üstün), İletişim Yayınları, İstanbul 1994.

METCALF, D. M., TheOrigins of theAnastasius’ Currency Reform, Amsterdam, 1969

MORKHOLM, Otto,ErkenHellenistik Çağ Sikkeler Büyük İskender’in Tahta Çıkışından Apameia Barışı’na Kadar İ.Ö. 336–188, 1. Baskı, Çev. Oğuz Tekin, Homer Kitapevi ve Yay., İstanbul 2000.

MORRİSON, Cecile, Antik Sikkeler Bilimi Numismatik Genel Bir Bakış“Arkeoloji ve Sanat yayınları”(çeviren: Zeynep ÇİZMELİ ÖĞÜN) İstanbul 2002

NICOL, Donald M., Bizans’ın Son Yüzyılları (1261-1453), (2. Baskı), (Çev. Bilge Umar), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1999.

_____Bizans’ın Soylu Kadınları On Portre 1250-1500, (Çev. Özden

Arıkan), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2001.

OSTROGORSKY, George, Bizans Devleti Tarihi, (2. Baskı), (Çev. Fikret Işıltan) Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1991.

ÖTÜKEN, Yıldız, “Bizans Mimarlığı ve Sanatı”, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Yem Yayın (Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları), İstanbul 1997, I, 252.

ÖZCAN Ö.H.,Erzurum Arkeoloji Müzesinde Bulunan Bizans Dönemine Ait Bir Grup Anonim Sikke, X. Ortaçağ –Türk Dönemi Kazı Sonuçları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu bildirileri 03-06 Mayıs 2006, Prof. Dr. H.ÖRÇÜN BARIŞTAY’a armağan Ankara, 2009.

PERE, Nuri,Osmanlılarda Madeni Paralar, Doğan Kardeş Yayıncılık, İstanbul 1968,s. 7.

RUNCIMAN, Steven, Haçlı Seferleri Tarihi I, Birinci Haçlı Seferi ve Kudüs Krallığı’nın Kuruluşu, (3. Baskı), (Çev. Fikret Işıltan), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1998.

SEAR,D.R.,ByzantineCoinsAndTheirvalues,Secondeditionrevisedandenlarge d, 2006 London

“SİKKE”, *Rehber Ansiklopedisi* , Türkiye Gazetesi Yayınları, İstanbul 1974, XV, 217.

TEKİN Oğuz,Sikkenin Bulunuşundan Önceki Değişim ve Ödeme Araçları”Arkeoloji ve Sanat Dergisi Sayı 40-41, 1988

_____Eski Çağda Para/Antik NümismatiğeGiris, İstanbul 1998.

_____Yapı Kredi Koleksiyonu Bizans Sikkeleri, İstanbul, 1999.

_____ “Eski Yunan, Roma ve Bizans Altın Sikkeleri”, Altının İktidarı,İktidarın Altınları: Yapı Kredi Altın Sikke Koleksiyonu (Ed. ŞennurŞentürk ve Selahattin Özpalabıyıklar), Yapı Kredi Kültür ve SanatYayıncılık, 2004, s.39-67.

_____ Sikkeler, Devletler, Hükümdarlar,.Eski Çağda Anadolu’da Paranın Siyasal, Kültürel ve Ekonomik Rolü”22 kasım 2006, www.obarsiv.com.

_____ Antik Sikkeler ve İmgeler”, Sikkeler Ne Anlatır? Ortaçağ Anadolu Sikkelerinde Simgeler ve Çok Kültürlülük, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009,

_____Anadolu Uygarlıkları“Lidya’’NationalGeographic, Ocak 2010

_____“Lidya Krallığından Osmanlı İmparatorluğu’na Anadolu’da Sikke Darbı (Edit. bülent ARI), Anadolu’da Paranın Tarihi, Ankara, 2011.

_____Tarih Boyunca İstanbul’da Sikke Darbı ve Sikkeler İstanbul,

2012

TÜLAY, Ahmet Semih, Genel Nümizmatik Sözlüğü, (1. Baskı), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2001.

ÜNAL Ceren, Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirler, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora tezi İzmir, 2010.

_____Manisa Müzesi Bizans sikkeleri Manisa, 2012

LEVHALAR

Levha 1

1

2

3

4

5

6

Levha II

7

8

9

10

11

12

Levha III

13

14

15

16

17

18

Levha IV

19

20

21

22

23

24

25

26

27

Levha V

28

29

30

31

32

33

34

35

36

Levha VI

37

38

39

40

41

42

43

44

45

Levha VII

46

47

48

49

50

51

52

53

54

Levha VIII

55

56

57

58

59

60

61

62

63

Levha IX

64

65

66

67

68

69

Levha X

70

71

72

73

74

75

Levha XI

76

77

78

79

80

81

82

ÖZGEÇMİŞ

11.08.1978 yılında Kahramanmaraş Afşin’de doğdu. İlkokul, Ortaokul ve Lise öğrenimini Afşin’de tamamladıktan sonra 1998 yılında Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümünü kazandı. 2002 yılında lisans mezunu olarak 2004-2009 yılları arasında Adalet Bakanlığı’nda görev aldı. 2015 yılında Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans eğitimine başladı. 2009 yılında Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesinde Arkeolog olarak göreve başladı. 2013-2014 yılları arasında Valilik oluru ile Müze Müdür vekili olarak görev almış olup halen aynı müzede Arkeolog olarak görevini sürdürmektedir. Orta derecede İngilizce bilmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Katıldığı kazılar:

2000 yılında öğrenci olarak Foça kazısında görev aldı.

2009-2010 yıllarında Kahramanmaraş Dulkadiroğlu ilçesi Germanicia Antik Kenti 461 ada, 4-5 parselde yapılan Mozaikli Alan Kurtarma Kazısında görev aldı.

2010 yılında Kahramanmaraş Direkli Mağarası Kazı çalışmasında görev aldı.

2011 yılında Kahramanmaraş, Göksun İlçesi, Temurağa Köyü, Kurudere Mevkiinde yer alan Mozaikli Alan Kurtarma Kazısında görev aldı.

2015, 2016 yıllarında Kahramanmaraş İli Elbistan İlçesi, Karahöyük Mahallesinde bulunan Karahöyük’te kazı çalışmalarına katıldı.

2017 tarihinde Kahramanmaraş İli Afşin İlçesi, Alımpınar Mahallesi, 288 parselde bulunan Arkeolojik Alanda kazı çalışmalarını yürüttü.

2018 yılı içerisinde Kahramanmaraş ili, Elbistan İlçesi, Keçemağara Mahallesinde yer alan Keçe Mağarası kazısına katıldı.

2018 yılı içerisinde Germanicia Antik Kenti içerisinde yer alan Dulkadiroğlu İlçesi, Dulkadiroğlu Mahallesi, 385 ada 13 parselde yer alan Müze Kazısını yürüttü.

Katıldığı Projeler/Organizasyonlar:

AB Destekli Kahramanmaraş Valiliği Hizmette Yarışıyoruz Projesinde (Kayıp Kent Germanicia Günyüzüne Çıkıyor) görev aldı.

2011 yılında Kahramanmaraş’ta gerçekleştirilen 5. Uluslararası Türkiye Mozaik Corpusu Sempozyumuna katıldı.

2012 yılında Kahramanmaraş Uluslararası İnanç Turizmi ve Eshab-ı Kehf sempozyumuna katıldı.

2012, 2013, 2014, 2015 yıllarında Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu ve Müzecilik Çalıştaylarına katıldı.

2018 yılında Kùltür ve Turizm Bakanlığı Kùltür Varlıkları ve Mùzeler Genel Mùdùrlùđù Mùze Kurtarma Kazıları Sempozyumunda Kahramanmaraş İli, Afşin İlçesi, Alimpınar Mahallesi, 288 parselde bulunan mozaikli alan kurtarma kazısını sundu.

VITAE

I was born in Kahramanmaraş province of Afşin district on 11.08.1978. After completing my primary, secondary and high school education in Afşin, I was accepted to the Archaeology Department of Atatürk University, Faculty of Sciences and Letters in 1998. After graduating from the Atatürk University, I worked for the Ministry of Justice between 2004-2009. In 2015, I started my postgraduate education in Gaziantep University, at the Institute of Social Sciences, Department of Archaeology. Since 2009, I have been working as an archaeologist in the Kahramanmaraş Museum. Between 2013 and 2014 I served as the Deputy Director of the Museum with the approval of the provincial Governor. I speak intermediate English. I am married and have two children.

Excavations:

2000, Foça excavation (Student)

2009-2010, I took part in the Rescue Excavation at Mosaic Area in 461, 4-5 parcels of ancient city of Germaniciain Kahramanmaraş province of Dulkadiroğlu district.

2010, I worked at the Direkli Cave excavation in Kahramanmaraş as a government representative.

2011, I took part in the Rescue Excavation of an Mosaic Area at the TemurağaVilage in Kurudere Area of Göksun in Kahramanmaraş.

2015-2016, I worked at the Karahöyük excavations in the Karahöyük Village of Elbistan district of Kahramanmaraş as a government representative.

2017, I conducted archaeological excavations at the Alimpınar Neighbourhood in number 288 parcels of Archaeological Area, in Afşindistrict of Kahramanmaraş.

2018, I worked at the KeçeMağarası excavations, located at the KeçemağasıNeighbourhood of Elbistan district of Kahramanmaraşas a government representative.

2018, I carried out archaeological excavations in the ancient city of Germanicia at the number 385 and 13 parcels, in Dulkadiroğludistrict of Kahramanmaraş.

Participated Projects/Organisations:

EU Supported Kahramanmaraş Governorship, We are Competing in Service Projects (Lost City of Germanicia, Revealed).

2011, attended to the 5th International Symposium of Turkey Mosaic Corpus, held in Kahramanmaraş.

2012, participated in Kahramanmaraş International Faith Tourism and Eshab-ı Kehf Symposium.

2012, 2013, 2014, 2015 participated in Ministry of Culture and Tourism General Directorate of Cultural Heritage and Museums Rescue Excavations Symposium.

2018, presented rescue excavations at the AlimpınarNeighborhood, 288 parcel mosaic areaAfşindistrict of Kahramanmaraş at the Ministry of Culture and Tourism General Directorate of Cultural Heritage and Museums Rescue Excavations Symposium.

